

AKCIÓPEDAGÓGIA FALAKON TÚL

Hogyan valósítsunk meg iskolai és
iskolán kívüli fenntarthatósági projekteket?

Erasmus+

Impresszum

A 2022-2-HU01-KA210-SCH-000095343 azonosítószámú
Erasmus+ projektet az Európai Bizottság támogatta.

A kiadványban megjelentek nem szükségszerűen tükrözik az Európai Bizottság nézeteit.

A könyv fejezeteinek szerzői:
Galambos Attila, Kucsera Orsolya, Lázár Csilla, Váczi Dorottya

A könyvet lektorálta: **Dr. Varga Attila**

ISBN szám: 978-615-02-2223-3

Újpedagógia, 2024

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Előszó	5
Mi az és miért időszerű az akciópedagógia?	7
Akkreditált tanártovábbképzés: Út a projektpedagógiától az akciópedagógia felé a fenntarthatóság jegyében	21
Fenntarthatóságra nevelés módszerei	22
Akciópedagógiai elemekkel továbbgondolt projektpedagógia	26
Önkéntesség, társadalmi munka, iskolai közösségi szolgálat	26
Szolgálati tanulás – egy tanulásszervezési modell az Egyesült Államokból	29
Pedagógiai projektek	30
Felkészülés az akciópedagógiai projektekre	34
Egy konkrét akciópedagógiai projekt megvalósítása	35
1. lépés: A tanulók érdeklődésének feltárása, helyi és (helyileg is releváns) globális problémák azonosítása	35
2. lépés: (Akció)kutatás: a közösségi szükségletek, adottságok, források felmérése	36
3. lépés: A projektötlet konkretizálása, célmeghatározás	38
4. lépés: Az akciópedagógiai projekt részletes megtervezése	40
5. lépés: Az akciópedagógiai projektek tantervi illeszkedésnek átgondolása és az értékelési eszközök megtervezése	41
6. lépés: Megvalósítás	44
7. lépés: Bemutató	45
8. lépés: Reflexió és értékelés	45
Akciópedagógiai elemeket tartalmazó jó gyakorlatok	48
Jó gyakorlatok önszerveződő tanulásra	48
Az Újlengyeli Ökokukkantók –	
Az Újlengyeli Általános Iskola jó gyakorlata	48
Búvárok bevetésre készen – Szentlőrinci Általános Iskola	50
Közbígyó - Budapest	54
Jó gyakorlatok fenntarthatóságra nevelésre	56
Öko-védelem! – Alsódetreheimi Általános Iskola, Kolozs megye	56
AKGardrób – Alternatív Közgazdasági Gimnázium, Budapest	59
Jó gyakorlatok társadalmi hatásra törekvő iskolai projektekre	61
GoGreen projekt – Budapest, BPS P10	61
Ne közösiíts ki! - Budapest, BPS P10	64
Légy részese a sokszínűségnek! –	
I.G.Duca Középiskola, Petrozsény	65

Akciópedagógiai elemeket integráló pilot projektek	68
Magyarországon és Erdélyben	
Környezettudatosságra figyelmeztető vászontáskák	70
valamint helyi termékeket reklámozó kisfilmek készítése	
Jótekonysági süti- és szendvicsvásár	73
rászoruló gyermekek javára	75
Versek 4 lábon - művészeti projekt fenntartható „alapokon”	
Fények játéka - Újrahasznosított dekorációk készítése	78
az iskola díszítésére	80
Iskolai közösségi tér kialakítása	82
Fiatalok közéleti részvételének ösztönzése	84
Az egészséges tízórai	86
Közösségi összefogás a biztonságos otthonért	89
Közösségi Édenkert iskolai és otthoni használatra	92
Fenntartható cukrász workshop	94
Biciklitúra és tanulás kisebb gyermekekkel	96
Játékos és ismeretterjesztő túra a Somlyói-nyeregben	98
Önbizalom-fejlesztő workshop	100
Piknikes moziest	102
Középiskolások által tartott mesetábor általános iskolásoknak	105
A külföldi munka világa	107
Itt - Hon vagy?!	111
Tavaszi jótekonysági bál	
Kreatív tanulói projektek létrehozása	113
a holokauszt 80. évfordulójára	
Pedagógusi reflexió	117
Köszönetnyilvánítás	120
Mellékletek	121
Felhasznált irodalom	125

Előszó

A #FalakonTúl projekt két partnerszervezet (Újpedagógia és Spektrum Oktatási Központ) kooperációjaként megvalósuló magyar nyelvű program, amely révén szakemberek inspirációt és tudást kaphatnak olyan, diákjaikkal közös tevékenységek megvalósításához, melyek határfoka az iskola falain túl is érvényesül. A program segítségével az érdeklődő pedagógusok olyan kompetenciákkal, módszerekkel gazdagodhatnak, amik elengedhetetlenek ahhoz, hogy a 21. század kihívásaira sikeresen tudjanak reagálni.

Az Újpedagógia (UP) fő tevékenysége tanárképzések megvalósítása különböző formákban. Olyan módszertani programokat (tréningeket, workshopokat, e-learning, blended és jelenléti képzéseket, előadásokat) kínál iskoláknak, tanároknak, cégeknek és magánszemélyeknek, melyek segítenek elérni, hogy napjaink folyamatosan változó körülményei között is jól alkalmazható, használható tudáshoz juthassanak hozzá a tanulási folyamatokban részt vevő személyek. Foglalkozik olyan nehezen kezelhető szituációkkal, mint az iskolai bántalmazás, a tanulási nehézségekkel küzdő tanulók integrálása az eredményes oktatási folyamatokba, de profilja a digitális írástudás fejlesztése és a pozitív pedagógiai szemlélet adaptálása is. Emellett tagjai, alapítói megvalósítóként működnek több nemzetközi projektben a digitális kompetenciafejlesztés, globális nevelés, bullying megelőzése és kezelése terén, valamint Democracy Reloading trénerek és Charter Ambassadorok az ifjúsági munka területén. (www.ujpedagogia.hu)

A Spektrum Oktatási Központ (SEC) egy független, dinamikusan fejlődő nonprofit civil szervezet, amely formális és nem-formális oktatást biztosít Hargita megyében, Románia egyik vidéki régiójában. Két fő tevékenységi területe van: egyrésztől 1996 óta a régióban elsőként szerveztek délutáni nyelvoktatási és számítógépes oktatási programokat különböző korosztályok számára, másrésztől oktatásfejlesztési, zömében nemzetközi projektekhez kapcsolódva olyan képzési programokat, eszközöket és módszereket dolgoztak ki, amelyek nemcsak Spektrum programjai keretében hasznosulnak, de helyi oktatás, képzési intézmények tevékenységét is megújították, hatékonyabbá, motiválóbbá, innovatívabbá tették. Az oktatásfejlesztési programjainak rendszerint részét képezik különböző helyi és nemzetközi tanár-továbbképzések is, amelyek a kidolgozott innovatív tananyagok iskolai implementációját teszik lehetővé. (www.sec.ro)

A projekt keretében **24 tanár** tesztelte egy blended (e-learning és jelenléti) továbbképzést: ismereteket szerezhettek a globális nevelés és a Fenntartható Fejlődési Célok (FFC-k) pedagógiai aspektusainak elméleti és gyakorlati hátteréről, és megtanulhatták, hogyan szervezzenek társadalmi hatással bíró, az iskola falain túlmutató akciópedagógiai projekteket a fenntarthatóság témái köré. A jelentkező tanárok részt vettek két tanulmányúttal ötvözött helyszíni képzésen, valamint egy 30 órás e-learning képzés pilotprogramján. Minden ezzel kapcsolatban létrejött anyagot szeretnénk ingyenesen az érdeklődők rendelkezésére bocsátani; ebből a célból készítettük el ezt a kiadványt is.

A projekt távlati célja, hogy a tudást megszerző pedagógusok iskolafalakon túli akciópedagógiai projekteket tudjanak megvalósítani, amelyek hatása saját településükön is érvényesülni fog. A program során összegyűjtött jó gyakorlatok és a bevont tanárok által megvalósított akciópedagógiai projektek ebben az ingyenesen letölthető kiadványban kerülnek megjelentetésre.

Az e-learning képzés pedig mindenki számára nyitott, ingyenesen elérhető, magyarországi pedagógusok számára 30 akkreditált kreditpontot is ér. Segítségével az érdeklődők a következő témákkal ismerkedhetnek: projekt- és akciópedagógia, a fenntarthatóság értelmezési keretei és lehetőségei, az ifjúsági részvétel, társadalmi felelősségvállalás növelésének lehetőségei települési szinten, fenntarthatóság helyi szinten stb.

Jó böngészést és inspirálódást kívánunk!

Váczai Dorka – koordinátor

Mi az és miért időszerű az akciópedagógia?

GALAMBOS ATTILA

Az akciópedagógia mint módszer előkészítése – a feltételezés(ek)

Feltételezésekkel vágtunk bele a #FalakonTúl projekt előkészítő megbeszéléseibe, melynek során célunk volt egy olyan pedagógiai modell kidolgozása, amit akciópedagógiának neveztünk el. Az akciópedagógia-modell kidolgozásába olyan pedagógusok vonódtak be, akik valamilyen oknál fogva már nem vesznek részt az intézményesített oktatásban, de mégis pedagógiával foglalkoznak. Abban egyetértettünk, hogy olyan programot szeretnénk, aminek 1.) van valamilyen társadalmi haszna, hatása, 2.) érdekes, újszerű módszertant (vagy módszertanokat) tartalmaz, 3.) van valamilyen értelmezhető eredménye, 4.) kifejezetten formális tanulási térben¹, azaz iskolában szerveződik. Egyszerűnek tűnik az elképzelés, de ettől a ponttól kezdve valójában állandó útkeresésekbe, fogalmi finomításba, alkalmanként pedig végeláthatatlan vitákba keveredtünk. (A vita nem okozott problémát. Arról ugyanúgy gondolkodtunk, hogy az akciópedagógiához hasonló pedagógiai modellek vagy koncepciók nehezen jöhetnek létre konstruktív vita nélkül.)

Mik voltak a feltételezéseink?

A feltételezések hátterében az akciópedagógia koncepciójának kidolgozásában részt vevő pedagógusok korábbi szakmai tapasztalatai álltak. Különböző tapasztalatokkal rendelkezünk a fenntarthatóság iskolai oktatásával, a projektmódszerrel és az egyéni érdeklődés mentén szervezett tanulással kapcsolatban. Tapasztaltunk pozitív példákat, de olyat is, amikor egy projektfolyamat azzal zárult, hogy a felnőttek szerint a tanulók

¹ Formális tanulási szintér: szervezett formában, intézményesített keretek között jön létre; életkori és tudásszintbeli szempontból homogén csoportoknak; valamilyen egységes, deklarált módon ismeri el az elért eredményeket. Nem-formális tanulási szintér: résztvevők szempontjából heterogénebb lehet (bár nem feltétel), legyen szó akár életkorról, iskolai végzettségről; nem igény a résztvevők részéről az előzetes explicit tudás az érintett témákkal kapcsolatban, sőt olyan ismeretanyagra is építhet, amelyet nem konkrét tudásanyag jellemez, hanem intuíciókra, megérzésekre hagyatkozik; bátrabban használhatóak a frontálisól eltérő oktatásszervezési módszerek. Informális tanulási szintér: nem jellemzi feltétlenül szervezettség, nehezen is szervezhető intézményesített keretek között; ez a legváltozatosabb tanulási mód; nehezen értékelhetők az eredményei.

(Háttér: <https://qubit.hu/2018/05/09/robban-az-iskola-mi-legyen-a-pedagogia-jovoje>)

a projektfolyamat során „nem tanultak érdemben”, illetve, hogy „a feladatokba minimális energiát fektettek”. Az akciópedagógia módszerének kioldozása során tehát a következő feltételezéseket fogalmaztunk meg:

1. A magyarországi és erdélyi iskolákban kevés lehetőség adódik a tanulók és tanárok egyéni érdeklődésére alapuló, valamilyen, a résztvevőket érintő és érdeklő társadalmi kérdésre való reagálásra.
2. Amikor pedagógiai aspektusból beszélünk fenntarthatóságról vagy fenntarthatóságra nevelésről, akkor a gyakorló pedagógusok (és talán a tanulók is) jellemzően a környezeti szempontból értett fenntarthatóságra gondolnak, kevésbé az olyan társadalmi kérdésekre, mint amilyenekkel a Fenntartható Fejlődési Célok közül több is foglalkozik.
3. Az egyéni érdeklődés mentén szervezett, projektalapú oktatás és tanulás kevésbé része a magyarországi és erdélyi pedagógiai gyakorlatoknak.
4. A diákok ösztönöztek és motiváltak lesznek, ha olyan kérdésekkel foglalkozhatnak, melyek érintik és érdeklik őket.
5. A tanárokat segítheti egy teljeskörűen kidolgozott pedagógiai modell a mindennapi praxisba való adaptáláshoz.
6. A Fenntartható Fejlődési Célok bemutatása, feldolgozása nem része a magyarországi és erdélyi pedagógiai gyakorlatnak.

Ezeket a feltételezéseket a projekt folyamata részben felülírta, részben alátámasztotta.

*Az **akciópedagógiai** elképzelés olyan tevékenységet támogat, melynek során a tanulási folyamatban részt vevők először értelmezik a fenntarthatóság társadalmi kérdéseit, értelmezik a saját érintettségüket, majd cselekvési tervet dolgoznak ki az azokra való reakcióra, amit meg is valósítanak.*

Miért kell az iskolában akciózni? Kell-e egyáltalán?

Amikor egy budapesti iskolában tanítottam, hosszasan vitáztam a kollégáimmal arról, kell-e környezetvédelmi tüntetésre vinni az iskola diákjait. Tanártársaim szerint az iskolának nem feladata ilyen típusú rendezvényekre vinni a tanulókat. Ugyanebben az iskolában egy másik tanár csoport a tanítási rendbe illesztette a társadalmi felelősségvállalásnak az aktív formáját. Diákcsoportokat ösztönöztek adománygyűjtésekben való részvételre, és civil szervezetekkel való kapcsolattartásra. Ezen túl a diákoknak lehe-

tőségük volt szabadon választott projektek megvalósítására, melyek akár valamilyen társadalmi problémára reflektálhatnak (ez nem volt elvárás, a projektproduktum lehet akár egy a diák által választott sportág átfogó bemutatása is). Az fenti példából látható, hogy egy progresszív tanárközségben sem feltétlenül van egyetértés azzal kapcsolatban, hogy kell-e az iskolai munka során társadalmi kérdéseket feldolgozni, főleg reagálni azokra az iskola falain túl.

Az „iskola” az egyik legnagyobb hatású intézmény társadalmunkban, mindenkinek van vagy, volt kapcsolata vele, hatással lehet közvetlenül közösségekre is (Biró & Bodó, 2020). Az iskola mint intézmény funkciójának és feladatának megítélése állandó változásban van, az iskola feladatainak spektruma akár a kulturális örökségek átadásának fontosságától kezdve (Tate, N., 2023) a közösségépítésen át (Mészáros, 2019), a munkaerőpiaci képességek fejlesztésén keresztül (Czibere, & Sipkei, 2019) a fenntarthatósággal kapcsolatos pozitív attitűd támogatásáig terjedhet (Varga, 2022). Máshogy értékelhetik továbbá az iskola lehetséges funkcióját a pedagógusok, a tanulók és a szülők is (Riczu & Tóth, 2016). Az „iskolát” számtalan módon lehet értelmezni: olyan térként, ahol kanonizált tudástartalmakat sajátítanak el, közösségépítő helyszínként, illetve egy tágabb értelemben vett közeg integráns részeként is (Pacheco, J.A., 2021). Gyakran azonban az iskola zárványként létezik, nem tud, vagy nem akar beengedni társadalmi folyamatokat, ügyeket, kihívásokat, nehezen reagál a változó környezetre és az elvárásokra, ezért érzik az iskolai élet szereplői, hogy az iskola gyakran nem az életre készít fel, nehezen mozdul a abba az irányba, amerre az élet halad. A holnap iskolája azonban nem ilyen (Imre, 2002) hiszen nem a társadalomtól elzártan, hanem ahhoz kapcsolódó szervezetként működik, ahol a tanárok, a diákok, a szülők és az iskolát mint szervezetet működtető személyek együtt dolgoznak iskolán kívüli aktorokkal az eredményes és hasznos oktatás érdekében.

Társadalmunk súlyos problémákkal küzd, ezzel párhuzamosan pedig soha nem látott jólétben létezik (Rosling, H., Rosling, O. & Rosling Rönnlu, A., 2018). Míg a klímaváltozás mindennapi életünkben is érezhető, szinte dermesztő hatást vált ki (mint például a klímaszorongás), addig a mélyszegénység csökkentésére tett intézkedések a mi generációnkban egyedülállóak. Ez azért is lényeges, mert a szegénység és a fenntarthatóság szoros összefüggésben vannak egymással (Juhász, 2023). A társadalmi problémák megoldásában az iskoláknak, illetve fiatalokkal foglalkozó csoportoknak is lenne szerepe. A társadalmi problémákra való

érdemi reakció mégsem része az iskolai tananyagnak általánosságban. Hogyan is lehetne az, hiszen a pedagógusok nincsenek felkészítve ilyen típusú programok megvalósítására, ahogy a hagyományos oktatási tevékenységek sem alkalmasak a társadalmi kérdések érdemi feldolgozására. (Frontális módszerrel tanulni a fenntarthatóságról kontraproduktívnak tűnik.) Számos kezdeményezést ismerünk, ami a társadalmi kérdések megoldásába próbálja bevonni az oktatási intézményeket. Magyarországon a környezeti és globális nevelésnek több évtizedes hagyománya van, ezek mégsem lettek általánosan az oktatási intézmények programjainak aktív részei, annak ellenére, hogy környezeti neveléssel kapcsolatos programja minden iskolának van Magyarországon. Átfogóbb, a társadalmi kérdésekre a Fenntartható Fejlődési Célok szintjén való oktatási koncepció pedig nem elterjedt sem a magyarországi, sem az erdélyi pedagógiai praxisban. Ennek oka lehet többek között, hogy a társadalmi kérdésekre való reagálásra ösztönzés az iskolában

- időigényes,
- komplex,
- nyitott hozzáállást
- és valamennyi előzetes szakmai tudást igényel (például akár az FFC-k ismeretét)

A tanárok jellemzően túlterheltek, kevés idő alatt sok tudástartalmat kellene átadniuk, ezért a társadalmi kérdések feldolgozására egyre kevesebb idő jut. Pedig a nagy nemzetközi intézmények a társadalmi problémák megoldásába fontos szerepet szánnának az iskolának.

A Fenntartható Fejlődés Célok (FFC-k)

A 2015-ös év mérföldkőnek számít a fenntartható fejlődés történetében, hiszen ekkor fogadta el az Egyesült Nemzetek Közgyűlése a 2030-as fenntartható fejlődési keretrendszert². Ez az ambiciózus, globális kezdeményezés a Rio+20 konferenciát követően, egy kiterjedt, hároméves konzultációs folyamat eredményeként született meg. A keretrendszer középpontjában 17 fenntartható fejlődési cél áll, amelyek az emberiség legnagyobb kihívásaira reflektálnak. Az FFC-k célja, hogy egy fenntartható, békés, virágzó és igazságos világot teremtsenek. A célok lefedik a bolygó és az emberiség túlélése szempontjából kritikus fontosságú globális kihívásokat. Világosan meghatározzák a környezetvédelmi határokat és a természeti

erőforrások fenntartható használatának feltételeit. Ugyanakkor felismerik, hogy például a szegénység felszámolása szorosan összefügg a gazdasági növekedéssel és a társadalmi jóléttel. Az FFC-k olyan alapvető emberi szükségletek kielégítésére törekednek, mint az oktatás, az egészségügy, a szociális védelem és a méltányos munka, miközben kiemelt figyelmet fordítanak a klímaváltozás és a környezetvédelem kérdéseire. Az FFC-ket megelőzően az ENSZ már 2000-ben létrehozta a Millenniumi Fejlesztési Célokat (MFC), amelyek célja a különböző globális kihívások – például a szegénység, az éhezés és a betegségek – kezelése volt³. Ahogy azonban a MFC-k 2015-ös határideje közeledett, világossá vált, hogy az előrehaladás egyenlőtlen volt, és egyes célkitűzések megoldásával kapcsolatban – különösen a kevésbé fejlett országokban – nem haladtak eredményesen. A MFC-k kapcsán egyértelművé vált, hogy a megfogalmazott kérdések megoldásához elengedhetetlen azok tartalmának oktatásba való integrálása is (Solymosi, 2015).

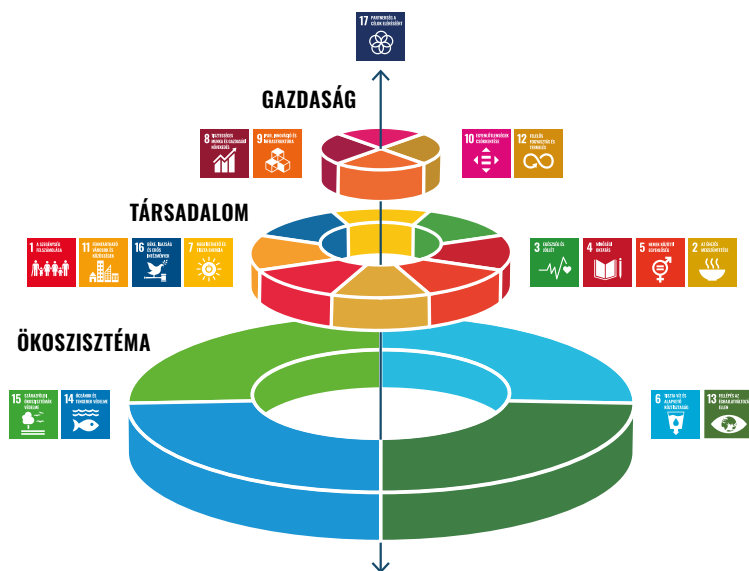
Az FFC-k a Millenniumi Fejlesztési Célok lendületére és tanulságaira igyekeztek építeni, ugyanakkor a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kérdések szélesebb értelmezésének irányába terjesztették ki hatókörüket (Halisçelik & Soytaş, 2019). Az FFC-k 17 célja és 169 alpontja egy átfogó konzultációs folyamat eredményeképpen jött létre. A célok egymással összefüggő kérdések széles körével foglalkoznak, beleértve a szegénységet, az egyenlőtlenséget, az éghajlatváltozást, a környezeti kihívásokat, a békét és az igazságosságot. Bár a leggyakrabban használt grafika a FFC-vel kapcsolatban sorrendbe helyezi a fejlesztési területeket (1. a szegénység felszámolása; 2. az éhezés megszüntetése stb.), ez a sorbaállítás félrevezető lehet. A felsorolás alapján úgy tűnhet, mintha a fejlesztési célok között lenne fontossági sorrend. Beszédes az, hogy ebben a listázásban a környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos első fejlődési cél a hatodik helyen áll (Tiszta víz és alapvető köztisztaság).

A 17 cél úgynevezett „esküvői-torta modellje” érzékletesebben mutatja be a célok közötti összefüggéseket, indokolva az egyes területek szoros összekapcsolódását, szétválaszthatatlanságát.

² https://unis.unvienna.org/unis/hu/topics/sustainable_development_goals.html

³ A nyolc millenniumi fejlesztési cél: 1. A mélyszegénység és az éhezés megszüntetése. 2. A mindenkire kiterjedő alapfokú oktatás elérése. 3. A nemek közötti egyenlőség és a nők felemelkedésének előmozdítása. 4. A gyermekhalandóság csökkentése. 5. Az anyai egészség fejlesztése. 6. A HIV/AIDS, malária és más betegségek elleni küzdelem. 7. A környezeti fenntarthatóság biztosítása. 8. Globális partnerség kiépítése a fejlesztés érdekében.

 **FENNTARTHATÓ
FEJLŐDÉSI CÉLOK**
17 cél, hogy átalakítsuk világunkat

Az esküvőitorta-modellt Johan Rockström és Pavan Sukhdev (Rockström J., & Sukhdev P., 2016) mutatták be 2016-ban. Elképzelésük szerint az illusztráció reflektál arra, hogy a társadalmat, illetve a társadalmi működést és a gazdaságot az ökoszisztéma integráns részének kell tekinteni, így a

modell árnyaltabb és holisztikusabb képet nyújt e célok egymástól függő jellegéről (Fassio, F. & Tecco, N., 2019). Bár a modell eredetileg az körforrásos gazdálkodás, illetve az élelmiszerellátás és az FFC-k közötti szoros kapcsolatot hivatott bemutatni, az esküvői torta forma mégis alkalmas lehet oktatási célokra való felhasználásra. Ez az innovatív modell az FFC-eket többretegű struktúráként vizualizálja, amelyben a bioszféra alkotja az alapréteget, amely minden más elemet támogat és fenntart. Ennek az ábrázolásnak a középpontjában az a felismerés áll, hogy az emberi fejlődés és a társadalom jóléte elválaszthatatlanul összefügg a bolygó természeti rendszereinek és erőforrásainak egészségével és ellenálló képességével, továbbá azzal a kissé banálisnak tűnő, de nagyon fontos ténnyel, hogy az emberi faj nem létezhet belélegezhető levegő, iható víz és élelem nélkül. Ez az viszonyulás elmozdulás a fenntarthatóság pusztán környezeti kontextusától, illetve attól az megközelítéstől, ami szerint a társadalmi, a gazdasági és az ökológiai fejlődést különálló részekként kell kezelnünk.

Az esküvőitorta-modell értékes és praktikus alternatívát kínál a hagyományos, listán alapuló megközelítéssel szemben, mivel ahelyett, hogy független célok halmazaként kezelné őket, ez az ábrázolás a célok egymástól függő jellegét hangsúlyozza, ahol a bioszféra a kritikus alapként szolgál, amely az összes többi összetevőt alátámasztja.

A modell három szintre osztja az FFC-eket, egy kulcsfontosságú területet köré gyűjtve azokat:

Ökoszisztéma (alapszint): Az egészséges bioszféra kritikus fontosságú az emberi túlélés és jólét szempontjából. Rávilágít az emberi tevékenység és a Föld természetes rendszerei közötti kölcsönös függőségre, aláhúзва, hogy fenntartható fejlődés bolygónk ökológiai egyensúlyának megőrzése nélkül nem valósítható meg.

Ide tartozó célok⁴:

- 6. cél. Tiszta víz és alapvető köztisztaság. (Fenntartható vízgazdálkodás biztosítása, a vízhez és közegészségügyhöz való hozzáférés biztosítása minden ember számára.)
- 13. cél. Fellépni az éghajlatváltozás ellen. (Gyors cselekedetek a klímaváltozás és hatásai leküzdésének érdekében.)

⁴ Hátér: klimapolitikaiintezet.hu/elemlzes/magyarorszag-fenntarthatosagi-ertekelese

- 14. cél. Óceánok és tengerek védelme. (A fenntartható fejlődés érdekében az óceánok, tengerek és tengeri erőforrások megőrzése és fenntartható használata.)
- 15. cél. Szárazföldi ökoszisztémák védelme. (A Föld ökoszisztémáinak fenntartható használata, fenntartható erdőgazdálkodás, az elsivatagosodás leküzdése, valamint a talaj degradációjának visszafordítása, valamint a biodiverzitás csökkenésének megállítása.)

Társadalom (Középső szint): A középső szint a társadalmi célokra és kihívásokra összpontosít, amelyek közvetlenül befolyásolják az emberi életet és jólétet. Ez a fenntarthatóság mint fogalom új dimenzióit nyitja meg, hiszen utal arra, hogy a fenntarthatóság fogalma nem pusztán környezeti szempontból értelmezhető. A fenntarthatóság társadalmi szintje bemutatja, hogyan épül a társadalmi az egészséges bioszférára, és hogyan kapcsolódik szorosan a környezeti fenntarthatósághoz a társadalmi fejlődés. Azok a társadalmi krízisek, melyek a fenntarthatóság aspektusából lényegesek ugyanolyan fontosak, mint a környezeti kihívások.

Ide tartozó célok:

- 1. cél. A szegénység felszámolása. (A szegénység minden formájának megszüntetése a világon mindenhol.)
- 2. cél. Az éhezés megszüntetése. (Az éhínség megszüntetése, élelmszer-biztonság létrehozása, az élelmezés fejlesztése és fenntartható mezőgazdaság létrehozása.)
- 3. cél. Egészség és jóllét. (Egészséges élet biztosítása és jóllét megteremtése minden korosztályban élő minden egyes ember számára.)
- 4. cél. Minőségi oktatás. (Átfogó és igazságos minőségi oktatás megteremtése és egész életen át folytatott tanulmányok lehetőségének létrehozása mindenki számára.)
- 5. cél. Nemek közötti egyenlőség. (Nemek közötti egyenlőség létrehozása és minden nő és lány felemelkedésének elősegítése.)
- 7. cél. Megfizethető és tiszta energia. (Megfizethető, megbízható, fenntartható és modern energia biztosítása mindenki számára.)
- 11. cél. Fenntartható városok és közösségek. (Fenntartható, befogadó, biztonságos és alkalmazkodó városok és emberi települések létrehozása.)
- 16. cél. Béke, igazság és erős intézmények. (A fenntartható fejlődés érdekében a békés és befogadó társadalmak működésének elősegítése, mindenki számára elérhető igazságszolgáltatás biztosítása és minden

szinten hatékony, felelősségre vonható és befogadó intézmények létrehozása.)

Gazdaság (Felső szint): A felső szint a gazdasági növekedést és fejlődést előmozdító célokat reprezentálja. A fenntarthatóság kérdéskörének komplexitása a gazdasági szinttel lesz teljes és átfogó módon értelmezhető. Ez a szint hangsúlyozza, hogy a gazdasági tevékenységeket a bolygó kapacitásán belül kell tartani, biztosítva, hogy a gazdasági növekedés ne veszélyeztesse a környezeti fenntarthatóságot vagy a társadalmi jólétet.

Ide tartozó célok:

- 8. cél. Tisztességes munka és gazdasági növekedés. (Hosszan tartó, átfogó és fenntartható gazdasági növekedés létrehozása, teljes és eredményes foglalkoztatás, valamint méltó munka biztosítása mindenki számára.)
- 9. cél. Ipar, innováció és infrastruktúra. (Alkalmazkodó infrastruktúra kiépítése, átfogó és fenntartható iparosodás megteremtése, valamint az innováció támogatása.)
- 10. cél. Egyenlőtlenség csökkentése. (Egy országon belüli és országok közötti egyenlőtlenségek csökkentése.)
- 12. cél. Felelős fogyasztás és termelés. (Fenntartható fogyasztási és termelési szokások kialakítása.)

+1 Partnerség: Az FFC-k 17. célja, hogy partnerséget és együttműködést érjen el a fenntarthatósági kérdésekben érdekelt aktorok között. Az együttműködés pénzügyi, technológiai, kapacitásépítéssel kapcsolatos és kereskedelmi aspektusokból értendő. A társadalmi problémák felismeréséhez, az eredményes partnerséghez és az együttműködéshez szükséges kompetenciák fejlesztésében az oktatásnak kiemelt szerep jut.

Ez az ábrázolás rávilágít a különböző összetevők összekapcsolódására is, hangsúlyozva, hogy az egyik területen nem lehet előrelépést elérni a többi terület rovására. Például a megfizethető és tiszta energia biztosítása (7. cél) elválaszthatatlanul kapcsolódik a felelős fogyasztási és termelési mintákhoz (12. cél) és a vízkészletekkel való fenntartható gazdálkodáshoz (6. cél).

Az FFC-k rendszere praktikus keretrendszert biztosít a cselekvéshez a kormányok, a civil/társadalmi szervezetek, a vállalkozások, az egyének és

akár az oktatás számára is. A célok világos iránymutatást és mérhető célokat fogalmaznak meg, amelyek alapján minden szereplő hozzájárulhat a fenntartható fejlődéshez. Az FFC-k rendszere nem csupán egy globális terv, hanem helyi cselekvést is igényel. A célok elérése csak akkor lehetséges, ha minden közösség és minden egyén aktívan részt vesz benne. A helyi szintű kezdeményezések és megoldások kulcsfontosságúak a fenntartható fejlődés megvalósításában.

FFC-k az oktatásban

2030-as oktatási keretrendszer

Az UNESCO által koordinált 2030-as oktatási keretrendszer (UNESCO, 2017) szerint az oktatás nélkülözhetetlen az FFC-k által meghatározott célok eléréséhez, mivel az oktatás segítségével lehet új készségeket, értékrendet és attitűdöt kialakítani egy fenntarthatóbb társadalomért. Qian Tang, az UNESCO oktatási főigazgatója szerint a fenntarthatóság kérdése kardinális fontosságúvá vált, azonban az emberiség gondolkodásmódjában és a cselekedeteiben is változásnak kell beállnia. Az oktatási rendszereknek választ kell adniuk erre a sürgető szükségletre, meg kell határozniuk a releváns tanulási célokat és tartalmakat, olyan pedagógiai szemlélet kell kialakítaniuk, ami felkészíti a diákokat és ösztönzi az intézményeket a fenntarthatósági alapelvek működtetésére. A fenti gondolatot támasztják alá Irina Bokova, az UNESCO általános igazgatójának gondolatai, melyek szerint újra kell gondolni az oktatás globális fejlődésben betöltött szerepét, mivel annak komoly hatása van az egyénekre és a Föld egészére. Bokova szerint az oktatásügynek lépést kell tartania a 21. századi kihívásokkal és törekvésekkel, illetve a „megfelelő értékek és képességek fejlődését” kell segíteniük a fenntarthatóság és a békés egymás mellett élés érdekében. Az UNESCO által megjelentetett A fenntartható fejlődés oktatása című dokumentum szerint a fenntarthatóságra nevelés célja a tanulók felkészítése a tájékozott döntések meghozatalára és a felelős cselekedet előkészítése a környezet épsége, az igazságos társadalom és a gazdasági életképesség érdekében. A dokumentum hangsúlyozza, hogy a fenntarthatóság nem pusztán környezeti szempontokból értelmezhető, hanem a fenntarthatóságra nevelést komplex módon, társadalmi, kulturális, gazdasági és környezeti aspektusok szerint kell felépíteni, lokális és globális szintekre is reflektálva.

A fenntartható társadalom eléréséhez az emberiségnek új kulcskompetenciákra kell szert tennie. Ezek (lehetnek):

- Rendszergondolkodás: összefüggések felismerése és megértése; összetett rendszerek elemzése; a rendszerek különböző részekhez és mértékekhez illeszkedésének mérlegelése; a bizonytalanság kezelése.
- Előrejelzés: a többféle jövőbeli kimenet megértése és értékelése (a lehetséges, a valószínű és a kívánatos); saját jövőképek megalkotása; az elővigyázatosság elvének alkalmazása; a tettek következményeinek becslése; kockázatok kezelése és megbirkózás a változásokkal.
- Normatív kompetencia: az a képesség, hogy megértsük és visszaadjuk azokat a normákat és értékeket, amelyek az emberi tettek alapjai; hogy tárgyaljunk a fenntarthatósági értékekről, elvekről, távlati és közvetlen célokról az érdekkonfliktusok, a kölcsönös összefüggések, a bizonytalan ismeretek és ellentmondások tükrében.
- Stratégiai kompetencia: a további, fenntarthatóságot biztosító innovatív tevékenységek közös fejlesztésének és végrehajtásának képessége helyi szinten és távolabb.
- Együttműködés: másoktól tanulás; mások igényeinek, szempontjainak és cselekedeteinek megértése és tiszteletben tartása (empátia); mások megértése, kapcsolódás hozzájuk és érzékenység irányukban (empátia-vezetés); konfliktuskezelés csoportban; együttműködő és részvételi problémamegoldás támogatása.
- Kritikus gondolkodás: a normák, megszokott gyakorlatok és vélemények megkérdőjelezésének képessége, reflexió a saját értékekre, felfogásra és cselekvésekre; állásfoglalás a fenntarthatósági diskurzusban.
- Öntudatosság: az a képesség, hogy a helyi közösségben és a (globális) társadalomban saját szerepünkre reflektáljunk; hogy folyamatosan értékeljük és fenntartsuk cselekvő motivációnkat; foglalkozunk érzéseinkkel és vágyainkkal.
- Integrált problémamegoldás: az előző kompetenciák integrálásával átfogó képesség különböző problémamegoldó keretek alkalmazására a komplex fenntarthatósági problémákhoz, valamint életképes, befogadó és méltányos megoldási lehetőségek kialakítása, melyek segítik a fenntartható fejlődést.

A tanulási folyamatban az FFC-k kapcsán, illetve az azokra való reagálás képességének fejlesztéséhez komplex tevékenység-halmazok lehetnek eredményesek. A fenntartható fejlődés oktatása – a fenntarthatóság eléréséhez szükséges kompetenciák megnevezésén túl – minden egyes fenntarthatósági célhoz három tevékenységcsoportot ajánl, melyekkel teljes lehet a fenntarthatóságra nevelés oktatása és a változás érdekében való tevékenységek előmozdítása:

Kognitív terület:

A fenntarthatósági témakörök tudástartalmának, fogalmiságának, jelentéstartalmának feldolgozásának területe. A kognitív terület az FFC-k oktatási keretrendszerében azokat a tanulási eredményeket és célokat fogalmazza meg, amelyek a tanulók tudásának és megértésének fejlesztésére irányulnak. Ennek kapcsán a diákok megismerik a különböző fenntarthatósági kérdésekhez kapcsolódó alapfogalmakat, tényeket, elméleteket és modelleket. Például megértik a szegénység, az éhezés, az egészség, az oktatás, a nemek közötti egyenlőség, a víz, az energia és más kapcsolódó témák összetettségét. A tevékenységterület kiterjed az egyes célok kapcsán a kulturális különbségekre, a globális és lokális megnyilvánulásokra, az adott témát érintő ismeretanyagra (például: a szegénység, az alultápláltság, a nem mint társadalmi és kulturális fogalom stb. jelentéseire). Ez a terület a fenntarthatósági célok valódi lexikális tartalmára utal. A terület célja továbbá, hogy a diákok képesek legyenek összefüggéseket látni a különböző fogalmak és jelenségek között. Értsék meg a társadalmi, gazdasági és környezeti tényezők kölcsönhatását, valamint a globális és helyi kihívások közötti kapcsolatot. Mindez a fenntartható fejlődés oktatásában alapvető fontosságú, hiszen a diákoknak szilárd tudásbázisra van szükségük ahhoz, hogy megértsék a problémákat és hatékonyan cselekedjenek. A kognitív terület módszertani apparátusa lehet osztálytermi környezetben például a frontális, a kooperatív, az epochális vagy a projektmódszer.

Társadalmi-érzelmi terület:

A társadalmi-érzelmi terület a fenntartható fejlődés oktatásának azon része, amely a tanulók érzelmi intelligenciáját, társadalmi készségeit és értékeit célozza, azokat fejleszti. A tanulóknak olyan személyiséggé kell válniuk, akik képesek empátiával, szolidaritással és felelősségtudattal szemlélni a világot, és aktívan hozzá tudnak járulni a fenntartható fejlődéshez. A fenntarthatósági kérdések komplex kihívásokat jelentenek, amelyek megkövetelik az egyének és közösségek közötti együttműködést. A társadalmi-érzelmi kompetenciák fejlesztése kulcsfontosságú ahhoz, hogy a tanulók képesek legyenek együttműködni, konfliktusokat megoldani és hosszú távú változásokat elérni. A társadalmi-érzelmi terület az FFC-kkel kapcsolatos tudástartalmak feldolgozása után és azon túl már a konkrét problémalokalizálás, helyzetfelismerés, tudatosítás és az együttműködés lehetőségére koncentrál, arra, hogy a tanulók ne csak ismereteket szerezzenek vagy cselekedjenek, hanem érzelmileg (empátia) és

intellektuálisan (megértés) is elköteleződjenek az egyes célok kapcsán. Lényeges, hogy a tanulók felismerjék saját szerepüket a társadalomban és hajlandók legyenek aktív részt vállalni a változásokban. Összességében a társadalmi-érzelmi terület célja, hogy a diákok olyan személyiséggé váljanak, akik képesek empátiával, szolidaritással és felelősségtudattal szemlélni a világot és aktívan hozzájárulni a fenntartható fejlődéshez.

A társadalmi-érzelmi terület fejlesztéséhez a tanároknak olyan tevékenységeket kell tervezniük, amelyek elősegítik az érzelmi intelligencia, az empátia és a fenntarthatóság mint érték gondolatának a fejlesztését. Ilyenek lehetnek például a körbeszélgetések, csoportdinamikára építő játékos feladatok, szerepjátékok, dramatizált játékok, önkéntesség.

Viselkedési terület:

A viselkedési terület az FFC-k oktatásával kapcsolatban arra a tevékenységekre utal, amelyek már a tanulók cselekvéseire, aktivitására koncentrálnak. Ezen a területen a figyelem már a konkrét cselekedeteken, akciókon van. A kognitív területen túl, amely a tudás és megértés fejlesztésére fókuszál, a viselkedési terület arra törekszik, hogy a diákok ne csak információkat szerezzenek a Fenntartható Fejlődési Célokkal kapcsolatban, hanem arra ösztönzi őket, hogy cselekedjenek, akciókat valósítsanak meg, reagáljanak a társadalmi kihívásokra, képesek legyenek olyan konkrét lépéseket tenni, amelyek hozzájárulnak a fenntarthatósággal kapcsolatos társadalmi ügyek kezeléséhez. A viselkedési terület célja, hogy a diákok ne csak megértsék a fenntarthatóság fontosságát, hanem képesek legyenek reagálni konkrét ügyekre, kihívásokra.

A viselkedési terület fejlesztéséhez a tanároknak olyan tevékenységeket kell tervezniük, amelyek lehetővé teszik a diákok számára, hogy a tanultakat gyakorlatba ültessék. Ilyenek lehetnek például: projektfeladatok, projektmódszer, közösségi szolgálat vagy önkéntes munka civil szervezeteknél.

EU Greencomp

Az EU Greencomp (Bianchi et al., 2022) kiadvány az Európai Bizottság tudományos szolgálata és tudásközpontja, a Közös Kutatóközpont (JRC) által összeállított tudománypolitikai jelentés. Célja a környezeti fenntarthatóságról szóló tanulás támogatása az Európai Unióban. Ez a keretrendszer meghatározza azokat a fenntarthatósági kompetenciákat, amelyek

segítségével a tanulók olyan tudást, készségeket és attitűdöket fejleszthetnek ki, amelyek az empátikus, felelősségteljes és a bolygónk, valamint a közegészség iránt gondoskodó gondolkodást, tervezést és cselekvést segítik elő.

A GreenComp kialakítása irodalomkutatással kezdődött, és számos szakértővel és érintettel folytatott konzultáció eredményeként jött létre. A keret bármilyen oktatási kontextusban alkalmazható és négy fő területből áll: „fenntarthatósági értékek megtestesítése”, „a fenntarthatóság összetettségének megértése”, „fenntartható jövő elképzelése” és „cselekvés a fenntarthatóságért”. Minden terület három egymással összefüggő kompetenciát tartalmaz. A GreenComp nem előíró jellegű, hanem iránymutató a fenntarthatóságot középpontba állító tanulási programokhoz.

Akkreditált tanártovábbképzés: Út a projektpedagógiától az akciópedagógia felé a fenntarthatóság jegyében

VÁCZI DOROTTYA

A „Falakon túl” – Fenntarthatósági projektek iskolai és iskolán kívüli megvalósítása című, 30 órás e-learning továbbképzésünket a fenntarthatóság, közösségi aktivitás és ifjúsági részvétel iránt érdeklődő általános és középiskolai pedagógusoknak ajánljuk leginkább.

Ahhoz, hogy diákjait a pedagógus rendszerezett ismeretekhez segítse a környezeti fenntarthatóságról, annak társadalmi, gazdasági és szociális-ökológiai jelentőségéről, fontos, hogy megismerkedjen a fenntarthatóság fogalmával, céljával és a Fenntartható Fejlődési Célokkal (FFC) és a rendszerszemlélettel.

A képzés bemutatja a fenntarthatóság alapfogalmait, és segít tudatosítani azok fontosságát. Segíti a pedagógust saját szemléletének átgondolásában, hogy ezek mentén diákjaink szemléletét is formálhassa, a rendszer-szemlélet készséget erősítse. Ezen szemlélet segítségével felismerhetjük, és megfelelően kezelhetjük a klímaszorongást, amely egy minden generációt érintő probléma.

A fenntarthatóság témakörén keresztül pedig bemutatjuk a projekt- és az akciópedagógia lehetőségeit, a projektkészítés facilitálásának alapjait, feltételeit. Ezáltal, reméljük, könnyedén kivitelezhető egy akciópedagógiai projekt, a pedagógus képes lesz támogatni tanulók önálló munkáját, aminek az eredménye egy, a mindennapi életéhez kapcsolódó problémára fókuszálva létrehozott, társadalmilag is hasznos produktum és sok-sok társadalmi kérdésekben elkötelezett tanuló.

A képzés egy, a partnerek által összeállított kompetencia-mátrixon alap-szik, melyet e kiadvány 2. számú mellékleteként közlünk. Ezek azok a készségek és attitűdök, melyekről azt gondoljuk, hogy a képzés elvégzésével és a módszerek kipróbálásával a pedagógusok szert tehetnek. Érdemes-e mátrixot a tanulási folyamat megkezdése előtt és után egyaránt kézbe venni és átgondolni a változás mértékét ezen kompetenciáinkban.

Fenntarthatóságra nevelés módszerei

KUCSERA ORSOLYA

A fenntarthatóság mint tudományterület ma már nemcsak az ökológusok, természettudósok kutatási területe, hanem egyre inkább megjelenik a neveléstudományban is. A fenntarthatóságra nevelésnek nem lehet pusztán az a célja, hogy a tanulók tanórai keretek között elsajátítsák a fenntartható fejlődés elősegítéséhez szükséges ismereteket. Sokkal inkább, hogy elsajátítsák azokat a készségeket, melyeken keresztül képesek lehetnek reagálni azokra a társadalmi ügyekre, melyek égetőnek tűnnek napjainkban.

Az első lépés, hogy a diákok rendszerezett ismeretekhez jussanak. De ehhez nem elég információt adni a környezeti fenntarthatóságról, annak társadalmi, gazdasági és szociális-ökológiai jelentőségéről. A tudatosítás hatékony módja a bevonás/bevonódás lehet.

A bevonódásra az iskolai környezetben több módszer is alkalmas lehet, de fontos a különböző lehetőségeket és a tényezőket is számba venni:

- Milyen lehetőségei vannak a pedagógusnak a fenntarthatóság témakörével foglalkozni iskolai keretek között?
- Milyen módszerek mentén tudják a diákok hatékonyan elsajátítani a rendszerszemléletet?
- Mennyire fontos tényező a fenntarthatóságra nevelésben a szemléletformálás?
- Mennyire feltétele a bevonódásnak a tanuló önálló munkájának támogatása a pedagógus részéről, ezen belül a facilitálás, a mentorálás alapjainak, feltételeinek elsajátítása?
- Az önálló munka eszköze lehet-e egy projekt, vagy maga az akciópedagógia?
- Ha projekt, akkor mennyire fontos a projekt eredménye? Egy, a mindennapi élethez kapcsolódó problémára fókuszálva létrehozott, társadalmilag is hasznos produktum elérheti a bevonódást?

Íme néhány módszer a fenntarthatóság témaköreinek feldolgozására iskolai kereteken belül:

A globalizáció témakörén keresztül a fenntarthatóság beágyazható egy-egy konkrét tantárgyba gyakorlatokkal, feladatokkal.

A globális nevelés szemlélete bevihető az adott tantárgy tanóráira, vagy a tanításon kívüli foglalkozásokra. A feladatok megoldása a diákok meglévő ismereteire és az együttműködésre, együtt ötletelésen keresztül való ismeretszerzésre alapoz.

Játék, játék készítése (a diákok által).

Az IKT eszközök, felületek bevonása az egyszerű párosításjátéktól a szabadulószooba jellegű játékokon át az egymásnak készített tesztekig: egy módszer lehet az ismeretek bővítésére, ha a diákok maguknak vagy egymásnak készítenek feladatokat, játékokat a témában.

Témanapok, jeles napok, témahetek, projekthét

A témát adhatja egy aktuális helyi probléma, vagy egy aktuális világnap is. A projekthetek, témanapok és -hetek témájaként választott fenntarthatósági kérdések segíthetnek a bevonódás kialakulásában, hiszen egy probléma vagy téma komplex módon történő vizsgálatát teszik lehetővé (jelenségalapúan és interdiszciplinárisan). Egy projekt elkészítése segít bármely téma átfogó magyarázatában, a szerteágazó kapcsolódási rendszerek megértésében és a háttéranyagban való elmélyülésben egyaránt. A bevonódás úgy érhető el a legnagyobb hatásfokkal, ha a projektötlet vagy a téma maguktól a diákoktól származik. A témák, jeles napok, projektek beékelhetők a tantervbe tantárgyközi kapcsolatokkal.

Az élménypedagógia eszközei a rendszerszemlélet megértéséhez

Az élménypedagógia lényege a lexikális tudás megszerzése helyett a személyiségfejlődés, középpontjában az érzelmi intelligencia, a társas készségek és az önismeret fejlesztése áll. A kihívás által kiváltott élmények később egy tartós tanulási folyamat kiindulópontjaivá válhatnak, ez a tanulási folyamat pedig az egész életvezetésre is hatással lehet (Milch, 2017). Egy élménypedagógiai játék jó eszköz megértetni például a fenntarthatóság alapját jelentő hálózatoságot, ami azt jelenti, hogy a termé-

szet, a gazdaság és a társadalom folyamatai hatnak és visszahatnak egymásra.

A szemléletváltás és a cselekvés lehetséges módszerei

A hitelességhez a szemléletváltás lépésein a pedagógusnak is végig kell haladnia. A lépéseknek egymásra kell épülnie. Melyek ezek a lépések?

1. Érdeklődés, ráeszmélés. Ahhoz, hogy a diák informálódjon, az érdeklődését kell felkelteni. A pedagógusoknak ebben fontos szerepük van. A meglekítő tények, cikkek, képek lehetnek az eszközök, de úgy, hogy ne növeljék a diákok szorongását. Nem a riogatás a cél, hanem az érdeklődés felkeltése, az „én mit tehetek” felismerése.

2. Információszerzés

Látókörbővítés 21. századi módszerekkel. A 21. századi diákok információs környezete az online tér. Számos applikáció áll rendelkezésre, hogy a diákok információt szerezzenek és akár cselekedjenek is.

3. Információ megosztása

A kapcsolódás megnövekedett szerepének felismerése és a cselekvés megindításának az eszköze, ha a megszerzett információt megosztjuk. Ez a közösség ereje.

4. Cselekvés

A cselekvés a döntéseknél kezdődik, a lokális környezet hatósugarában. Ezért kulcsfontosságú, hogy a diákok a saját környezetükben, az általuk problémának érzékelt ügyekkel foglalkozhassanak. A problémák, ügyek megoldása során – a diákok számára is látható – közép- vagy hosszú távú társadalmi hatás elérése elősegíti a bevonódást.

A facilitálás alapjainak elsajátítása, feltételeinek megteremtése

A bevonódás érdekében a tanárszerep változására is szükség lehet; egyre inkább előtérbe kerül az a szemlélet, hogy a tanár ne csak információt adjon át, hanem facilitátor és/vagy mentor szerepet töltsön be a tanulási folyamatban. A facilitátor szerepben a tanár képes létrehozni olyan tanu-

lasi környezetet, ahol a diákok kérdezhetnek, vitázhatnak, együttműködhetnek, illetve olyan pedagógiai módszereket használnak, amelyek segítik a diákok egyéni érdeklődése mentén szervezett tanulási folyamatokat.

A mentorszerep azt jelenti, hogy a tanár nemcsak a diákok tudásának bővítését segíti, hanem azok személyes és szakmai fejlődését is. A tanár hozzájárul a diákok önértékelésének fejlődéséhez és önbizalmuk erősítéséhez. Segíti őket abban, hogy saját célokat állítsanak fel. A facilitátorok és mentorok együttesen segíthetik a diákokat aktív szereplőkké és önálló tanulókká fejlődni, ezeket a szerepeket pedig akár egy pedagógus is el tudja látni. Ez a megközelítés hozzájárul a diákok kritikai gondolkodásának és problémamegoldó készségeinek fejlesztéséhez, és ahhoz, hogy a fenntartható fejlődés elősegítésének érdekében egy, akár életre szóló bevonódás alakuljon ki.

Akciópedagógiai elemekkel továbbgondolt projektpedagógia

LÁZÁR CSILLA

Az akciópedagógiai projektek megvalósításának elkezdése előtt érdemes összegezni a projektpedagógiával és további néhány más tanulászervezési formával kapcsolatos tapasztalatainkat, és szükség szerint kiegészíteni ismereteinket, reflektálni ezen módszerekkel kapcsolatos készségeinkre és attitűdjeinkre. Ebben a fejezetben ehhez adunk néhány szempontot.

Önkéntesség, társadalmi munka, iskolai közösségi szolgálat

Az „önkéntesség” szótári meghatározása szerint olyan tevékenység, amely más személy, személyek vagy a közösség javát szolgálja, amelyet valaki szabad akaratából, egyéni választása és motivációja alapján, pénzügyi haszon reménye nélkül végez. A szabad akarat, egyéni választás és belső motiváció mellett külső előnyök is járhatnak az önkénteskedéssel, bár kérdés, hogy önkéntesnek tekinthető-e egy tevékenység, amelyre külső ösztönzők hatására vállalkozunk. Mindenesetre a szervezett körülmények között zajló, elismervénnyel igazolt önkéntességet ma már számos oktatási intézmény és munkahely is szakmai tapasztalatnak ismeri el (pl. iskolai vagy egyetemi felvételi, kollégiumba való bejutás, munkavállalás céljából). A pedagógusok és tanulók önkéntesség terén szerzett tapasztalatai jó kiindulási pontként szolgálhatnak egy akciópedagógiai projekt tervezésekor.

Magyarországon az érettségi vizsgára bocsátás feltétele 50 órányi közösségi munka, ún. „iskolai közösségi szolgálat” egy olyan oktatási program, amelynek célja a középiskolás diákok szociális felelősségvállalásának, aktív közösségi részvételének és további önkéntes tevékenységeinek elősegítése olyan értékek közvetítése révén, mint az empátia, a társadalmi igazságosság és az önzetlenség.

Az iskolai közösségi szolgálat a középiskolai tanulmányok része, jogszabály írja elő, hogy a diákoknak meghatározott (5 óra előkészítés, 40 óra terepmunka, 5 óra feldolgozás) számú órát vagy időt kell eltölteniük – ideális esetben – közösségi szervezeteknél, intézményeknél vagy más segítő tevékenységekben. Az ilyen tevékenységek sokféle lehetőséget kínálnak: például önkéntes munka idősok otthonában, környezetvédelmi projektek támogatása, rászorulóknak segítése.

A külső ösztönzőkkel kapcsolatban korábban felvetett probléma itt fokozottan érvényes: amennyiben kötelező, végképp nem tekinthető „önkéntes”, „szabad akaratból”, „egyéni választáson alapuló” tevékenységnek az iskolai közösségi szolgálat, de a program megalkotóinak szándéka szerint az iskolai közösségi szolgálat esetén is érvényesülnie kell(ene) valamilyen módon a szabad választás elvének: „A tanulók – a szülőkkel, tanárokkal való egyeztetés alapján – maguk választhatják ki az általuk végzendő tevékenységeket az iskola által megszervezett vagy a maguk által javasolt, az iskola által pedig elfogadott tevékenységek közül.” (Oktatási Hivatal, 2012). A iskolai közösségi szolgálat bár nem önkéntesség, de a társadalmi részvétel elsajátításának fontos eszköze lehet, és csatlakozhat előzetes, vagy későbbi önkéntes munkához.

Romániában általános törvény szabályozza az önkéntes tevékenységek szervezését, az önkénteseket foglalkoztató szervezetek kötelelességeit és az önkéntesek jogait, de nincsen specifikusan oktatási intézményekre kidolgozott, önkéntességet támogató program. (Monitorul Oficial, 2014)

A helyi és nemzetközi önkéntességből számos bizonyított előnye származik a fiataloknak. Az [Európai Ifjúsági portál](#) és az [Eurodesk](#) számos uniós finanszírozású önkéntes munkalehetőséget kínál 18 év feletti fiataloknak. Romániában működnek önkéntességi lehetőségeket összegző portálok, pl. [voluntariat.ro](#), [projectbag.org/ong](#). Az utóbbi hivatkozáson elérhető Vo-LONG adatbázis célja, hogy az információkon túl összekapcsolja a szervezeteket, önkénteseket. Lehet regisztrálni mindkét oldalról, ezzel megkönnyítve az önkéntesek és önkénteseket foglalkoztató szervezetek egymásra találását.

A #FalakonTúl projekt keretében megkérdeztünk 29 magyarországi és erdélyi pedagógust arról, milyen tapasztalataik vannak az iskoláik tanulóinak az önkéntesség, illetve közösségi szolgálat terén. A megkérdezett pedagógusok egy online űrlapban a következő, tanulók körében népszerű tevékenységtípusokat nevezték meg:

1. Kulturális, művelődési intézményekben végzett önkéntesség: színházi és könyvtári kisegítő munka, ifjúsági programok szervezése, idősok számára kulturális programok szervezése, táncoktatás, fesztiválokon való önkénteskedés, falfestés.
2. Szociális területen végzett munka: nyári önkéntes munka a Caritas szervezésében, élelmiszerosztás, gyűjtés és ajándécsomag készítés rászorulóknak részére, idősok látogatása, menekültek segítése.

3. Környezetvédelem: szemétszedés, növényültetés, szelektív hulladékgyűjtés, madáretetők készítése, kiskertész program, állatmenhelyen való segítség, civil szervezet akcióiban való részvétel, pl. élőhely-megóvás.
4. Oktatás: saját iskolában, rendezvényeken segítség, diáktársak korrepetálása, gyermekotthonokban, táborokban (pl. bibliatábor) programok szervezése, játékok vezetése, gyerekfelügyelet, speciális nevelési igényű gyerekeknek foglalkozások szervezése, óvodai kisegítés, sportrendezvények szervezésében való segédkezés, cserkész tevékenység (pl. őrsvezetés).

A tanulókat a társadalmi részvételre a következő módszerekkel motiválják a megkérdezett pedagógusok:

1. Felhívják a figyelmet a hobbik és az önkéntesség összekapcsolásának lehetőségére.
2. Megismertetik a tanulókkal a környezetükben fellelhető programokat, ahol önkéntesek részvételére számítanak a szervezők, konkrét szervezetek elérhetőségét, weboldalait ajánlják.
3. Inspiráló történeteket mesélnek, kiemelik az önkéntesség társadalmi hasznát, az adott közösség elismerését, saját tapasztalatokat, élményeket osztanak meg.
4. Beszélgetésekkel ébresztik fel a gyermekek szociális érzékenységét és motivációit, olyan személyeket hívnak meg beszélgetésekre, akik maguk is önkénteskednek, illetve olyanokat, akik önkénteseket foglalkoztató szervezeteknél dolgoznak.
5. Beszélgetésekben feltérképezik minden tanuló egyéni erősségeit, és ehhez társítanak önkéntességi lehetőséget.
6. Beszélgetnek a tanulók jövőbeni terveiről, és ehhez kapcsolódóan javasolnak a pedagógusok önkéntességi lehetőséget.
7. Mielőtt elkezdzenek a tanulók az önkénteskedést, segítenek nekik abban, hogy tisztázzák az elvégzendő feladatokat, az időkereteket, illetve felkészítik őket a lehetséges buktatókra, problémákra, konfliktusokra és ezek megoldási lehetőségeire.
8. Arra bátorítják a tanulókat, hogy határozzanak meg maguk számára konkrét fejlődési célokat, amelyeket az önkéntességgel elérhetnek, pl. önismeret fejlesztése, készségek fejlesztése (kommunikáció, problémamegoldás, szervezés, csapatmunka, vezetői készségek), gyakorlati tudás és tapasztalatszerzés adott szakterületen, új kapcsolatok kialakítása.
9. Kiemelik, hogy az egyéni érzelmi, lelki jólétre miként hat pozitívan a mások érdekében, közösségben végzett önkéntes munka.

Az önkéntes munkához, illetve közösségi szolgálathoz képest az akciópedagógiai projektekben elsődleges cél a tanulás, készségfejlesztés, az előre meghatározott tanulási célok elérése. Éppen ezért az önkéntes projektekhez képest az akciópedagógiai projektekben méginkább tudatosítjuk a tanulási kimenetet, az értékelésre kiemelt hangsúlyt fektetünk.

Az akciópedagógiai projektek esetén mindig csoportos, nem egyéni projektekben gondolkodunk, ugyanakkor arra törekszünk, hogy a tevékenységnek legyen valamilyen azonosítható, meghatározható társadalmi hatása. Míg az önkéntes projektek gyakran valamilyen külső szervezet (civil szervezet) kezdeményezésére születnek, az akciópedagógiai projekt kapcsán fontos elvárás, hogy legyen a tanulók által kezdeményezett, az ő érdeklődésüket tükrözze.

Szolgálati tanulás - egy tanulásszervezési modell az Egyesült Államokból

A szolgálati tanulás egy olyan tanítási és tanulási stratégia, amely a közösségi szolgálatot hangsúlyosan összekapcsolja a tanulóval és az önreflexióval, kiterjesztve a tanulás élményét az állampolgári felelősségvállalással és közösségek erősítésével.

E tanulásszervezési forma fő jellemzői:

- Szerepe egy tantárgyon belül lehet centrális – pl. egy féléven keresztül rendszeres közösségben végzett munkát feltételez – vagy korlátozódhat egyetlen feladatra, amit pl. egy egyszeri terepgyakorlat során kell elvégezni.
- Általában az iskola és egy fogadóintézmény között kötött szerződés alapján történik, az önkéntes tevékenységet a fogadóintézmény elvárásaihoz is kell igazítani.
- A diákok önkéntes munka vagy szolgálati tanulás révén jobban bekapcsolódnak a közösségükbe.
- Nem csupán meglévő önkéntes programokhoz való csatlakozást jelent, hanem a diákok maguk azonosíthatnak egy problémát vagy szükségletet a közösségükben, és cselekvési tervet készítenek a segítségnyújtás érdekében.

A szolgálati tanulás annyiban tér el a közösségi szolgálattól, hogy míg a közösségi szolgálat inkább a közösség számára elért eredményre összpontosít, amelyet az idő vagy a munka mennyiségével mérnek, a szolgál-

lati tanulás a szolgálatot végző tanuló fejlődésére összpontosít, a tanulási eredményt méri elsősorban. Mind a felkészülés, mind az akció, mind pedig a reflexió során hangsúlyozzák a tantervhez való kapcsolódást.

Pedagógiai projektek

A „pedagógiai projekt” kifejezést többféleképpen értelmezzük az iskolai mindennapokban. A projektalapú oktatást kutató és segítő Buck Institute for Education honlapja (Buck Institut for Education, 2024) étel-metaforával írja le a különböző típusú projekteket, és ezek egymáshoz viszonyított jellemzőit:

- **„Desszert projekt”:** Egyszeri, egy adott tanegység lezárásaként kiadott projektfeladat, amit a tanulóknak azután kell megoldaniuk, miután a tanár hagyományos módszerekkel feldolgozta a tananyagot.
- **„Főétel projektek”:** A projektoktatás vagy projektalapú tanulás keretbe foglalja a tananyagot, általa jön létre a tanulás, kiindulópontja egy jól meghatározott, általában a tanulóktól származó problémafelvető kérdés, ennek megválaszolásához egy sor komplex feladatot kell elvégezni, magasabb rendű gondolkodási készségeket kell használni, mint csupán az információk megjegyzése és visszamondása.

Mi ehhez a felosztáshoz és az étkezés-metaforához még egy harmadik típust is hozzáadunk:

- **„Nassolás projektek”:** Kevésbé radikális, a projektpedagógiának csak egyes ismérveit integráló oktatási formák, nevezik még „projektorientált”, „projekt jellegű”, „projekt szellemű” tanulásnak is.

A három projekttypus közös előnye, hogy (komplexitásuk függvényében kisebb vagy nagyobb mértékben) fejlesztik a kritikai gondolkodást, problémamegoldást és az együttműködést.

A Buck Intézet a következő (általunk magyar nyelvre adaptált) ábrán foglalta össze a projekt jellegű és projektalapú oktatás (projektoktatás) megkülönböztető elemeit.

Az ábra eredetijének forrása:

Projekt jellegű feladat	Projektoktatás
A hagyományos oktatás kiegészítése, az egység végén vagy azzal párhuzamosan	A tanítás beépül a projektbe, maga a projekt alkot egy tanítási egységet
A tanár utasításai irányítják	A tanulói érdeklődés irányítja
A produktumra fókuszál	A produktumra és a folyamatra is fókuszál
Nem feltétlenül kapcsolódik a tantervben meghatározott követelményekhez	A tanulmányi standardokhoz és a fejlesztendő készségekhez igazodik
Önállóan, házi feladatként is elkészíthető	Része a csoportos együttműködés és a tanár osztályon belüli útmutatása
Leginkább az iskolai munka szempontjából hasznos	Valós életre vonatkozó relevanciája, gyakorlati alkalmazása is van
A projektterméket általában az osztályban, az iskolában állítják ki	A projektterméket szélesebb közönségnek (pl. helyi lakosok) is bemutatják

A projektoktatás egyik magyar szakértője, M. Nádas Mária (M. Nádas, 2010) (Ludwig Dunker és Bernd Götz teoretikusokra hivatkozva) a fentiekhez képest még felsorolja a projektoktatás néhány további megkülönböztető kritériumát is:

PROJEKTOKTATÁS - ÚJ SZEMPONTOKKAL	
Kidolgozása összefüggő, hosszabb időtartamra nyúlik el	A tanítás beépül a projektbe, maga a projekt alkot egy tanítási egységet
A cél az iskolán kívüli helyzet megismerésére vonatkozik	A tanulói érdeklődés irányítja
Interdiszciplinaritás jellemzi	A produktumra és a folyamatra is fókuszál
A pedagógusok és a tanulók egyenrangú, bár különböző kompetenciákkal rendelkező partnerként dolgoznak együtt	A tanulmányi standardokhoz és a fejlesztendő készségekhez igazodik
A tanulók önállóan döntenek, és felelősek saját döntéseikért	Része a csoportos együttműködés és a tanár osztályon belüli útmutatása
A pedagógus visszavonul, stimuláló, szervező, tanácsadó funkcióba	Valós életre vonatkozó relevanciája, gyakorlati alkalmazása is van
A tanulók közötti kapcsolatok erősek, kommunikatív	A projektterméket szélesebb közönségnek (pl. helyi lakosok) is bemutatják

Az iskolai projektek sokfélék lehetnek tehát, és nem feltétlen felel meg minden projekt szellemű tevékenység a „projektoktatás” minden egyes, a fent idézett szakirodalomban megjelölt kritériumának. Bár egyes kutatások (M. Nádas, 2010) azt mutatják, hogy az igazán transzformatív tanulási élmények akkor biztosíthatók, ha a lehető legnagyobb fokú mind a tanulói önállóság, mind pedig a projekt való életre vonatkozó relevanciája, az előnyök már a csupán néhány elemükben „projekt jellegű” iskolai tevékenységek esetén is megmutatkoznak: növekszik a tanulók érdeklődése, aktivitása, önállósága; javul a tanulók önismerete, önértékelése; differenciáltabban megismerik egymást a tanulók és a tanárok.

Empirikus kutatások és esettanulmányok alapján Hunya Márta (Hunya, 2009) tanulmánya is elemzi és bizonyítja a projektoktatás előnyeit, különös tekintettel az ún. 21. századi kompetenciák fejlesztésére. A tanulmány szerint projektmunka a következő kompetenciák fejlesztésére van egyértelműen kimutatható hatással: kritikus gondolkodás, csapatmunka, kreativitás, kommunikáció, digitális kompetenciák.

A korábban is hivatkozott Buck Intézet amerikai oktatáspolitikai döntéshozók kérésére elemezte a projektoktatás hatékonyságát mérő szakmai kutatásokat (randomizált kontrollált vizsgálatokat) és a közzétett eredmények szerint:

- A projektoktatásba bevont csoportok statisztikailag szignifikánsan jobb eredményeket értek el társadalmi tanulmányok terén.
- A projektoktatásban részt vevő tanulók nyolc százalékponttal magasabb eredményt értek el a standardizált természettudományos értékelésen.
- A vizsgálati csoportba tartozó tanulók az olvasási képességek minden szintjén jobban teljesítettek, mint a kontrollcsoportba tartozó tanulók.
- A projektoktatás pozitív hatást gyakorolt a diákok szociális és érzelmi fejlődésére is a természettudományos órákon a reflexió és az együttműködés konstruktumában.
- A hagyományos osztályok tanulóihoz képest a projektalapú oktatásban részt vevő diákok magasabb pontszámot értek el a standardizált teszten, valamint a problémamegoldó készségek és a tanult tartalom valós problémákra való alkalmazásának terén. (Kingston et al., 2022)

Hogy mikor jött el a „projekt jellegű” és mikor a „projektalapú” oktatás ideje, azt mindig a pedagógusnak kell mérlegelnie. M. Nádas Mária (M. Nádas, 2010) a következő minimális szempontokat jelöli meg a projektoktatás sikerének feltételéül:

1. A pedagógusok nyitottak a tanulókkal való demokratikus együttműködésre, a tanárszerep átértékelésére.
2. A tanulók felkészültek (felkészítették őket) az önálló tanulásra, projektmunkára.
3. A diákok érettek a kooperativitásra és gyakorlottak is ebben.
4. Az oktatási intézményben megteremthetők a projektoktatás személyi és tárgyi feltételei.

A projektoktatás kultúrájának megteremtéséért tehát először is a tanulókat önálló, egyéni és kooperatív munkára is fel kell készíteni. Ezt az önállóságot az egyéni és csoportos feladatok fokozatos bevezetésén túl az osztálytermi fizikai környezet alakításával is támogathatjuk.

A mellékelt QR-kóddal lehívható (angol nyelvű) videó az iskolai „projektkultúra” jelenlétére utaló jeleket veszi számba.

Stefány Judit megkísérelte feltérképezni a projektpedagógia jelenlétét a magyar közoktatásban. Tanulmányában a következő megállapításokat tette:

1. Gyakoribb a szaktantárgyi, kevésbé komplex, inkább csak „projekt szellemű” tevékenységek jelenléte az iskolában, mint a komplex projektoktatás.
2. Az önszerveződésre alapuló tanulókörök, szakkörök gyakran a projektpedagógiára jellemző munkaformákat integrálnak.
3. Bizonyos iskolanapok szervezését projektként bonyolítják le.
4. Erdei iskolák, tanulmányi kirándulások, táborok szerveződhetnek projektként.
5. Az alsós tanításban gyakrabban találni a projektmódszer nyomait.
6. Egyes alternatív iskolák eleve beépítik a tanrendjükbe a projektpedagógiát.
7. A középiskolák között a szakképző intézetek járnak elől az innovatív technikák beépítésében.
8. A legkönnyebben a projekthét keretében találhatják meg a pedagógusok a projektoktatás helyét. (Stefány, 2008)

A projektek tantervi illeszthetőségére vonatkozóan a #FalakonTúl projektbe bevont pedagógusok úgy vélték, Magyarországon a témanapok, projekthetek, témahetek, Romániában a tanévenként egy alkalommal minden közoktatási intézményben kötelező jelleggel programba illesz-

tendő „Iskola Másként Hét” (Ministerul Educației Naționale, 2016), illetve a szintén tanévente egyszer, kötelező jelleggel szervezendő „Zöld Hét” (Ministerul Educației Naționale, 2023) ad kiemelt lehetőséget.

Felkészülés az akciópedagógiai projektekre

A akciópedagógiai projektek tervezése előtt ajánlatos tehát a tanulókat felkészíteni az együttműködésre. Erre alkalmasak lehetnek az alábbi módszerek:

1. Szituációs és szerepjátékok, bizalomerősítő játékok, ön- és csoportismereti játékok, konfliktuskezelő játékok és feladatok.

A csoportos együttműködést segítő játékok minden pedagógus eszköztárában jelen vannak, de érdemes ezt a „készletet” időnként új játékokkal frissíteni. Az alábbi QR kódok segítségével néhány olyan weboldal hívható elő, ahol számos ilyen gyakorlat elérhető: pl. az [Osztyálfőnökök Országos Szakmai Egyesületének honlapja](#), a [Csodaszarvas Iskolai Közösségi Program honlapja](#), a [Katalizátor Pedagógusképző honlapja](#).

2. A társas kapcsolatok játékokkal, feladatokkal és gyakorlatokkal történő erősítése olvasópárokkal, gyakorlópárokkal.
3. Kincskereső vagy szabadulószooba jellegű játékok, ezeket ma már digitális segédlettel is könnyen elkészíthetjük, például az Actionbound (en.actionbound.com) vagy a Genially (genially.com) alkalmazások segítségével.

A „gyakoroltató” csoportfeladatok alkalmával a pedagógusnak lehetősége van a csoportmunka és együttműködés lényegének és jelentőségének megismertetésére, az együttműködés szabályainak közös megalkotására. A csoportmunka részeként a tanulók megvitathatják a feladatok és részfeladatok arányos kijelölését, a kölcsönös segítség módjait, az egymásra figyelés, egymás aktív meghallgatásának követelményeit, a kölcsönös bizalom, megbecsülés és tisztelet kifejezésének és a jóindulatú, építő kritika megfogalmazásának módjait.

Egy konkrét akciópedagógiai projekt megvalósítása

Az alábbiakban egy #FalakonTúli akciópedagógiai projekt tervezéséhez és megvalósításához adunk ötleteket. Az akciópedagógiai projekt a #FalakonTúl projekt értelmezésében a következő jellemzőkkel, vagy ezen jellemzők jelentős részével bír:

- Nemcsak a projektben részt vevő tanulócsoporthoz van pozitív hatással, hanem valamilyen szélesebb, az iskola falain túl is értelmezhető társadalmi hatásra is törekszik.
- Multidiszciplináris, illetve a projektben érintett diszciplínák között jelen van a fenntarthatóságra nevelés.
- Van közösségi komponense: a helyi közösséggel mint kedvezményezett és mint erőforrással is számol.
- A pedagógiai projekt kezdeményezője, a sajátos tanulási célok meghatározója lehet a pedagógus, de a projekt (tágabb társadalmi kontextusban is értelmezhető) célját, kimenetét a tanulók közösen, demokratikusan határozzák meg, a projektet ők tervezik, szervezik, a pedagógus mentorként szerepel a folyamatban.
- A pedagógiai akció első lépésében a kutatási tevékenység az akciókutatás (korábbi oldalakon ismertetett) módszertanából merít.
- Az akciópedagógia hosszú távú társadalmi hatást remél azáltal is, hogy bátorítja az emberi méltóság tiszteletére való nevelést (Bailie, 2019), amely elengedhetetlen a társadalom jobbítása érdekében, vagyis felerősíti az egyén és a kisközösségek (esetünkben elsősorban a tanulók) véleményét („voice”), rávilágít arra, hogy lehet és érdemes tenni a saját/közös ügyeink érdekében („agency”), erősíti a kötődést és a közösséghez tartozás érzését, a közösségi felelősségérzetet („belonging”).

1. lépés: A tanulók érdeklődésének feltárása, helyi és (helyileg is releváns) globális problémák azonosítása

E szakaszban elengedhetetlen a nyílt és őszinte kommunikáció a tanulókkal. Az akciópedagógia kiváló terepe a diákok által irányított tanulás kipróbálásának: biztosítsunk a tanulóknak teret és szabadságot, hogy érdeklődésük alapján maguk válasszák meg a projekt témáját és irányát, ők határozzák meg, milyen társadalmi hatást kívánnak elérni.

De mi történjék akkor, ha a diákok azt mondják, hogy „Semmi különös nem érdekel minket!”? Gondolatindítónak a következő tevékenységeket javasoljuk:

- Beszéljük át az egyes globális fenntarthatósági célokat, és keressünk közösen lehetőséget arra, hogy helyileg reagáljanak a tanulók a célok-
kal kapcsolatos társadalmi, környezeti, gazdasági kihívásokra. A kiadvá-
nyunk Fenntarthatóságra nevelés módszerei című fejezetében gazdag
elméleti és gyakorlati forrásanyag található erre vonatkozóan.
- Beszélgessünk ítélezésmentesen arról, milyen jelenségekkel szembe-
sülnek a fiatalok a közösségi médiában, mi az, ami elnyeri a tetszésüket,
és mi az, amin szerintük jó lenne változtatni.
- Érdemes meghívni valakit, aki hitelesen és „a fiatalok nyelvén” tud társa-
dalmi vagy környezeti témákkal kapcsolatban kérdéseket ébresztetni.
- Nézzünk meg valamilyen aktuális, globális és lokális kihívásokat tagláló
videót (például egy TED-Talkot) és kérjük, hogy minden tanuló írjon le
egy gondolatot, amely felkeltette az érdeklődését.

Ha sikerült már inspirációra szert tenni, jöhetnek az ötletelés lépései:

1. „Ötletroham” / brainstorming módszerével készítsenek a tanulók egy
listát azokról a kihívásokról (környezeti, egészségi, szociális, politikai),
amelyek őket érdeklik.
2. Szavazással válasszák ki a legtöbbjüket érdeklő témákat.
3. Minden problémához rendeljenek egy-egy lehetséges cselekvést, ak-
ciót, amely segíthet a probléma enyhítésében.
4. Készítsenek villáminterjút néhány családtagjukkal, barátjukkal, hogy
kikérjék kívülről véleményét a felmerült ötletekről.
5. Próbáljanak minél több felmerült ötletet ötvözni, vigyázva arra, ne le-
gyen parttalan, megvalósíthatatlan az akció/ötlet.

Használhatnak az ötletelésre valamilyen online alkalmazást is a tanulók, ahol kooperatív módon dolgozhatnak, gyűjthetik és rendszerezhetik az ötleteiket (Pl. Padlet, Mural, Miro stb.). Ha táblán, flipcharton dolgoznának, jó, ha készít a pedagógus egy útmutatót, amelyen a tanulókat tájékoztatja az ötletbör-
ze gyakorlat menetéről, szabályairól. Az mellékelt QR-kóddal előhívható weboldal ([Mindset Pszichológia, 2024](#)) segít ebben a folyamatban.

2. lépés: (Akció)kutatás: a közösségi szükségletek, adottságok, források felmérése

Hogyan lehet a választott téma kapcsán a szükséges információkat gyorsan és pontosan összegyűjteni? Kérjük meg a tanulókat, hogy soroljanak

fel mindent és mindenkit, ami/aki segíthet az 1. lépésben megjelölt témák kapcsán. Alkossanak „kutatócsoportokat”, osszák el a feladatokat – a közös kutatás a későbbi, kooperatív eszközökkel megvalósítandó akció „főpróbája”:

- Ki kit kérdez meg?
- Ki hol néz utána az információknak?
- Ki kivel készíti közös bemutatót a kutatási eredményekről?

A tanulókat támogatni kell abban, hogy lehetőleg minél több forrásból és minél több szempont szerint gyűjtsenek információkat. Természetesen nem lehet teljességre törekedni. Elsősorban a tanulók határozzák meg, hogy mire kíváncsiak, mi fontos nekik. Elvárható, hogy a kiválasztott probléma kezelési módjára és az ehhez szükséges elérhető erőforrásokra is térjen ki a kutatás.

Néhány ötlet arra, hogy milyen módon és milyen forrásokból nyerjünk információkat:

- helyi és regionális sajtó,
- online források,
- szakértőkkel készült interjúk,
- terepszemle,
- beszélgetés a közösség tagjaival,
- közösségi igényfelmérés: pl. (online) kérdőív összeállítása. (Elég 3-5 kérdés. A pedagógus támogathatja a tanulókat egy online kérdőív, pl. Google Forms, Microsoft Forms stb. elkészítésében, hogy könnyen használható és feldolgozható kérdőív készüljön.)

A kutatási eredményeiket a csoportok mutassák be egymásnak. A pedagógusnak adnia kell szempontokat a bemutatók elkészítéséhez, pl.:

- információforrások fesorolása,
- kutatási módszerek rövid felsorolása,
- levont következtetések,
- egy-két dolog, ami különösen megfontolandó a források alapján.

A bemutatók után érdemes reflektálni a kutatási fázis során felmerült (akár az együttműködéssel kapcsolatos) nehézségekre, és ezeket korrigálni, hogy a projekt későbbi fázisai során ne akadályozzák a munkát az itt esetlegesen tapasztalt problémák.

3. lépés: A projektötlet konkretizálása, célmeghatározás

A kutatási eredmények ismeretében a tanulók már meg fognak tudni határozni egy irányt, egy témát a projektjükhez. Segítsünk nekik megfogalmazni a projekt konkrét célját, és meghatározni, hogyan mutat túl ez a cél az iskolai falain.

Bár az akciópedagógia alaptétele, hogy a tanulók által megfogalmazott kérdésfelvetésekre, az általuk azonosított igényekre válaszoljon a projekt, ötletgyűjtés céljából, elindulásképpen érdemes szétnézni a megvalósult szolgálati tanulási projektek, projektpedagógiai ötlettárak környékén. Ezekből az ötletekből meríthetünk akciópedagógiai terveinkhez is. A következőkben témakörönként kivonatolunk néhány ötletet nemzetközi adatbázisokból, és a következő fejezetben be is mutatunk néhány megvalósult jó példát.

- Egészséggel és jólléttel kapcsolatos projektek, pl.:
 - valamilyen betegség-megelőző vagy egészséges életmódra buzdító kampány;
 - a közösség idős, beteg tagjainak támogatása és társaság nyújtása;
 - névtelen kutatás a táplálkozási szokások változásáról, ezek alapján javaslatok megfogalmazása, esetleg receptek begyűjtése, közös főzés.
- Környezettudatosságra nevelő projektek, pl.:
 - adománygyűjtő akciók faültetésre;
 - közösségi kertek létrehozása rászorulóknak ételmezésének segítésére;
 - az iskolai és közösségi ivóvíz vizsgálata és takarékosabb használatát ösztönző kampányok;
 - gazon, üres telkek parkosítása őshonos növényekkel;
 - szemét csökkentését (pl. az iskolában) célzó kampányok, akciók;
 - környezetbarát közlekedés promotálása;
 - újrahasznosítási verseny;
 - környezetbarát otthoni praktikák gyűjtése a nagyszülőktől, ezek megosztása;
 - az iskolák, lakások energiahasználatának vizsgálata, javaslatok megfogalmazása az energiatakarékosságra.
- Közbiztonsági fókuszú projektek, pl.:
 - bűnözés-, drog-, erőszakellenes témákat feldolgozó színpadi előadások betanulása, bemutatása;
 - kampány egy-egy biztonsági kérdésről (idegenekkel való beszélgetés, online biztonság);

- online segélyvonalak, más elérhető segítő szolgálatok kreatív népszerűsítése;
- bántalmazás-ellenes kampány a tanulók ötleteit alapul véve.
- Művészeti fókuszú projektek, pl.:
 - aukció társadalmi ügyek támogatására a tanulók munkáiból;
 - előadás, közös kézműves foglalkozás hátrányos helyzetű csoportokkal;
 - iskolai alkotókör, kiállítás a diákok által bemutatott társadalmi problémákról.
- Közösségi fókuszú projektek, pl.:
 - kisebbségi csoportok szokásainak megismertetése;
 - az iskolai közösség (pl. szülők) körében végzett kutatás, hogy feltárjuk a rendelkezésre álló szakértelmet és tehetségeket, és azokat a közösség és az iskola javára segítségül hívjuk;
 - figyelemfelhívó akciók, javaslatok az iskola és a közterek biztonságosabbá tételére.

A SMART angol betűszó (a „smart” angol szó jelentése: „okos”) segíthet konkretizálni a célunkat. A SMART a „specific”, „measurable”, „achivable”, „relevant” és „time-bounded” szavak kezdőbetűjéből áll, azaz:

- S (SPECIFIC) - SPECIFIKUS, KONKRÉT: Minél részletesebben megfogalmazzuk, mit szeretnénk elérni, annál könnyebb lesz az akciót megszervezni, lebonyolítani és értékelni.
- M (MEASURABLE) - MÉRHETŐ: Ahhoz, hogy biztosan tudjuk, hogy elértük a célunkat, mérhetővé kell tennünk. Ennek a legegyszerűbb módszere, ha valamilyen számot, mennyiséget társítunk hozzá. (Pl. Hány embert szeretnénk elérni? Mekkora területet szeretnénk beültetni? stb.)
- A (ACHIVABLE) - ELÉRHETŐ: Fontos, hogy olyan célt tűzzünk ki, amelyet elérni nem reménytelen. Legyen a célunk ésszerű, tudjuk előteremteni az eléréséhez szükséges erőforrásokat.
- R (RELEVANT) - RELEVÁNS: Olyan célt tűzzünk ki, amelyben a tanulók hisznek, amelynek elérése őket motiválja, érdekli, és amely egy tágabb közösségi és/vagy fenntarthatósági perspektívából is releváns.
- T (TIME-BOUNDED) - IDŐHÖZ KÖTÖTT: Határidő, időzítés szempontjából is végig kell gondolnunk a projektcélunkat: Belefér a rendelkezésre álló időkeretbe? Milyen határidővel fogjuk megvalósítani?

4. lépés: Az akciópedagógiai projekt részletes megtervezése

A cél meghatározása után a tanulónak át kell gondolniuk alaposan a tennivalókat, legalább négy elemet figyelembe véve:

- Konkrét feladatok: Mit kell tenni lépésről lépésre, időrendben?
- Időtényezők: Mennyi idő alatt és milyen határidővel kell elkészülni az egyes feladatoknak? (Ezek alapján elkészül a projekt ütemterve.)
- Csapat és szerepek: Az egyes feladatokat ki(k) végzi(k) el, ki milyen feladatért felel(nek)?
- Eszközök és külső erőforrások: Milyen eszközökre, tárgyi feltételekre és külső erőforrásokra van szükség, és ezeket ki, hogyan és milyen forrásból szerzi be/vonja be?

Ebben a fázisban fontos tisztázni, hogy a tanár milyen formában és milyen gyakorisággal támogatja, facilitálja, követi a diákok terveit. (Mérőföldkövek kijelölése – az ezek utánkövetéséhez szükséges megbeszélések, találkozók is kerüljenek be a feladatlistába.)

A projektfeladatok követésére érdemes valamilyen közösen szerkeszthető online felületet használni, amely segít a tanulónak a munkafolyamatok és a feladatkövetés kezelésében, lehetőleg olyat, amelyhez hozzáadhatunk címkéket, fájlokat, ellenőrző listákat stb. Erre a célra egy egyszerű, közösen online szerkeszthető táblázat is megfelel. Példa egy ilyen egyszerű táblázatra a mellékelt QR kód alatt található.

Az egyszerű táblázatos tervezőn kívül használhatunk olyan komplexebb alkalmazásokat is, amelyek lehetővé teszik, hogy egyes feladatok kapcsán az együttműködők akár megjegyzéseket, üzeneteket hagyjanak egymásnak. Érdemes a könnyen kezelhető felületek közül válogatni, ha tanulókkal akarjuk használni a táblákat. Esetleg azt is megnézni, hogy mobiltelefonról használható-e az alkalmazás.

A tanárnak rendszeresen monitorozni érdemes ezeket a felületeket, és támogatni a tanulókat, hogy megfelelő módon használják azt. A Trello (trello.com) egyike az ingyenesen kipróbálható projektkezelő alkalmazásoknak. Ha valaki nem használta még ezt az alkalmazást, segíthet a QR-kód alatt elérhető videó.

5. lépés: Az akciópedagógiai projektek tantervi illeszkedésnek átgondolása és az értékelési eszközök megtervezése

A tanár feladata ebben a fázisban megtervezni a projekt tantervi illeszkedését, leírni a tanulási célokat és indikátorokat, amelyeket majd értékelésnél használhat. Érdemes számba venni a tanterv által kijelölt általános és specifikus készségeket, és elkészíteni az értékeléshez használható eszközöket. Az alábbiakban három lehetséges akciópedagógiai ötletről olvashat, amelyek tantárgyspecifikus és transzverzális kompetenciákat egyaránt fejleszthetnek:

- A tanulók közös foglalkozást terveznek idősekkel: a fiatalok egy időszalon lakóival közösen készítenek festményeket, amelyek az otthon falát fogják díszíteni.
- A tanulók információt gyűjtenek a településükről, és összeraknak egy brosúrát, amely a fiatalok városképét tükrözi. A broszúra röviden kitér a város látnivalóira, lakóira és történelmére, elmagyarázza, hogyan változott a közösség az idők során. A broszúra három nyelven készül és interaktív, digitális változatban is elérhető lesz az iskola honlapján.
- A tanulók sportversenyt szerveznek az iskola számára, hogy pénzt gyűjtsenek valamilyen közösségi vagy jótékonyági célra, az esemény promócióját is megszervezik, elkészítik a hirdetőfelületeket, meghívják a sajtót.

Az akciópedagógiai projektek esetén előre meghatározandók az értékelési irányelvek több szempontból is:

1. Hogyan fogjuk értékelni a tanulók által elért tanulási eredményeket?
2. Hogyan fogjuk értékelni, hogy az általunk kijelölt projektcél megvalósult-e?
3. Hogyan fogja a projektünk eredményét értékelni a közösség? Hogyan kaphatunk visszajelzést tőlük?

Hunya Márta korábban hivatkozott tanulmánya mellékleteként a projektek átfogó értékelésére többféle módszer javasol, pl. az egyes produktumok esetében értékelhetünk pontszámokkal (pl. 0-20 pont) előre meghatározott szempontok alapján (pl. tartalom, terjedelem, szerkezet, kreativitás, helyesírás stb.); egy eseményt értékelhetünk aszerint, hogy milyen minőségű tartalom jelenik meg, ki milyen módon vett részt a tartalom összeállításában, ki hány embert toborzott, milyen az esemény logisztikai szempontból stb. (Hunya, 2009)

Ugyanakkor készíthetünk az értékelési szempontokkal és százalékokkal (vagy pontszámokkal) egy táblázatot, így első pillanattól világos minden tanulónak, hogy milyen kritériumokat fogunk figyelni értékelésnél, hogyan gyűjthetők „pontok”, amelyek akár érdemjegyekké is konvertálhatók.

Az alábbiakban javasolunk egy táblázatot, amelyet az akciópedagógiai projektek értékeléséhez használhatnak a pedagógusok, saját tanulói igényeihez, a projektjeik jellegzetességeihez, a projekt által célzott tantervi elemekhez és tanulási célokhoz igazítva azt.

Természetesen a fenti csak egy javasolt keretrendszer, a gyakorlati alkalmazás során alapos átfogalmazást igényelhet. A pedagógusoknak mindenképpen érdemes saját értékelési eszközök fejlesztésébe időt fektetni, hiszen a kifejlesztett eszközök kis módosításokkal sok projekt értékelése során hasznosak lehetnek a későbbiekben.

ÉRTÉKELÉSI KRITÉRIUMOK	Kiváló (9-10)	Jó (7-8)	Fejlődő (4-6)	Kezdő (0-3)
A projekt kapcsolódása a csapat érdeklődési köréhez és a csapattagok sokféle tehetségéhez	A projekt integrálja a csoport összes tagjának valamilyen érdeklődési körét, és hasznosítja minden csapattag tehetségét.	A projekt a csoport tagjai többségének érdeklődését és legfőbbjük tehetségét tükrözi.	Néhány csoporttag érdeklődése és néhányuk tehetsége megjelenik a projektben.	Kevés vagy semmilyen kapcsolat nem mutatható ki a csoporttagok érdeklődésével, és alig érhető tetten bármelyikük tehetsége.
Fenntartható Fejlődési Célok (FFC-k) kezelése	A projekt világosan kezel egy vagy több FFC-t, mélységet és relevanciát mutatva.	A projekt legalább egy FFC-t kezel, de kisebb mélységben vagy relevanciával.	Az FFC kapcsolódás gyenge vagy mesterkelt.	Nem mutatható ki egyértelmű kapcsolat az FFC-kkel.
Társadalmi hatás	A projekt jelentős, mérhető hatással van a helyi vagy szélesebb közösségre.	A projekt némi hatást mutat a közösségre, de a hatókör nagyon korlátozott.	A közösségre gyakorolt hatás minimális (pl. csak a szülőkre vagy az iskolával amúgy is kapcsolatban lévő személyekre korlátozódik).	A projektnek nincs látható hatása a közösségre, az iskola falain belül maradt.
Együttműködés és csoportmunka	A csoport zökkenőmentesen dolgozott együtt, kiváló együttműködéssel és felelősség megosztással.	A csoport jól dolgozott együtt, bár néhány tag többet járult hozzá, mint mások.	A hozzájárulások egyenletlenek, néhány tag dominál vagy mások kevésbé vettek részt.	Nagyon kevés együttműködés, kevés csapattag vett részt aktívan.
Kreativitás és innováció	A projekt kiemelkedő kreativitást és eredeti megközelítéseket mutat a problémamegoldásban.	A projekt némi kreativitást és innovációt mutat.	Kevés kreativitás vagy eredeti gondolkodás, ötlet mutatkozik meg.	A projekt nem eredeti (pl. korábbi ötletet másol) és hiányzik belőle a kreativitás.
A tanulmányozott tantárgyi tartalmak beépítése	A projekt teljes mértékben beépíti a tanulmányozott tantárgy(ak) előre meghatározott / célzott tartalmi elemeit.	A projekt tartalmazza az előre meghatározott tantárgyi vonatkozások nagyobb részét, de nem szervesen beépítve.	A projekt minimálisan építi be az előre meghatározott tantárgyi tartalmakat.	A projekt nem tartalmazza vagy nem érinti a célzott tantárgyi tartalmakat.
A tantárgyi terület megértése	A csoport kiválóan érti a projekt során tanulmányozott tantárgyi területet.	A csoport jó megértést mutat, kisebb hiányosságokkal.	A csoport alapvető megértést mutat, de hiányzik a mélység.	A csoport kevés vagy semmilyen megértést nem mutat a tantárgyi területen.

6. lépés: Megvalósítás

A tervezési fázisban kidolgozott szerepek, feladatok, eszközök felhasználásával a tanulócsoporthoz megvalósítja a projektet, a tanulók a Trello táblán vagy más tervezőeszközön jelölik az elvégzett feladatokat, a rendszeres találkozókra szükség szerint újraterveznek. A csapat rendszeres, előre leszögezett találkozókra tart a felmerült kérdések megbeszélésére, a további lépések tisztázására. A tanár mind az online felületen, mind a találkozókra támogat, mentorál, utánkövet.

A megvalósítás kapcsán a szakirodalom kitér arra, hogy a projektek sikeres megvalósítása a pedagógus szerepek módosulását, árnyalódását feltételezi:

- A tantárgy-orientáció helyébe a komplexitás, az integrált feldolgozás kerül. Ehhez a tanárnak bízni kell abban, hogy a pedagógiai hatékonyság nemhogy csökkenne, de növekedhet.
- A projekt az autonóm pedagógusi magatartás gyakorlását teszi lehetővé. Mivel a tanár tagja a projektben dolgozó közösségnek, nem felülről irányít, hanem belülről segít, éppen ezért munkája újfajta legitimitást kap: nem a tankönyvi, tantervi, iskolavezetői követelmények az elsődlegesek, hanem a projekt megvalósítása érdekében született saját ötletei. A sikertelenséget nem kudarcként, hanem újabb elképzelések forrásaként élheti meg.
- Felborul a hagyományos tanár-diák szerep elosztás. A tanárt szokatlan, esetleg kellemetlen helyzetbe hozhatja, hiszen olyan résztémákba botlik, amelyek nem találhatók meg a tankönyvekben, tanmenetekben. Vagyis az ismeret és tudás megtestesítőjéből a tanulásmódszertan, az ismeretszerzés és a kritikai gondolkodás segítőjévé, módszertani szakértővé kell válnia. Meg kell tudnia mutatni, hogyan ismerhetünk meg, dolgozhatunk fel egy számunkra eddig idegen témakört.
- Új szempontok érvényesülnek az értékelésben. A pedagógus munkájában a gyermekek értékelését elsősorban nem a tudás számonkérése, hanem a munkába való bevonhatóságának minősége motiválja.
- A tanár nem „tanít”, nem ad kész megoldásokat. Csak akkor ad segítséget, ha erre valóban szükség van, de akkor sem mondja meg a helyes megoldást, hanem segít eligazodni, visszajelzésével előremozdítja a munkát. Segít abban, hogy a tanulók ne álljanak meg a nyilvánvaló, vagy annak látszó felszínes válaszoknál, hanem kutassanak, gondolkodjanak, elemezzenek. Nem végzi el a tanulók helyett a munkát, nem ad

kész válaszokat, és nem hoz olyan döntéseket, amelyek meghozatalára a tanulók is eléggé érettek.

7. lépés: Bemutató

A tanulók bemutatják a közösségüknek, hogy mit valósítottak meg, mit tanultak a projekt megvalósítása során, hogyan járult hozzá a projektjük a közösségük környezeti, gazdasági, társadalmi fenntarthatóságához. Ez kiváló alkalom arra, hogy felhívják a figyelmet egy társadalmi problémára és arra is, hogy mások mit tehetnek a fenntartható jövő érdekében.

A bemutatás során használható eszközök (a teljesség igénye nélkül):

- záró előadások,
- kiadványok,
- portfóliók,
- grafikonok, diagramok, infografikák,
- képes prezentációk,
- szóbeli történetek elmesélése,
- videók bemutatása,
- elkészült makettek/plakátok stb. kiállítása.

Ajánlatos, hogy a bemutatónak legyen része, vagy kövesse azt valamilyen közös ünneplés és köszönetnyilvánítás. Ennek eszközei lehetnek köszönőkértékek, a projekt során készült kézműves ajándékok adományozása a társaknak és közösségi partnereknek. A projektben részt vevő tanulók munkáját fontos elismerni a következő iskolai gyűlésen vagy a közösségi médiában. Az ünneplésnek része lehet egy közös süteményezés, pizza-parti, közös ebéd is.

8. lépés: Reflexió és értékelés

Ebben a szakaszban a diákok reflektálhatnak a projektre, átgondolhatják, hogy mit tanultak belőle, és tanulási folyamatukban is alkalmazhatják a tanulságokat. A reflexiót minden lépés során, a megvalósítás időszakában szervezett rendszeres találkozókra is ösztönözni kell, de ez a szakasz lehetővé tesz egy mélyebb folyamatot, ahol a diákok átgondolhatják, hogy mit tanultak, és hogyan érzik magukat most, hogy projektjük (remélhetőleg, többnyire) elérte a célját.

A lehetséges reflexiós módszerek:

- kérdésekkel irányított reflexió (pl. Terry Borton reflexiós modellje – „Mi történt? – Mi van most? – Mi legyen ezután?” A mellékelt QR-kóddal előhívható oldal segít ennek az értékelési módnak a megértésében.
- írásbeli feladat, amelyhez reflexiót is fűzünk, amely kifejezetten megköveteli a diákoktól, hogy összekapcsolják a projekt során szerzett tapasztalataikat egyes tantárgyak témáival;
- tanár által kiértékelt feladatlap, kvíz;
- ön- és társértékelő kérdőív (a mellékelt QR-kóddal előhívható ön- és társértékelő kérdőívet a #FalakonTúl projektben részt vevő egyik pedagógus, dr. Tódor Imre készítette.)
- kérdésekkel irányított szóbeli vagy írásbeli reflexió;
- tanulási napló (Egy lehetséges modell mellékelve);
- írásbeli beszámoló;
- digitális, multimédiás bemutató;
- portfólió stb.

Az alábbiakban bemutatunk két olyan, szimbólumokkal irányított gyors értékelési módszert, amelyeket a #FalakonTúl projektben részt vevő tanárok javasoltak:

„Batyú vagy kuka?”

Minden tanuló két nyomtatott kis kártyát, lapot kap, egyikre batyút, másikkra kukát rajzol, majd a rajz mellé vagy a lap másik oldalára ráírja röviden, mi az, amit értéként, tanulásként magával visz a projektfolyamatból, mi az, amit itt hagy, mert nem szeretné cipelni negatívumként. A módszer alkalmazható szóban, írásban egyaránt. A #FalakonTúl projektben részt vevő Miklósné Király Éva a visszajelzésre alkalmazott „kuka” szimbólumot „komposztládára” cserélte, ezzel is jelezve, hogy a negatív tapasztalatok is értékesek, azokat is „újra tudjuk hasznosítani”.

„Egy marék tanulság”

Minden tanuló hat megadott szempont szerint értékeli a projektet: minden ujjára, illetve a tenyerére is jut mindenkinek egy-egy szempont. A #FalakonTúl projektben részt vevő Hitter-Kovács Andrea és Tarczali Éva pedagógusok javaslatai:

- Hüvelykujj: Mi tetszett?
- Mutatóujj: Milyen új képességet, tudást sajátítottál el a projekt ideje alatt?
- Középső ujj: Mi nem tetszett?
- Gyűrűsujj: Hogy érezted magad a projekt kezdetekor, a projekt alatt és most a projekt végén?
- Kisujj: Mire jutott kevés idő? Miből szeretnél volna többet?
- Tenyér: Mit viszel magaddal?

Az akciópedagógiai módszer alkalmazásával megvalósult magyarországi és erdélyi projektekről a következő fejezetekben olvashatnak.

A projekt tanulási eredményeire, tantervhez kapcsolódó általános és specifikus kompetenciák fejlődésének értékelésére természetesen használunk szükséges a korábban, az 5. lépés taglalásánál javasolt értékelési táblázatokat, keretrendszereket is, ha ezek használatában megállapodunk a tanulókkal a projekt tervezése során.

Akciópedagógiai elemeket tartalmazó jó gyakorlatok

KUCSERA ORSOLYA, VÁCZI DOROTTYA

Ebben a fejezetben az akciópedagógia legfontosabb szempontjai mentén gyűjtöttünk Magyarországról és Erdélyből olyan példákat, amelyek alapul szolgálhatnak a kezdeti lépésekhez és inspirációt jelenthetnek a pedagógusok számára; okokat, amiért érdemes lehet belevágni. A bemutatott projektek nem felelnek meg maradéktalanul minden akciópedagógiai alapelvnek, ugyanakkor a kiemelt szempontok mentén példaértékűeknek tekinthetők.

JÓ GYAKORLATOK ÖNSZERVEZŐDŐ TANULÁSRA

AZ ÚJLENGYELI ÖKOKUKKANTÓK - Az Újlengyeli Általános Iskola jó gyakorlata

Az Újlengyeli Általános Iskolában működik a Jane Goodal által indított Roots & Shoots, magyarul „Rügyek és gyökerek” természet- és környezetvédelmi hálózati csoportja.

A Rügyek és gyökerek nemzetközi modellen nyugvó környezeti nevelés program célkitűzése, hogy a diákok cselekvő módon sajátítsák el a környezettudatos életmód alapjait.

Az iskola pedagógusainak célja, hogy

1. az iskola környékét olyan élőhellyé változtassák, hogy minél színesebb flórája és faunája legyen,

2. a gyerekek a környezet természetvédelmi értékeit megfigyeljék és védjék,
3. megtanítsák, hogyan lehet egy harmonikus rendszerben együttműködni a természettel.

Az intézményben sokat tanulnak a természetről, de még fontosabb, hogy saját ötleteik alapján tesznek is érte.

Az élővilág színesítése megnyitja a gyerekek kreativitását. Egymás után jönnek létre új csoportok, akik különböző célokat, terveket valósítanak meg. Mind a projektet, mind a terveket a gyerekek találják ki. A pedagógus csak a megvalósításban segít a gyerekeknek.

A hársfa tanösvény története

Az iskola utcafrontját egy kerítés által határolt bozótos ölelte körül, ahol a gyerekek a madarakat vendégelték meg étellel-itallal, télen-nyáron. Gyakran az ablakból gyönyörködtek tanítás alatt is bennük.

A helyi Önkormányzat úgy döntött, hogy megszünteti ezt az édenkertet, hogy az utca járókelői és a parkoló autók vegyék át a terepet. A munkagépek nekiláttak a bontásnak, de erre a gyerekek és az iskola tiltakozni kezdtek. A polgármester együttműködést, tárgyalást kezdeményezett, és a gyerekek javaslatára az öreg hársfákat meghagyták, melyek nyáron az embereknek árnyékot adnak és a madaraknak fészkelőhelyet.

A bozótos helyén az Önkormányzat a gyerekek tervei alapján egy madárvédelmi parkot létesített, ahol egy a csoport által működtetett tanösvény tájékoztatja a helyi közösséget a mindennapi élet szépségeiről és arról, hogy ők mit tehetnek a hétköznapi életben és embertársaik érdekében.” Pl. az avar elégetése helyett annak összehúzásával rengeteg élőlénynek adnak menedéket (sünök, békák, gyíkok stb.)

A tanösvény lehetőséget ad az utcán elhaladóknak, hogy új ismeretekkel gazdagodjanak a természet védelméről.

Forrás:

BÚVÁROK BEVETÉSRE KÉSZEN - Szentlőrinci Általános Iskola

A Szentlőrinci Általános Iskolában 2021 őszén indították el a természetbúvár szakkört, amelyen a 6-7. évfolyamos diákok vehettek részt. A „természetbúvár” kifejezés sokak számára magyarázatra szorult, hiszen kevésbé volt ismert a gyerekek körében. Megbeszélték, hogy a szakkör célja a természetes környezetben végzett megfigyelések, azaz „búvárkódások” lehetőségének biztosítása, illetve a városi környezet örömet és bánatot okozó jelenségeinek megfigyelése, valamint ezekben a helyzetekben aktív, segítő tevékenységek végzése.

A szakkör programjúnak összeállítása során a pedagógusok kezdettől hangsúlyozták a gyerekeknek, hogy a programválasztást főként saját ötleteikre és választásaikra alapozzák.

Az éves javasolt programokat a diákok saját ötleteikkel egészítették ki, és ezek alapján kirajzolódott, hogy a szakkör inkább cselekvő-környezetvédő és közösségi arculatot kap, semmint kutatós-kísérletezős jellegűt. A legaktívabb tagok javaslatai között szerepelt városi szeméthyűjtő nap szervezése, valamint különböző jellegű környezetvédelmi programok és kampányok az iskolatársak és a helyi lakosság számára.

Közös megegyezésre jutottak abban, hogy Szentlőrincen a városközei természeti környezet legérzékenyebb és egyben legsérülékenyebb pontja a patakpart. Így feladatként tűzték ki a part és a meder rendszeres tisztítását és az élővilág rendszeres megfigyelését. Ősszel és tavasszal legalább 2-2 alkalommal látogatták meg a helyiek által Mózsának hívott patakot, és gumikesztyűkkel zsákokkal felszerelve gyűjtötték a 6-os főút hídjáról a völgybe dobált és a helyiek által a patakba szórt hulladékot. Teaszűrőkkel és tejfölös-vödörökkel gyűjtötték be, majd engedték szabadon megfigyelés után a vízi gerincteleneket: vízi poloskaféléket, szitakötő- és kérészlárvaikat, és a számtalan bolharákot. A gyerekek minden ilyen alkalom után kettős büszkeséggel és fergeteges jókedvvel indultak haza. A kettős büsz-

keség forrása az volt, hogy a pataknak visszaadták (amennyire lehetett) természetes tisztaságát, és elégedetten nyugtázták, hogy a benne található élővilág továbbra is sokszínű. A jókedv oka pedig az volt, hogy szinte soha nem tértek haza száraz lábbal, és anélkül, hogy egy-két természetbúvár, a „búvár” nevet meg nem hazudtoló módon nyakig vízessé ne váljon...

Szelektálás - nem is nagy kihívás?

A tagság egy része otthon már válogatta a szemetet, és észrevették, hogy ez az iskolában nagyon hiányzik, különösen, mivel az iskola örökös ökoiskola címmel rendelkezik. Eddig az erre irányuló kísérletek meghiúsultak, mert néhány szelektív edény ugyan volt, de kevesen használták, és ráadásul tartalmuk nem a szelektív gyűjtőbe került. Megbeszélték, hogy ökoiskolában alapelvárás a hulladékszelektálás - ez azonban nem is olyan egyszerű, mint sokan gondolnák.

A terv jól indult, mert a tankerület kérésükre támogatta, hogy pénzmaradékból olcsó, „papír” és „műanyag” feliratú kartongyűjtő dobozokat vásároljanak az iskola számára a pécsi hulladékkezelő vállalatától. Arra törekedtek, hogy ne kényszer legyen az újítás: amely osztály nem vállalta a saját gyűjtőedényt, használhatta a folyosóit. A kartongyűjtők „vállalása” azért járt felelősséggel, mert ügyelni kellett épségükre, a szelektálás szabályainak betartására, és nem utolsósorban a felsős osztályokban felelősöket kellett kijelölni az ürítésre. Mikor a program az újdonság erejével hatott, egyes osztályok irigykedve nézték, hogy a szomszédjukba a szakkörösök edényeket telepítenek, és saját osztályfőnöküket kérték, hogy nekik is lehessen gyűjtődobozuk.

Szükségük volt egy szelektív konténerre is az udvaron. A hulladékszállító cég hosszas levelezés után támogatta őket: először a rendszeres hulladékszállítás díjmentességével, majd a konténerhasználat díjmentes lehetőségével is. Az önkormányzat segítségével sikerült a konténerek szállítását megoldani a Dél-Kom telephelyéről, így végül két piros színű szelektív konténerük lett, és nem kellett többé az utca másik oldalára hordani a hulladékot.

Akciók a lakosság és az iskolatársak felélesztésére

A szakkör tevékenysége saját eredeti elképzeléseihez képest közösségibb irányba fordult. Az alapvetően természettudományi irányultságú, kutatós,

vizsgálódós, pécsi helyszíneken tapasztalatszerzős szakkör helyett, a gyerekek elképzeléseinek bevonásával mássá formálódott, és egy másik jó irányt vet fel: a vizsgálódás mellett egyre több tér jutott a közösségi szemléletformálásnak. A szakkör vezéregyéniségei kezdettől fogva jobbnál jobb ötletekkel álltak elő: programokat és versenyeket szerveztek a kisebbeknek, kimentek a városba, hogy a lakókkal beszélgessenek a környezetvédelemről. Felismerték a környezetvédelmi szemléletformálás jelentőségét anélkül, hogy valaha is hallották volna a „szemléletformálás” szót.

A videózáshoz is kedvet kaptak a szakkörösök már az első évben, a Climate Marsh kampány alkalmából. A következő évben, nyolcadikos korukban néhányan már megtanulták a vágóprogramok kezelését is. Ekkorra már beléptek a Roots & Shoots hálózatba (Jane Goodall gyerekközösségeknek szóló mozgalma), így a vízvédelmi vetélkedőre és Jane Goodall magyarországi látogatására készülve magától értetődően a filmes eszközt választották. Bár a filmezés költséges lehet, a közösségi videózás egyszerű megoldásaival már elavultabb okostelefonnal is lehetett videót rögzíteni. Az operatőri szerepet a legjobb telefonnal rendelkező tagra bízták, míg a vágást egy lappal rendelkező szakköri tag végezte, akinek a többiek segítettek.

A tervek között szerepelt már a kezdet kezdetén egy interjúzás is a lakosság körében, a helyi környezeti problémákról. Erre azonban csak 2023 tavaszán, a Föld Napján került sor, egy önkormányzati rendezvény keretében. A szakkör diákönkormányzati képviselő tagja már a kezdeteknél szorgalmazta, hogy vegyék fel a kapcsolatot az önkormányzattal, és közösen szervezzenek velük környezetvédelmi programot. Az alpolgármester asszony fogadta őket, válaszolt a szakkörösök kérdéseire, és nyitott volt az érdeklődésünkre, sőt, vízvédelmi kvízzel is készült a gyerekek számára, és megjutalmazta őket az ügyes válaszokért.

A szakkörösök kérdései között a patak mellett nagy hangsúlyt kaptak a városi környezet védelmével kapcsolatos kérdések (geotermikus erőmű hasznosítása, hulladékproblémák stb.), és a program végén megbeszéltek, hogy a város tavaszi tisztasági napján a szakkör szeretne aktívan közreműködni. A közreműködés része volt a program előtti kérdőívezés, mellyel a lakosság figyelmét szeretnék felhívni a környezeti problémákra. Az alpolgármester asszony csatlakozott az ötletükhöz, a kitöltőknek környezetbarát ajándékot ajánlott fel: újrahasznosítható bevásárlószatyrot kaptak a várostól.

A lakosok bevonásával nem volt könnyű dolguk a szakkörösöknek: kevesen töltötték ki a kérdőívet, de ez is tanulságos volt. Megtapasztalták az átlagember közömbösségét a számukra fontos problémák iránt. Ugyanakkor ezt úgy is lehetett interpretálni, hogy az ő közösségi munkájuk jelentősége még inkább felértékelődik a saját szemükben.

A szeméthyűjtő napra a szakkörön kívül még két alsós osztályt is szerveztek, az utánpótlás nevelése érdekében. Végül nemcsak az iskolát, hanem a lakosságot is sokan képviselték. Azon a péntek délutánon, a városházi segítőkkel együtt a szakkörösök mutattak példát a kisváros lakosságának arról, hogyan lehetne ápolni a patakjuk környezetét.

Szintén a Föld Napja időszakában, a fenntarthatósági témahétén megvalósult az alsósok számára szervezett vetélkedő is. A választott téma az év élőlényei voltak, a negyedik évfolyam három osztálya versengett, több helyszínen. Az állomásokon a szakköri tagok vezették be, adták ki és értékelték a feladatokat, amelyeket részben maguk állították össze a gyerekek számára. Nagy élmény volt számukra a „tanáros” szerep, az előző évi első kísérlet után ők kérték, hogy folytassák ezt a hagyományt.

A fenti események szerepeltek a szakköri bemutatkozó videóban, mely minden részében a gyerekek munkája lett – míg a Climate Marsh kampányvideóját még az informatikus segített megvágni, itt már önállóan csinálták ezt is. A tanár szerepe a szerkesztésre vonatkozó néhány előzetes javaslatban, és a programokat bemutató szövegek egy részének átnézésében merült ki. A gyerekek az együttműködés nehézségeiről és örömeiről is sokat tanultak a folyamat során.

„Örökös” természetbúvárok

A nyolcadikos szakkörösök a következő tanévben is visszatértek az iskola által szervezett Kutatók Éjszakájára. Jelenlétük jó hatással volt a fiatalabbakra is és teljesen eltérő területeken dolgozó szülőket bevonva az UNESCO, diákoknak szóló klímakonferenciája is eljutottak öten a volt tagok közül.

Forrás:

KÖZBIGYÓ - BUDAPEST

Miről szól a Közbigyó projekt?

A legfontosabb hármusról: tanárok, diákok és szülők együttműködéséről egy különleges oktatási élmény megvalósításáért. A Közbigyó a projektalapú oktatás definíciója alapján kapta a nevét, miszerint a gyerekek közösen, belső indíttatásból, valamilyen gyakorlati feladatot hajtanak végre, alkotó folyamat keretein belül. A Közbigyó projektet a budapesti Bókay Árpád Általános Iskola néhány lelkes és aktív pedagógusa és támogató szülők indították el azzal a céllal, hogy a gyermekek az iskolában egy másfajta oktatási módszerrel, tanulási élménnyel is megismerkedhessenek.

Azt a kérdést tette fel magának egy maroknyi szülő és pedagógus, hogy mit tudnak tenni most, akár szülőként, akár pedagógusként, hogy másokkal szívesen együttműködő, sikeres gyerekeket neveljenek - már ma? Ők a csoportos projektmunkában látják azt a lehetőséget, hogy élményekre alapozva olyan kompetenciákra tegyenek szert a gyerekek, amelyek egy 21. századi sikeres életre készítik fel őket. Olyan kompetenciákra gondolnak, ahol a diák

- kezdeményezőkéssz,
- ötletel,
- tervez,
- hisz magában és bízik csoportja sikerében,
- felkészül a megvalósításra,
- nyitott a másokkal való kommunikációra,
- csapatban dolgozik,
- eszközt tervez, készít vagy használ,
- problémákat old meg és rugalmas, megvalósítja a közös célt,
- sikerét másokkal is megosztja.

A Közbigyóban a gyerekek maguk találják ki, hogy milyen projekten szeretnének 4-5 fős csoportban együtt dolgozni, és egy mentorszülő támogatásával megvalósítják azt. Végül a projektcsoporthoz be is mutatják az elkészült produktumokat egymásnak, szüleiknek és tanáraiknak.

Néhány példa arra, milyen színes a gyermeki képzelet: bűvészkedtek, táncbemutatót tartottak, kémiai kísérleteket mutattak és magyaráztak el, süttöttek-főztek, újrahasznosított anyagokból kerti bútorokat építettek, a

Titanicról és a Naprendszerrel tartottak előadást, rengeteg filmet forgattak, játékot terveztek, hangszert gyártottak, terepasztalokat építettek...

Lépések

A tanév során két 5 hetes projektidőszak van, ősszel és tavasszal.

1. A projektek kezdő lépése, a gyerekek ötletelése, hogy miről készítenének szívesen projektet. Az ötletelés után alaposan megrágnak az ötleteket, és kiválasztják közülük azokat, amiket valóban megvalósítanak.
2. Ezután mentorszülőket keresnek a projektekhez és a projektek alá csapatok alakulnak, akár különböző osztályokból is. A csapatok az érdeklődési kör mentén alakulnak.
3. A következő lépésben már megkezdődik a munka. A munkát különböző dokumentumokkal segítik (tervezőlap, értékelőlap, súgó a mentorszülőnek) Ezek a segédletek a www.kozbigyo.hu/2018/10/17/letoltheto-dokumentumok/ oldalon megtalálhatók.
4. A záró lépés pedig az ünneplés. A projektek produktumát először saját osztályon belül mutatják be a gyerekek, majd a színpadon is az egész iskola (iskolák) előtt egy nagy ünneplés keretén belül.

5/b Egészséges táplálkozás társasjáték

7/b Kerti bútorok újrahasznosított anyagokból

1/a Állatvédelem

Forrás:

ÖKO-VÉDELEM! -

Alsódetreheimi Általános Iskola, Kolozs megye

A Kolozs megyei Trittenii de Jos Általános Iskola projektötletet kiváltó kérdése a tiszta környezet hatása az egyénre és a közösségre.

A projekt általános témája:

- A környezeti nevelés szerepe;
- Környezeti felelősségvállalás;
- Környezetvédelem – a mai világ egyik prioritása;
- Társadalmi szerepvállalás.

Igényfelmérési módszer:

- találkozó a közösség képviselőivel,
- helyszíni látogatások a szennyezett területek beazonosítása céljából,
- a lakosok megkérdezése,
- a szennyezés káros hatásainak és a megelőzési módszereknek a tanulmányozása

Közösségi igény:

Bár a faluban élő emberek nagy része tiszteli és ismeri a természetet, a községben mégis sok a szennyezett terület, és a szennyezésnek káros hatásai vannak, amelyek az emberek viselkedésének megváltoztatásával kiküszöbölhetők.

A projekt lényege:

Előadásokat szervezni a környezetszennyezés negatív hatásairól, hogy a falu diákjai megismerjék a környezetvédelem és a zöldövezetesítés fontosságát.

Felkészülés és tervezés:

- a projekt tevékenységek tervezése,
- a zöldövezetesítési akció időpontjának meghatározása,
- a projektfeladatok elosztása,

A projektötlet megvalósítását megelőző tevékenységek:

- találkozó a Községháza képviselőivel a környezetvédelmi beavatkozási területek meghatározása érdekében,
- érintett területek meglátogatása,
- anyagszükséglet meghatározása, költségvetés,
- adománygyűjtés a zöldövezetesítési akcióhoz szükséges anyagokra (workshopok a különböző anyagok kreatív újrafelhasználásáról),
- tájékoztatói kampány a falu polgárai számára (levelek, plakátok, szórólapok), „Környezetvédők felvonulásának” szervezése,
- felhívás a lakók zöldövezetesítési akcióban való részvételére (plakátok).

Visszajelzés/mérés:

- az adománygyűjtő tevékenységek végén SWOT-elemzés,
- a projekt végén pedig „tapasztalati térkép” használata (www.noi-orizonturi.ro/resurse/service-learning-in-clasa).

Népszerűsítés:

- „Környezetvédők felvonulása” a faluban,
- előadás és vitaest az iskola diákjainak, tanárainak részvételével,
- cikkek a helyi sajtóban

A diákok feladata a projektben:

- feladatkörök elosztása,
- a szervezés során használt dokumentumok szerkesztése,
- megoldási javaslatok a környezeti beavatkozásra,
- a szennyezett és veszélyeztetett területek felkutatása,
- workshopok szervezése a különböző anyagok kreatív újrafelhasználásáról,
- a projekt bemutatása és vitaest szervezése

A projekt által fejlődő kompetenciák:

- szervezés, tervezés,
- időmenedzsment és erőforrások kezelése,
- kutatási tevékenységek (interjú, esettanulmányok),

- aktív részvétel,
- csapatmunka

A projekt időtartama: 4 hónap

Partnerek: Polgármesteri Hivatal, helyi sajtó

Eredmények:

- a diákok adománygyűjtő rendezvényeket szerveztek,
- segítséget kaptak (az önkormányzat által delegált) köztisztviselőktől a szemétygyűjtők elhelyezésében,
- és sajtóközleményeket írtak

Forrás:

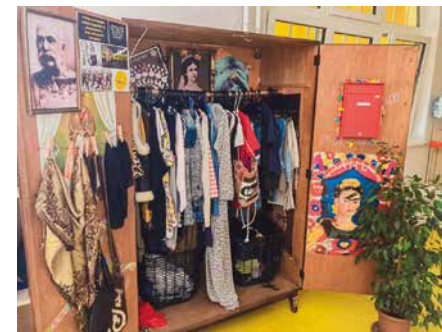

AKGARDRÓB - Alternatív Közgazdasági Gimnázium, Budapest

Az AKG egyik küldetése, hogy az iskola tagjai közösségi szinten tudjanak felelősséget vállalni, és együtt tudatosabbak lehetnek a környezetünkért.

Az AKG-ban a fiataloknak minden évben választani kell egy projektet, amit megvalósítanak. Az egyik ilyen projekt az Alternatív Községi Gardrób, amelynek jelmondata: „Változás a lételemünk. És most ideje, hogy a divatot változtassuk meg! Tegyük fenntarthatóvá a divatot, és divatossá a fenntarthatóságot.”

A projekt keretein belül az iskolában kialakítottak egy gardrób, ahová a diákok betehetik megunt vagy kinőtt, még jó állapotban lévő tiszta ruháikat, és válogathatnak a beadott darabok között. A ruhák újrahasznosításával hozzá tudnak járulni környezetünk védelméhez. A céljuk az, hogy közösségi szinten gondolkodjanak a ruhák újrahasznosításában. A ruhák cseréljenek gazdát a közösségben, és ne vessenek nagyokat, mikor az iskolában felismerik egymáson a régi kedvenc pólóikat.

A projekt ötletét az adta, hogy az utóbbi két évtizedben alaposan megváltoztak az öltözködési szokásaink, legfőképpen fogyasztói szempontból. Korábban célirányosan vásároltunk, főleg akkor ha a korábbi darabot kinőttük vagy éppen évszakváltás jött. Ehhez képest az utóbbi időben akkor is vásárolunk, ha különösen jó vagy rossz kedvünk van. Négyszer annyi ruhát vásárolunk, mint húsz éve, ráadásul a megvett darabok nagy része átlagosan mindössze 5 hétig marad a szekrényünkben.

Bármennyire is kényelmes, hogy viszonylag olcsón, akár havonta frissíthetjük a ruhatárunkat a fast fashion márkáknak köszönhetően, egyre többen hívják fel a figyelmet a folytonosan megújuló gardróbunk sötét oldalára – gyerekmunka, alacsony fizetések és környezeti károk. Általában a környezetvédelem kiemelt témái hallatán a ruhavásárlás nem jut eszünkbe, pedig az olaj- után a divatipar a legszennyezőbb a világon. Évente 80 milliárd ruhát gyártunk, azaz 400 százalékkal többet, mint a kétezres

évek elején! Egy pamutpóló elkészítéséhez 2700 liter víz szükséges! Egy farmerhez például 7500 liternyi vizet használnak fel, miközben ívóvízhiány lép fel a világon! 200 év szükséges egy szintetikus ruhadarab lebomlásához!

Évente 39 ezer tonna, a világ minden tájáról összehordott használt ruhát raknak le a világ legszárazabb területén. A használt ruhák szeméthegek, és katasztrofális környezetszennyezés formájában végzik a fejlődő országokban. Ezek ellen szeretne tenni az AKG közössége az AKGardróbbal.

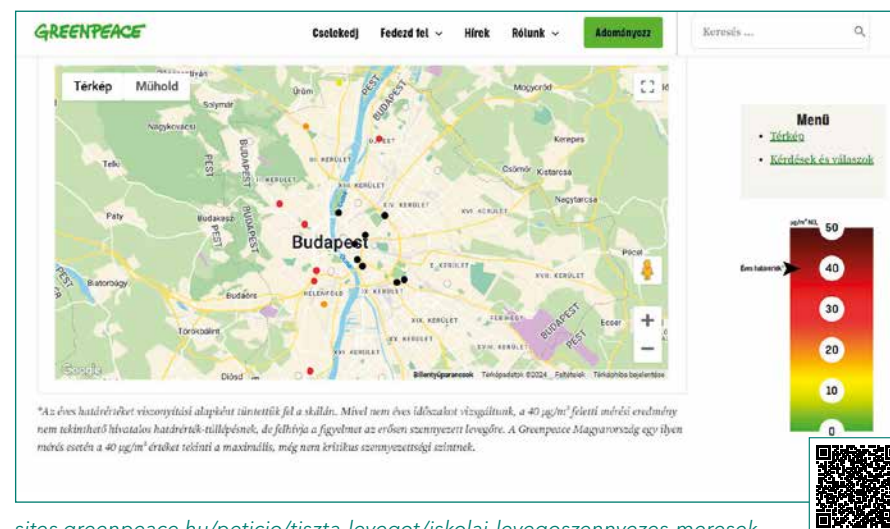
A projekt saját weboldala itt elérhető:
akgardrob.webnode.hu

JÓ GYAKORLATOK TÁRSADALMI HATÁSRA TÖREKVŐ ISKOLAI PROJEKTEKRE

GOGREEN PROJEKT - Budapest, BPS P10

2019-ben vett részt a Budapest School (BPS) mikroiskola-hálózat egyik tagintézménye a Greenpeace légszennyezettség-mérési akciójában, akkor már második alkalommal. A „P10” nevű mikroiskola Budapest egyik forgalmas kerületében van, ahol sűrű az autóforgalom.

sites.greenpeace.hu/peticio/tisza-levegot/iskolai-levegoszennyez-es-meresek

A mikroiskola előtt és annak nagytermében is – ahol a tanítás zajlik – légszennyezettségi adatokat mértek, melyek nagyon szomorú képet mutatnak: a benti levegő is hasonló szennyezettségi értékeket mutatott, mint a kinti, ez azt jelenti, hogy gyerekek folyamatosan az egészségükre káros levegőt szívnak. Mint az a Greenpeace vizsgálataiból tudható, a terület rossz levegőjéért a nagy mértékű autóforgalom (főképp a dízel autók) és a hajóforgalom a felelős. A gyerekek az iskolában szerettek volna tenni valamit, cselekvésre kérni a kerületi önkormányzatot, hiszen a kerületi iskolák és magántanulói csoportok gyermekei egész nap ebben a rossz levegőben ugrálnak, játszanak és tanulnak. A probléma megoldására és kezelésére egy projektfolyamatot gondoltak ki a iskolában tanító pedagógusok és diákok.

A három hetes projektidőszakban három dolgot valósítottak meg a gyerekekkel:

1. Összeállítottak egy osztályfőnöki órát, amelyet a P10 tanulói és az együttműködő szervezetek képviselői tartottak meg a környékbeli iskolákban.
2. Szerveztek egy lokális tüntetést, melyben bizonyos kritikus közlekedési pontokon (pl. Pozsonyi-Radnóti utca sarka, Pannónia-Radnóti utca sarka) lezárták az átmenő forgalmat a helyi családok, iskolák segítségével.
3. Az Újlipótváros Szuperblokk civil kezdeményezés és a Greenpeace által összeállított forgalomcsökkentési javaslatot a gyerekekkel együtt ismét beadták a 13. kerületi önkormányzatnak, saját mérési adatokat is mellékelve. Karácsony Gergely főpolgármestert is megkeresték.

A projektcsoporthoz érdeklődés alapján a két munkacsoportba lehetett csatlakozni:

- Tüntetésszervezők
- Osztályfőnöki óra megtervezői és előadói

A projektcsoporthoz azok jelentkezését várták, akik szeretnek szervezni, előadni, akár idegen emberek előtt is, szívesen elmélyülnek információs anyagokban, szeretnek a tüntetés során irányító szerepet vállalni, érdeklődnek a levegőszennyezés, klímaváltozás iránt, szeretnének tenni valamit az ügy érdekében.

A projektmunka során az alábbi készségek fejlődtek:

- szervezőképesség
- hivatalos szervekkel való kommunikáció
- tüntetésszervezés
- előadás
- workshop tartás
- lényegkiemelés
- kritikai gondolkodás
- interjúkészítés, interjúzás
- prezentáció-/videókészítés
- óratervezés

LEVEGŐT! - Helyi akció és alternatív osztályfőnöki órák szervezése

Cél: Helyi, iskolák közötti összefogás szervezése, a gyerekek és a szülők tájékoztatása egy alternatív osztályfőnöki óra megtartásával, és egy közös lokális tüntetésen való részvétel, ami kapcsolódhat a nagy klímátüntetéshez.

Együttműködő partnerek: Greenpeace, Fridays For Future, aHang, NoÁr, Újlipótvárosi Szuperblokk, NoHa stúdió.

Cikkek a GoGreen projektről:

NE KÖZÖSÍTS KI! - Budapest, BPS P10

A Budapest School P10-es mikroiskolájában 2018-ban olyan szakköröket szerveztek délutánonként, melyek a tanulók érdeklődésére épültek. Így indult el a PlayRap foglalkozássorozat is, ahol öt 10-12 éves fiú alkotott közösen. A szakkör alatt fiatal rapperek (Szarvas Dániel és Babaitisz Jorgosz) és a P10 pedagógusai dolgoztak együtt a P10 és más iskolák diákjaival. A folyamat során nagy hangsúlyt fektettek arra, hogy a diákok az alkotási folyamat minden pontján aktívak legyenek, tehát ők találják ki a témát, írják meg a szöveget, vegyenek részt a zenei alap elkészítésében, szerepeljenek a videoklipben.

Ami különlegesség és egyben egyedivé teszi ezt a projektet, hogy olyan, még középiskolába járó, de aktív fiatalok voltak a vezetői a szakkörnek, akik maguk is zenéltek, szövegeket írtak, és érdeklődtek a fiatalabbakkal való közös munka iránt. A Budapest School pedagógusainak az volt a feladata és felelőssége (hiszen közöttük nem volt zenész, rapper), hogy felkutassa, felkészítse és támogassa a szakkör vezetőit.

Egy foglalkozás két órán keresztül tartott, melynek során leginkább sok játék és gyakorlás volt a jellemző tevékenység. Az első foglalkozások a témaválasztás körüli ötleteléssel teltek, majd a szövegalkotás és gyakorlás következett, végül klippet forgattak a résztvevők.

A diákok egy nagyon érzékeny témát választottak: az iskolai bántalmazást. A szöveget nem a szakkörön írták, hanem otthoni feladatként kapták meg. (Valószínűsíthető, hogy a szülők is aktívan részt vettek a dalszöveg megírásában.)

A foglalkozássorozat végére elkészült rap videót az érintett szülők engedélyével az iskola nyilvánossá tette, aminek országos hírértéke lett, számos országos televízió és hírcsatorna mutatta be a dalt. Így egy ideig beszélni lehetett az iskolai bántalmazás problémájáról.

A klip itt elérhető.

Interjú az RTL Klubban.

LÉGY RÉSZESE A SOKSZÍNŰSÉGNEK! - I.G.Duca Középiskola, Petrozsény

A Hunyad megyei I.G.Duca Középiskolában, Petrozsényben a projektötletet kiváltó kérdés az volt, hogy mennyire fontos az egyén számára, hogy egyetértésben éljen azokkal, akik etnikai vagy társadalmi hovatartozásukban különböznek tőle.

A projekt általános témája:

- etnikai és társadalmi különbségek a városban,
- a város lakóinak polgári ügyei,
- a város polgárainak tájékoztatására, népszerűsítésére és bevonására szolgáló módszerek,
- polgári szerepvállalás

Igényfelmérési módszer:

Interjúk készítése a közösség különböző etnikai és társadalmi háttérű polgáraival.

Közösségi igény:

Több közös, helyi rendezvény a város lakóinak, ami a kultúrák közötti nagyobb toleranciához és megértéshez vezetne.

A projekt lényege:

- Élő könyvtárat szerveztek, olyan emberekkel, akiknek közös az érdeklődési körük, hobbijuk, és akik tenni akarnak valamit a közösségükért.
- Utcai kampányt szerveztek, hogy felhívják a figyelmet a város lakosságának sokszínűségére.

Felkészülés és tervezés:

- találkozó a városháza tisztviselőivel az engedélyek és szerződések kiváltása céljából,
- a projekt népszerűsítése a városban működő vállalatoknál – támogatási szerződéskötések érdekében,
- workshopok szervezése,
- partnerségi szerződéseket kötni a helyi média képviselőivel a projekttevékenységek népszerűsítése céljából,
- munkacsoportok szervezése,
- az élő könyvtár és utcai kampány szervezéséhez és lebonyolításához szükséges anyagok előkészítése

A projektötlet megvalósítását megelőző tevékenységek:

- Élő könyvtár: az „élő könyvek” meghívása, tájékoztatása a helyszínről és a programról, katalógusok készítése, az esemény népszerűsítése (az esemény időtartama: 3-4 nap).
- Utcai kampány: ütemterv elkészítése, a hangtechnika előkészítése és minél több ember meghívása a rendezvényre (2 nap különböző tevékenységek: színház, zene, tánc, bohócok, játékok, élő szobrok, egyéb tevékenységek).

Visszajelzés/mérés:

- Fókuszcsoport minden tevékenység után a gyengeségek és erősségek azonosítása érdekében, tanulságok, további tevékenységek optimalizálása.
- Az egyes események végén reflexió a partnerekkel és a részt vevő önkéntesekkel közösen.

Népszerűsítés:

- helyi médiában
- a szponzoroknak köszönőlevél, fényképes beszámolóval

A diákok feladata a projektben:

- kitalálták a projekt témáját,
- kidolgozták az interjúkérdéseket,
- azonosították az „élő könyvtárakat”, felvették velük a kapcsolatot, hogy meggyőzzék őket a részvételről, megosztották velük a programot,
- elkészítették mindkét esemény anyagait,
- részt vettek mindkét eseményen és teljesítették a betervezett feladataikat

A projekt által fejlődő kompetenciák:

- szervezés, tervezés,
- sajtóközlemények, program és levelek szerkesztése,
- interjúkészítés,
- filmezés,
- problémamegoldás,
- csapatmunka

A projekt időtartama: kb. 10 hónap

Partnerek: Petrosani Városháza, Diverta Városi Könyvtár, helyi újság: Gazeta Vaii Jiului, helyi tv: Kapital TV.

Eredmények:

A diákok adományokat gyűjtöttek a helyi közösségtől és vállalkozóktól, a projekt megvalósítása céljából. Sajtóközleményeket írtak, és meghívták a médiát az Élő könyvtár és az Utcai kampány rendezvényeire. Továbbá a diákok meghívták a városi előljárókat és az iskola vezető tanácsának tagjait is.

Forrás:

Akciópedagógiai elemeket integráló pilot projektek Magyarországon és Erdélyben

KÉPES BESZÁMOLÓ A RÉSZT VEVŐ TANÁROKTÓL ÉS DIÁKOKTÓL

A következő oldalakon röviden beszámolunk a #FalakonTúl projektben megvalósult iskolai pilot projektekről. A beszámolókat zömében a projekteket mentoráló pedagógusok, illetve (a hat önálló projektet megvalósító csíkszeredai Segítő Mária Gimnázium esetében) tanulók írták, innen adódik a rövid írások stílusbeli és tartalmi sokfélesége. A szerzők nevét és iskolájukat minden esetben a projekt alcímében tüntettük fel.

A jobb követhetőség miatt a beszámolókat négy alcímmel tördeltük:

1. Célok
2. Megvalósítás
3. Résztvevők és partnerek
4. Következtetések

Ez utóbbi alcím alatt gyakorlati tanácsokat is adnak a pilot projekt résztvevői mindazoknak, akik hasonló projekteket terveznének a jövőben. Minden beszámoló alatt jelöltük, hogy mely Fenntartható Fejlődési Célokhoz kapcsolódik a projektjük.

A projektek tervezése során arra kértük a mentor pedagógusokat, hogy néhány akciópedagógiai szempontot próbáljanak szem előtt tartani:

1. Szerveződjének a projektek a tanulók érdeklődése mentén, illetve teremtsenek lehetőséget az önszerveződő tanulásra. Bátorítottuk egyúttal az együttműködő, csoportos tevékenységeket.

2. Jussanak el a projektek az iskola falain túlra, törekedjen valamilyen megfogalmazható társadalmi hatásra.

3. Legyen a projekteknek valamilyen tantervi kapcsolódása. Lehetőség szerint ne (csak) a tanulók és mentor tanárok szabadidejében, hanem iskolai keretek között történjenek a projekt eseményei.

4. Használjanak – amennyiben célszerűnek látják – digitális eszközöket a projekt megvalósítása során, ezzel is ösztönözve a 21. században nélkülözhetetlen kompetenciák fejlesztését.

5. Tartsák szem előtt a fenntarthatósági szempontokat, és artikulálják a projekthez kapcsolódó Fenntartható Fejlődési Célokat.

Ezen öt szempont nem minden projektben jelenik meg azonos hangsúllyal, de fontosnak tartjuk, hogy minden projektnek sikerült ezen szempontokat részben, a projekt sajátos viszonyaira, a helyi adottságokra adaptáltan megjeleníteni.

Az öt szemponthoz rendelt színek és ikonok megjelennek a beszámolóokban, hogy az akciópedagógia tipikus kritériumainak megvalósulása könnyen visszakereshető legyen.

KÖRNYEZETTUDATOSSÁGRA FIGYELMEZTETŐ VÁSZONTÁSKÁK VALAMINT HELYI TERMÉKEKET REKLÁMOZÓ KISFILMEK KÉSZÍTÉSE

Bernád Ildikó és Fazakas Edit,
Vaskertes Általános Iskola, Gyergyószentmiklós

Célok:

A fizika tanóra és a kerettanterv lehetőségeit kihasználva az alábbi fogalom párokról beszélgettünk a projekt kezdetén:

energiaforrások	felelős energiagazdálkodás
tudatosság	környezettudatosság
fenntarthatóság	fenntartható fejlődési célok
ökológiai lábnyom	ökológiai kapacitás
túlfogyasztás	tudatos fogyasztás
a csomagolás mint reklámhordozó	a csomagolás mint információhordozó
termékeredet	helyi termék

A fogalmak átbeszélése és pontosítása után két projektötlet körvonalazódott:

1. figyelemfelkeltő vászontáskák készítése
2. helyi termékek reklámfilmjének elkészítése

Megvalósítás:

A projektet a fiatalok gondolták ki, kiscsoportokban ötleteltek, ők döntötték el, hogy a felvetődött ötletek közül melyik terv a legmegvalósíthatóbb számukra, a tevékenységeket ők kiviteleztek, például ők készítették a reklámtáska terveket, majd megfestették és bemutatták ezeket az iskolában. A reklámfilmek készítéséhez kiválasztották a helyi terméket és termelőt, leforgatták a kisfilmet, megvágta a filmanyagot és a végleges projekteket bemutatták az iskolában.

A projekt során a tanulók okostelefont, interaktív képernyőt, kamerát, laptopot használtak, illetve kép- és videó szerkesztő alkalmazásokat, projektmenedzsment applikációt (Trello), prezentációs eszközöket (Microsoft PowerPoint, Google Slides, Canva). A csapaton belüli kommunikáció a Whatsapp alkalmazás segítségével zajlott, kutatásra a Google Scholar és ResearchGate platformokat használták.

Az értékelési szempontok közül kiemelnénk a produktumok minőségét: a reklámfilm ugyan komplexebb „műfaj”, mint a vászontáska, de a gyermekek sikeresnek értékelték mindkét produktumot. A projekt folyamatban lelkesedésről és kreativitásról tettek tanúbizonyságot a tanulók, sikerült mindvégig fenntartani a motivációs szintjüket, mindez a mentortanárok munkáját is dicséri. A gyermekek aktív bevonódását a produktumok humora is jól mutatja. A projektcsapat igyekezett a projekt eredményeit „kijuttatni” az iskola falain túlra is, az iskola közösségi oldalán, valamint tanári, szülői megbeszéléseken és a tanévzáró ünnepségen is bemutatták az elkészült eredményeket. A vászontáskákat, festéket és a reklámokban felhasznált termékeket az iskola és a szülők biztosították, így a projekt tevékenységekbe iskolán kívüli forrásokat is bekapcsoltunk.

Résztevők és partnerek:

A projekt a huszonnyolc 13-14 éves tanuló együttműködését, problémamegoldó képességét, kreativitását, prezentációs képességét és érvelőképességét fejlesztette, miközben a fenntarthatósággal kapcsolatos tudásuk bővült és attitűdjük is fejlődtek.

Következtetések:

A gyerekeink olyan fogyasztói világban nőnek fel, ahol a (túl)fogyasztásra ösztönző reklámüzenetek folyamatosan, a legváltozatosabb formában vannak jelen, ezért fontos, hogy képesek legyenek helyesen kezelni a rájuk zúduló információkat, ugyanakkor tudatos lépéseket tehessenek szűkebb-tágabb környezetünk védelméért.

Biztatjuk azon pedagógusokat, akik kételkednek abban, hogy az akciópedagógiai projektek tantervi keretben megvalósíthatók, bátran vigyék be a fenntarthatóság témáit például természettudományos órákra, és alkalmazzák a projekt- és akciópedagógiai módszereket az elmélyült tanulási eredmények érdekében. Rengeteg forrásanyag áll a pedagógusok rendelkezésére, pl. Kahoot-leckék, kész prezentációk, rejtvények, betűhálók, Wordwall-gyakorlatok, tesztek, amelyek segítségével játékosan lehet fel dolgozni a témát a projektek tervezését megelőzően.

Kapcsolódó FFC-k:

JÓTÉKONYSÁGI SÜTI- ÉS SZENDVICSVÁSÁR RÁSZORULÓ GYERMEKEK JAVÁRA

Bernád Ildikó és Fazakas Edit,
Vaskertes Általános Iskola, Gyergyószentmiklós

Célok:

E társadalmi fenntarthatóság fókuszú projekt során az iskola egy tanulócsoportha süteményeket és szendvicseket készített egy forrásgyűjtő kampány céljára. A szünetekben értékesített sütemények révén befolyt összegből felköszöntötték az iskolánkban járó, rászoruló (részben gyermekotthonban élő) gyerekeket gyermeknap alkalmából.

Megvalósítás:

Úgy értékeljük, hogy a projektet sikerült a fiatalok érdeklődése mentén megvalósítani. Nemcsak a tervezésbe, de a kivitelezésbe is aktívan részt vettek: ők készítették a süteket meg a szendvicseket, ők is adták el őket. A megvendégelt gyermekeknek ők szerveztek játékokat. Apró részletekre is figyeltek, mint például a terem feldíszítése a foglalkozás idejére. Az értékelés során mind a pedagógusok, mind a gyermekek arra a következtetésre jutottak, hogy tanulságos volt a projekt, összességében felülmúlta a várakozásunkat.

Digitális eszközöket főként a tervezés és a kommunikáció során használtunk. A projektet elsősorban osztályfőnöki órákon, illetve tanórákon kívül, tanórák után valósítottuk meg.

Résztvevők és partnerek:

A projektünk talán „apró csepp volt a tengerben” a társadalmi hatás szempontjából, de a projekt által okozott öröm minden egyéb tényezőt felülmúlt, ugyanakkor nagymértékben fejlesztette a 13-14 éves „szervező” gyerekek (összesen 28 tanuló) együttműködési, döntéshozatali, problémamegoldó készségeit és alkalmazkodó képességét. Ráadásul erősítette a helyi közösségen belüli szolidaritást, nemcsak a gyerekek, de az együttműködő szülők körében is.

Következtetések:

Úgy véljük, a társadalmi érzékenyítésre minden iskolában szükség van. A süтивásár vagy a rászorulóknak szervezett ünneplés mindenhol örömforrás lehet. Ha van egy lelkes diákcsoport, akire számíthat a pedagógus, mindenképpen érdemes egy ilyen projektbe belevágni, hiszen hatalmas nagy elégtételt ad.

Kapcsolódó FFC-k:

VERSEK 4 LÁBON – MŰVÉSZETI PROJEKT FENNTARTHATÓ „ALAPOKON”

Székesi Eszter és Tódor Imre, Márton Áron Főgimnázium, Csíkszereda

Célok:

A Márton Áron Főgimnázium patinás műemlék épületébe járó középiskolásoknak nem kis kihívás a százéves épületet a mai igényekhez igazodó tanulási környezetként „belakni”, otthonossá tenni. Ezért is kapcsolódik mindkét projekt az iskolai térrendezés, a tanulási környezet önszerveződő átalakítása köré, figyelembe véve egyrészt a hely műemléki adottságait (és korlátait), másrészt a fenntarthatósági szempontokat.

E projekt során már elhasznált, illetve használatra alkalmatlannak ítélt régi iskolai székekbe „leheltek” (festettek) új életet a diákok, egyúttal olyan műalkotásokat jelenítve meg, amelyek a társadalmi és környezeti fenntarthatósággal, újrahasznosítással kapcsolatos üzeneteket is hordoznak. A produktumokat a Magyar Költészet Napja (2024. április 11.) alkalmából a csíkszeredai Kájoni János Megyei Könyvtárban állították ki, majd tíz nappal később visszakerültek az iskola klubtermébe, ahol az Iskola Másként Projekthéten váltak láthatóvá iskolánk tanulói számára.

Megvalósítás:

Úgy sikerült a diákok érdeklődése mentén kivitelezni a projektet, hogy figyelembe vettük kreativitásukat, önkifejezés iránti vágyukat és igényeiket a tanulási környezetükkel kapcsolatban. Ugyanakkor a projekt keretén belül lehetőséget kaptak a saját ötleteik és művészeti elképzeléseik megvalósítására. A projekt során a diákok mindvégig aktívan részt vettek a tervezésben, a kivitelezésben és a döntéshozatalban (fenntarthatósági témák és versek társítása, színek kiválasztása stb.). Az aktív részvétel magában foglalta a székek begyűjtését, előkészítését, festését és a kiállításban vállalt szervezői munkát is (pl. plakát készítése, versek szavalása, éneklés a megnyitón, a kiállítandó tárgyak átvitele a könyvtárba, a kiállítás berendezése stb.).

Az újrafestett székek nemcsak szépek és egyediek lettek (esztétikai cél és szempont), hanem a projekt során környezettudatos üzeneteket is közvetítettek a diáktársaik irányába (társadalmi cél és szempont). Sajátos #falakontúli akciónak szántuk

azt, hogy a környezettudatosság és a fenntarthatóság témáit beemeltük a Magyar Költészet Napjának programjaiba, mivel a fiatalok fenntarthatósági „üzenete” elérte a város szélesebb közösségét is, amikor a székeket kiállították a Kájoni János Megyei Könyvtárban. Másrészt a közösségi oldalakon és az iskola weboldalán is népszerűsítettük a produktumokat, így az iskola tágabb társadalmi közegébe is eljuttattuk az üzeneteket. Az elkészült produktumok alapján kijelenthető, a székek újrafestése lehetőséget adott a kreatív önkifejezésre és a művészi képességek fejlesztésére.

A kommunikációra használt digitális eszközök mellett QR kódok készítésére és a plakátok, bemutatók kivitelezésére használtunk online eszközöket.

Résztevők és partnerek:

A projekt révén a résztvevő 145 tanuló (16–19 év közöttiek) mélyebben megértették az újrahasznosítás és a fenntarthatóság fontosságát. A közös munka során a diákok fejlesztették a hatékony együttműködési és kommunikációs képességeiket, megtapasztalták, hogyan lehet közösségi célokat megvalósítani, és hogyan lehet hatással lenni a környezetükre. A projektben a #FalakonTúl képzésen részt vett két pedagógus mellett (dr. Boda-Székesi Eszter, dr. Tódor Imre) aktív részt vállalt Ráduly Margit művészettanár, Orbán Edina magyartanár és Borbé Levente iskolai könyvtáros is. A projektet ennek megfelelően vizuális művészet, magyar nyelv és irodalom és osztályfőnöki tanórákon valósítottuk meg.

Következtetések:

Hasonló „akciókkal” csökkenthetjük az új bútorok előállításához szükséges energia felhasználását, meghosszabbítjuk a meglévő anyagok élettartamát. A projekt alapjául szolgáló ötlet hasznosnak bizonyulhat más iskolák számára is, hiszen azon túl, hogy a projekt kapcsán közösségi munka zajlott, az újra életre kelt székek megtalálták helyüket az iskolánkban: már az épület klubtermét díszítik, használatban vannak. A régi székek átfestése az iskolák termeit hangulatosabbá tudja varázsolni. Biztatjuk a pedagógusokat, hogy bátran kezdeményezzenek hasonló projekteket, ugyanis a 21. századi készségek ilyen projektekkal bizonyosan fejleszthetők.

Kapcsolódó FFC-k:

FÉNYEK JÁTÉKA - ÚJRAHASZNOSÍTOTT DEKORÁCIÓK KÉSZÍTÉSE AZ ISKOLA DÍSZÍTÉSÉRE

Székesi Eszter és Tótor Imre, Márton Áron Főgimnázium, Csíkszereda

Célok:

Az újrahasznosítás égisze alatt használt kartondobozokból „fénydobozokat”, kartonos festményekeket készítettek a tanulók, amelyeket az Iskola Másként Projekthét keretében 2024. április 23. állították ki az iskolában.

Megvalósítás:

A projekt során a diákok aktívan részt vettek a tervezésben, a kivitelezésben és a döntéshozatalban (téma, szín, formázás stb.). Az aktív részvétel magában foglalta a kartondobozok begyűjtését, azok kidolgozását és a kiállításban vállalt szervezői munkát is.

A tanulók Reels videókat készítettek a kiállításról, amelyeket a közösségi oldalakon és az iskola weboldalán is publikáltak. Feltehetően a produktum másokat is inspirál hasonló projekt(ek) megvalósítására.

A projekt felhívta az iskola közösségének figyelmét az esztétikai értékek és a környezetvédelem fontosságára. A projekt elsősorban a következő kompetenciákat fejlesztette: kreativitás és művészi kifejezés, környezettudatosság, kooperáció és kommunikáció, valamint technikai képességek (világítás kivitelezésének gyakorlati ismeretei).

Résztvevők és partnerek:

A projektben 307 9-12. osztályos tanuló vett részt, 5 pedagógus támogatásával: dr. Boda-Székesi Eszter, dr. Tótor Imre, Ráduly Margit, Orbán Edina, Borbé Levente iskolai könyvtáros, akik vizuális művészet, magyar nyelv és irodalom, illetve osztályfőnöki tanórák keretében mentorálták a tanulókat.

Videó:

Következtetések:

Az újrahasznosítással készült használati tárgyak előállítása a felelős fogyasztást és termelést promótálja a tanulók körében, mivel a használt kartondobozok új életet nyernek művészeti alkotások formájában. Az iskolák és egyéb oktatási intézmények beépíthetnek hasonló tevékenységeket a tantervükbe, ezzel elősegítve a fenntarthatóságra nevelést és a kreatív problémamegoldás fejlesztését.

Azon pedagógusok számára, akik hasonló projekteket szeretnének megvalósítani, javasoljuk, hogy a megvalósításhoz különböző tudományterületeket oktató tanárkollégákat, illetve különböző szakokra járó tanulókat vonjanak be. Érdemes foglalkozni vele, mert viszonylag könnyen megvalósítható, a tanulókat lelkesíti az értékteremtés folyamata, az elkészült produktumok pedig rendkívül látványosak.

Kapcsolódó FFC-k:

ISKOLAI KÖZÖSSÉGI TÉR KIALAKÍTÁSA

Székesi Eszter és Tótor Imre,
Márton Áron Főgimnázium, Csíkszereda

Célok:

A műemlék épületben működő iskola „tanulóbarátabbá” tételére, illetve azért, hogy a diákok számára otthonos és az ő ízlésüket, érdeklődésüket tükröző környezeti elemek is megjelenhessenek a százéves épületben, a tanulók raklapokból ülőhelyeket terveztek és készítettek el saját kezűleg, újrahasznosítással, és ezeket elhelyezték az iskola klubhelyiségként kialakított terében.

Megvalósítás:

A diákok érdeklődése és igényei mentén indult a projekt, azt szerették volna, ha kényelmes és stílusos ülőhelyek készülnek az iskolában számukra, ez motiválta őket, hogy a projekt minden fázisában aktívan részt vegyenek: design, színválasztás, raklapok átalakítása, hozzávalók megvásárlása.

Résztvevők és partnerek:

A projektben 12 tanuló vett részt (10. osztályosok), akik vizuális művészet, illetve osztályfőnöki tanórák keretében, dr. Boda-Székesi Eszter, dr. Tótor Imre, Ráduly Margit tanárok koordinálásával valósították meg a projektet, fejlesztettek egy sor készséget: kreativitás, felelősségvállalás, csapatmunka, kommunikáció, ügyességi és technikai képességek (famegmunkálási technikák, szerszámhasználat és a „bútor” összeillesztése során elsajátítandó gyakorlati készségek).

A projekt együttműködést igényelt a helyi szervezetekkel, vállalkozásokkal és szülőkkel, erősítve a partnerséget a közösségen belül. Az iskola közösségi belterének fejlesztése hozzájárul a közösségi tér fenntarthatóbbá és élhetőbbé tételéhez, ugyanakkor növeli a közösségi érzést és elkötelezettséget az iskola iránt.

Következtetések:

A raklapok felhasználása új bútorok készítéséhez kiváló példája az újrahasznosításnak, csökkentve az iskolai hulladékot és a nyersanyagok felhasználását. A raklapokból készített ülőhelyek projektje az iskolában nemcsak a fenntartható fejlődési célok eléréséhez járul hozzá, hanem jelentős nevelési értékkel is bír, elősegítve a diákok környezettudatos szemléletének kialakítását és gyakorlati készségeik fejlesztését.

Mindenekelőtt érdemes megtekinteni különféle oktatóvideókat, amelyek alapvető famegmunkálási technikákat és szerszámhasználatot mutatnak be (raklapok biztonságos szétszedése és megmunkálása). Lényeges a biztonsági előírások betartása (megfelelő védőfelszerelések, mint kesztyű, védőszemüveg, maszk stb.), szükséges kellékek beszerzése és biztonságos használata.

Kapcsolódó FFC-k:

FIATALOK KÖZÉLETI RÉSZVÉTELÉNEK ÖSZTÖNZÉSE

Tildyné Ruh Borbála és Gerhard Katalin,
Belvárosi Tanoda Gimnázium, Budapest

Célok:

A mozgalmakat és a mozgalomépítés témakörét jártuk körül társadalomtudományi megközelítésből, erre építettük fel a csoport saját ötletein alapuló akcióját. A fiatalok közéleti részvételének ösztönzése, lehetőségek kutatása volt a célunk.

Megvalósítás:

Az előkészítő fázisban a vitafórum és a véleményvonal módszereivel, majd kiscsoportos kutatómunkák mentén fedeztük fel a diákok érdeklődési területeit, ezekre fókuszáltunk és ezekre alapoztunk. Minden projektfázis a diákok együttműködésével és aktivitásával valósult meg az előkészítéstől a kivitelezésen át a projektbemutatóig és értékelésig.

A folyamat:

- Fókuszkeresés
- Témaválasztás
- Oktatási modellek megismerése
- Mozgalmak kutatása
- A *Mi Budapestünk Program* megismerése
- Önkormányzati rendszerek megismerése
- Községi költségvetés
- Képviselő választások
- Interjúkészítés
- Kérdőíves kutatás
- Külső szereplők bevonása
- Produktum elkészítése: matricakampány, 10 pontos követelések – plakát és levél

Heti egy alkalommal (egy alkalom 4x45 perc) dolgoztunk a projekten iskolai keretek között, a társadalomtudományos projekt-sávbán.

Résztvevők és partnerek:

11 diák vett részt aktívan a projektben, 16-20 éves gimnazisták vegyes csoportja. Mentortanárok: Szöllősi Barnabás, Szöllősi Beáta, Tildyné Ruh Borbála, Gerhard Katalin.

Partnereink voltak: Közélet Iskolája, Adom Diákmozgalom, Egységes Diákfront

Kapcsolódó FFC-k:

AZ EGÉSZSÉGES TÍZÓRAI

Hitter-Kovács Andrea és Tarczali Éva,
Venczel József Szaklíceum, Csíkszereda

Célok:

Projektünk célja a középiskolások figyelmét felhívni az egészséges tízórai fontosságára, illetve a tízórai csomagolásának környezetvédelmi következményeire. A projekt témáját a tanulók javasolták, a megvalósult „termékek” is az ő tudásukat, ötleteiket tükrözik, a megvalósítás is teljes mértékben a fiatalok munkájának az eredménye: ők készítették a kérdőívet, ők vették rá ismerőseiket, iskolatársaikat, hogy kitöltsék a kérdőívet, ők értékelték ki az eredményeket, az ő ötletük volt az Instagram oldal stb.

Megvalósítás:

Mivel élelmiszeripari technikus szakos osztályt vontunk be a projektbe, ezért a téma könnyedén beilleszthető a tanrendbe. 10. osztályban már a szaktantárgyak kitérnek bizonyos élelmiszeripari gyártási technológiákra, így a tízóraival kapcsolatos szokások kapcsán lehet beszélni a fenntarthatóságról, a meglévő táplálkozási szokások kielemezése után. A projekt keretén belül készült egy Instagram oldal is.

Résztvevők és partnerek:

A projektben 20 tanuló vett részt (10. osztályos, 16 éves diákok), az ő digitális kompetenciáikat, csapatmunkára való hajlandóságukat, kutatói készségüket fejlesztette a projektmunka két mentortanár, Hitter Kovács Andrea és Tarczali Éva támogatásával. A tanulók és a mentorok hetente egyszer tartottak közös megbeszélést, amelyen részt vett az egész osztály és mindkét tanár. A többi munkát a diákok órán kívül végezték el, ezek egy része online tevékenység volt (Google Űrlap, Instagram).

Következtetések:

A kezdeti bizonytalanság és kérdések ellenére azt tapasztaltuk, hogy ilyen projektekkel elérhető, hogy a tanulók érdeklődése, illetve az általuk válasz-

tott projekttéma és az iskolai tanrend között megtaláljuk a kapcsolódást, átfedést. A diákok fontos szempontnak tartják, hogy a projekt „ne legyen túl tudományos és elvont”, illetve, hogy „érdekes, kézzelfogható” legyen. Ilyen „kézzelfogható”, ugyanakkor az élelmiszeripari tanulók tantervéhez igazodó tematika volt a tízóraizás, tízóraizási (és csomagolási) szokások vizsgálata, és ehhez kapcsolt, egészségre és környezeti tudatosságra nevelő kampány.

Kapcsolódó FFC-k:

KÖZÖSSÉGI ÖSSZEFOGÁS A BIZTONSÁGOS OTTHONÉRT

Gál-Iankó Katalin és Both Edina, Zsoboki Általános Iskola

Célok:

Ezzel a projekttel az iskola tanulói egy évek óta tartó, fontos, helyi közösségi kampányhoz kapcsolódtak, melynek célja, hogy a faluban található Bethesda Gyermekotthon számára családtípusú házak épüljenek. A projektben ezért adománygyűjtő akciókat szerveztünk négy mentorpedagógus bevonásával: Both Edina, Gál-Iankó Katalin, Hadnagy Dalma, Megyesi Diána.

Megvalósítás:

Az akciópedagógiai tanárképzésen tanultaknak megfelelően azt tartottuk elsődlegesnek, hogy a megvalósuló tevékenységek a diákok ötletei legyenek, kedvet érezzenek hozzá. Mindvégig azt tapasztaltuk, hogy elkötelezettek voltak, felnőtt komolysággal mérlegeltek. Igyekeztünk biztosítani azt, hogy az irányítás végig a diákok kezében maradjon, de időközönkénti megbeszéléseket, ellenőrző pontokat iktattunk be a projekt futamidejébe. Ezen alkalmak során a diákok ismertették újabb ötleteiket, felmerült kérdéseiket, lehetőségeiket, melyek azok a munkafolyamatok, amelyeket sikeresen kiviteleztek, amelyekkel problémák adódtak. Arra is fény derülhetett, hogyan tovább, milyen irányba induljanak el a következő feladattal.

Egy olyan projekten dolgoztunk, amely az iskola falain túlmutató, Erdély-szinten hallottak a tevékenységünkről. A Bethesda családtípusú házainak építéséhez 250000 eurót kell összegyűjteni. Nem azt vállaltuk, hogy ezt megteesszük, hanem a kampányhoz nyújtottunk nélkülözhetetlen segítséget. Partnerkapcsolatban állunk a Zsoboki Bethesda Gyermekotthonnal, a Zsoboki Református Egyházközséggel, így folyamatosan egyeztetünk az előrehaladást illetően.

A projekt népszerűsítése érdekében videókat, szórólapokat, plakátokat szerkesztettünk digitális felületeken. Jótékonysági esteken kulturális műsorokat biztosítottunk, melyeket alapos felkészülés előzött meg. Dekorációs tárgyakat, festményeket készítettünk, melyeket a létrehozott licitcsoportban ajánlot-

tunk fel értékesítés céljal. Szponzorokat kerestünk fel, hogy különböző szolgáltatások nyújtásával vagy adománnyal támogassák az otthont. Szponzorleveleket írtunk magyar, német és román nyelven. Olyan online felületeket céloztunk meg, amelyeken biztosított a kooperáció. A Bethesda otthon célkitűzéseinek promotálása érdekében különböző online felületeken reklámvideókat, plakátokat, szórólapokat szerkesztettünk. A projekt folyamán állandó jelleggel a trello.com alkalmazáson kollaboráltunk a résztvevőkkel, itt gyűjtöttük az ötleteket, közzétünk fontos információkat.

Összességében hat jótékonysági esten léptünk fel műsorunkkal, melyek az ünneplésre is alkalmat teremtettek. A diákok pedig hétről hétre kitartóan áldozták fel a szabad szombatjukat, az előkészültre szánták az idejüket. Közben fejlődtek nemcsak szociális kompetenciánk, hanem digitális, idegennyelvi és művészi kompetenciánk is. Sokat fejlődött az együttműködési készségünk, érvelési technikánk, könnyebben lépünk ki a komfortzónánkból, tájékozottabbak vagyunk a pénzügy és az adománygyűjtés világában. A projekt eredményei közt a diákok által megörökített munkafolyamatok során szerzett élményeket is kiemelkedő fontosságúnak tartjuk, hiszen mindenki gazdagodott, emberségben, méltóságban, kitartásban, együttérzésben is.

Résztvevők és partnerek:

Huszonöt 12-16 év közötti tanuló vett részt a projektben. Az iskola tanulójának lehetőséget biztosítottunk a projekthez való kapcsolódásra, amennyiben kedvet kaptak hozzá. Mivel a szórványban kevés létszámú, szimultán osztályokban működünk, nem volt indokolt a szelekció. A diákjaink már ráéreztek arra, hogy csapatban dolgozva nagyszerű élmények birtokába juthatnak, így mindenki örömmel jelentkezett.

Az iskola falain kívüli együttműködő partnereink voltak: Zsoboki Bethesda Gyermekotthon, Zsoboki Református Egyházközség, Zsobokért Kulturális Egyesület, Puck Bábszínház, Szilágy Megyei Tanfelügyelőség, VONESZO Hátrányos Helyzetűeket Segítő Alapítvány – Magyarország, magánszemélyek.

Következtetések:

Az iskolák saját lakóhelyükön beállhatnak olyan társadalmi ügyek mögé, amely akár nonprofit szervezetek (öregotthon, gyermekotthon, kulturális

egyesületek, hajléktalanok elszállásolásával, mentális egészséggel foglalkozó szervezetek) tevékenységét segítik, így kimozdulhatnak az intézményes keretek közül, a nagyvilág dolgairól tudomást szerezhetnek. A ma társadalmában a fundraising módszertanával is érdemes megismerkedni. Ehhez nagy segítséget jelenthet az olyan szervezetekkel való együttműködés, akik jártasak az adománygyűjtési lehetőségekben. De csak úgy tudunk elkötelezett diákokat a projekthez vonzani, ha olyan tevékenység valósul meg, ami számukra fontos, újszerű. Elengedhetetlen a diákok véleményének, ötleteinek feltérképezése, és azok komolyan vétele még akkor is, ha abszurdnak tűnnek első hallásra. A hosszú idejű projektekhez kitartásra van szükség, ezért a közös ünneplések nagyon motiválók tudnak lenni. Érdemes erre külön időbeli és anyagi keretet szánni.

Videó:

Kapcsolódó FFC-k:

KÖZÖSSÉGI ÉDENKERT ISKOLAI ÉS OTTHONI HASZNÁLATRA

Gál-lankó Katalin és Both Edina, Zsoboki Általános Iskola

Célok:

A projekt célja egy olyan hosszú távon fenntartható fűszerkert kialakítása, amely fűszereket biztosít nemcsak az iskola diákjainak, hanem a faluközösségnek, illetve a faluban található Zsoboki Bethesda Gyermekotthon lakóinak egyaránt, ugyanakkor a fenntarthatóság célkitűzéseinek szellemében tanít kertet művelni, a helyi növények ültetésével hozzájárul a biodiverzitás megőrzéséhez, ösztönzi a közösségi összefogást, és csökkenti a fűszerek beszerzéséből adódó csomagolóanyagok mennyiségét és más környezeti terheléseket.

Megvalósítás:

A munkát gondos kutatás és információgyűjtés előzte meg. A helyi éghajlathoz szokott növények többségét helyi kertészek adományozták. A diákok kezdeményezték egy ösvény kiépítését, hogy a kert „dizájnosabb” legyen. Ezt továbbgondolva az ültetési területet 3 részre osztottuk: egyik részében a gyógynövények, egy másikban a fűszernövények, középen pedig mediterrán növények találtak jó termőföldre.

Összeállítottunk egy listát a növények egészségügyi előnyeiről, az ültetett növények mellett táblák tájékoztatnak tömören az egyes növényekkel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókról. Az esővizet összegyűjtjük, hogy az energiatakarékosságra odafigyelve öntözésre használhassuk. Komposztáljuk a hulladékot is, ezzel is hozzájárulva a talaj termékenységének növeléséhez. A kert továbbfejlesztéseként a természetben található anyagokból darázsgarázst hoztunk létre, hogy biztosítsuk a növények beporzását.

A kertre vonatkozó közösségi szabályok betartásával nemcsak a diákok, hanem a falubeliek és a Bethesda Gyermekotthon konyhája is bármikor részesülhet a kert terméséből. Mivel az iskolában meleg ebéd program működik, a kertben termesztett fűszereket gyakran használják fel az ebéd elkészítéséhez. A hűvös napokon a diákok a szünetben gyógyteával melegszenek fel. A tanítási időszakban a „Süssünk, főzzünk! – kulcskompe-

tenciákkal fűszerezve” című opcionális tantárgy keretén belül a kertben termelt alapanyagokat hasznosítva közösen főzünk, mértékegységeket alakítunk át, megismerkedünk az előállítási folyamatokkal és a fenntarthatóság lehetőségeivel (rebarbaratorta, spenótos lángos, mentás limonádé, epres palacsinta). A falubeliek ugyanakkor azt is élvezik, hogy olyan mediterrán növényeket gyűjthetnek, amelyek a saját kertjükben nem találhatók meg.

A kert gondozása tanórákon (opcionális tantárgy, osztályfőnöki óra, szociális nevelés, földrajzóra), tanórák után, valamint a tantervben szereplő tematikus heteken történik. A projekt számos kompetencia, készség fejlesztéséhez járul hozzá: kezdeményezőképeség, kreativitás, innováció és kockázatvállalás. A kivitelezés során fejlődtek a diákok szociális és állampolgári kompetenciái: mivel a kert közösségi kertként funkcionál, így a társadalmi szerepvállalás fontosságára is igyekeztünk hangsúlyt fektetni, ezért is született meg a kert használatának szabályzata is. Mindezek mellett fejlődtek a diákok természettudományos kompetenciái is, különös tekintettel a növénytanra.

A tevékenységek során több kisebb projektötlet is megvalósult, mint például a kis, informatív táblák a növények mellett, de a diákok a munkafolyamatot is megörökítették, amelyet elkészített rövid videók is bizonyítanak. Ezen tevékenységek során digitális kompetenciáikat fejlesztettük, főként a videóvágás, valamint a képszerkesztő és kiadványszerkesztő programok kerültek előtérbe, de digitális eszközök használatával készült el a kert tervrajza is.

Résztvevők és partnerek:

A projektben 25 tanuló vett részt, 12-16 év közötti gyermekek. A projektben részt vevő 25 diák 60%-a gyermekotthonos, 15%-a a szomszédos településekről érkezett, és csak 25%-a helyi. Mentortanáraik: Both Edina, Gál-lankó Katalin, Kolcsár Andrea-Enikő, Megyesi Diána. A diákok aktívan részt vettek az egész folyamatban a tervezéstől a megvalósításig: az információgyűjtésben, a kert részeinek kialakításában, a kert „kincses térképének” elkészítésében, a kert közösségi használati feltételeinek és szabályzatának kialakításában. A kert létrehozása óta egész évben aktív részesei a kerti munkálatoknak, pl. ültetés, őszi betakarítás, gyomlálgatás, öntözés, rendezés.

Együttműködő partnereink: a Zsoboki Bethesda Gyermekotthon kertésze, Zsoboki Református Egyházközség, magánszemélyek.

Következtetések:

Az ötlet alapja megvalósítható kisebb területen is, így jelentős területtel nem rendelkező iskolák is könnyen kivitelezhetik, kevés anyagi ráfordítással. A diákok a projekt során közelebb kerülnek a természetes élelmiszerforrásokhoz, mely napjainkban kiemelkedő fontosságú. Az évszakok változása mindig új ötleteket hoz, így a megújuló aktivitások biztosítottak. A helyi tanterv lehetőségeiből adódóan az opcionális tantárgyak bevezetése sokat segítene, ennek keretein belül elsajátíthatóak a Fenntartható Fejlődési Célok és egyéb kulcskompetenciák. Gyakorlati javaslataink hasonló projektet kezdeményező pedagógusoknak: Alkalmazkodjanak a helyi igényekhez, készítsenek pontos akciótervet (minél kevesebb anyagi ráfordítással valósuljon meg a kert), valamint hallgassák meg a diákok ötleteit és próbálják beépíteni azokat a projektbe. A közös ünneplésekre mindenképp érdemes alkalmat keríteni.

Videó:

Kapcsolódó FFC-k:

FENNTARTHATÓ CUKRÁSZ WORKSHOP

Gábor Tamara, 9.C osztályos tanuló,
Segítő Mária Katolikus Líceum, Csíkszereda

Célok:

Az általunk megálmodott projekt egy cukrász workshop volt. Az volt az elképzelésünk, hogy általános iskolás diákokkal közösen készítünk el egy egyszerű desszertet, ezáltal közelebb hozva a konyha körüli gyakorlatias teendőket, valamint a házi készítésű (és így fenntarthatóbb módon előállított) sütemények világát a fiatalokhoz.

Megvalósítás:

Projektünk a részt vevő osztály iskolájának konyháján valósult meg, ahol minden feltétel adott volt ahhoz, hogy a projekt gördülékenyen menjen, és mindenki el tudja készíteni a saját „Tiramisu”-ját. A tanulók kíváncsiak, együttműködőek, lelkesek és nagyon ügyesek voltak. Utasításaink alapján, párban vagy hármas csoportokban dolgozva, koncentrálván végezték feladataikat. Úgy gondoljuk, hogy a szórakoztató sütés mellett fejlődtek is a gyerekek a konyhában használatos készségekben, utasítások (pl. recept) követésében, együttműködésben, és nem utolsósorban tanultak a fenntartható fejlődésről, az egészséges étkezésről és a fenntartható alapanyagokról. Iskolai oktatásban innovációként szerintünk hasznos lenne hasonló alkalmakat teremteni nagyobb diákok számára is, ahol helyi alapanyagokkal, egyszerű receptekkel, fenntartható és egészséges táplálkozással találkozhatnak a gyerekek.

Résztvevők és partnerek:

Egy teljes osztályközösséggel foglalkoztunk, 28 hatodik osztályos kisdíákkal, akik a Nagy Imre Általános Iskolába járnak. A tanulók osztályfőnöke, Ábrahám Zsófia biológia szakos tanárnő örömmel fogadta a projektünket, és az iskolájuk Zöld Hét projekthetének keretén belül tarthattuk meg a foglalkozásunkat, míg ő a háttérben biztosította a várakozó csoportoknak a foglalkozást. A saját osztályfőnökünk, Tímár Rita tanárnő és választott mentorunk, Imre-Kedves Aranka tanárnő is végig támogattak minket, segítettek, türelmesen meghallgattak, mikor kérdésekkel vagy újabb ötletekkel bombáztuk őket.

Természetesen nem jöhetett volna létre a projektünk alapanyagok és néhány szükséges eszköz nélkül sem. Különböző cégekhez jártunk egyeztetni, és néhányuk támogatásából ezt mind megkaptuk. A Doboz csomagolásmentes üzlet, a Baraev zöldség- és gyümölcs piac, a Napsugár élelmiszerüzlet, valamint az Ifemal malom helyi alapanyagokkal támogattak minket. A Csobbanó Fitness, az Emercom és a Spektrum Oktatási Központ pedig anyagiakkal járult hozzá workshopunkhoz. Hálásak vagyunk, mert sikerélménnyel, örömmel és büszkeséggel gondolunk a projektünkre.

Kapcsolódó FFC-k:

BICIKLITÚRA ÉS TANULÁS KISEBB GYERMEKEKKEL

Fazakas Boróka, 9.C osztályos tanuló,
Segítő Mária Katolikus Líceum, Csíkszereda

Célok:

Projektünkben meg szerettük volna mutatni a gyerekeknek, hogy a zöld közlekedés a környezetre gyakorolt pozitív hatásai mellett milyen mókás is tud lenni. Mentorunk volt Kolumbán Magda tanárnő, és elkísért minket a túrán Tímár Rita osztályfőnökünk, valamint Czíkó Levente tanár úr, aki a résztvevő gyerekek osztályfőnöke a Nagy Imre Általános Iskolából.

Megvalósítás:

Mivel közülünk páran a Nagy Imre Általános Iskolába jártak, megkértük a volt osztályfőnököt, hogy a jelenlegi 5. osztályos diákjaival vegyen részt ebben az akcióban. Az oszi is és a gyerekek is nagyon lelkesedtek a projektünk iránt, aktívan részt vettek minden tevékenységben. Rajtuk kívül a saját iskolánk cserkész lányőrse is részt vett az őrsvezetőjünkkel, Gábor Tamarával, aki osztálytársunk is, és lelkesedett a túra ötletéért.

Mi, szervezők elégedettek vagyunk a projektünk megvalósulásával, hiszen azon kívül, hogy környezetbarát módon kirándultunk, még egy történelmi témájú tárlatot is megnéztünk a Székely Határőr Emlékközpontban, illetve a kisebb gyerekeknek egy csoportos ökológia foglalkozást is vezettünk a fenntarthatóság jegyében osztályfőnökünk segítségével. Beszélgettünk a természet és az ökoszisztémák védelmének fontosságáról, és arról, hogy ennek mi is szerves részei vagyunk a döntéseinkkel. A túra során adódó kihívások (elromlott bicikli) is hozzájárultak ahhoz, hogy összetartóbbak és kitartóbbak legyünk.

Résztvevők és partnerek:

A projektben összesen 32 5. és 6. osztályos gyerek vett részt, emellett pedig 3 nagyobb diák is eljött kísérőként Kolumbán Magda tanárnő osztályából, a 11.B-ből (Ujvári Ákos, Török-Láday Dávid és Török-Láday Hunor), akik segí-

tettek a gyerekek felügyelésében, a biztonságos közlekedésben és bicikli-javításban is. Iskolán kívüli partnereink voltak helyi szervezetek: a Spektrum Oktatási Központ anyagi hozzájárulással segített, valamint a Harmopán biztosította a tízórait.

Kapcsolódó FCC-k:

JÁTÉKOS ÉS ISMERETTERJESZTŐ TÚRA A SOMLYÓI-NYEREGBEN

**Fejér-Király Máttyás, 9.C osztályos tanuló,
Segítő Mária Katolikus Líceum, Csíkszereda**

Célok:

Projektünk célja az volt, hogy a kisebb diáktársaink kimozduljanak az iskolából, és terepen szerezzenek tapasztalatot, miközben játszva ismerkednek a természettel. A Fenntartható Fejlődési Célok közül a minőségi oktatással kapcsoltuk össze a projektet, főleg azért, mert nagyon ritkán van arra lehetőség, hogy természetismeret vagy biológiaórán terepre menjünk iskolaidőben (erre délutánonként vagy hétvégén van lehetőség, és így évi 1-2 alkalom fér bele).

Megvalósítás:

A programot úgy alakítottuk, hogy beleférjünk az iskolai órarend szerinti időbe, és hogy az 5. osztályosok is kibírják a túrát. A Borvíz forráshoz mentünk, ahol a Hangyasulitól Csonta László tartott egy rövid vetélkedőt természetismerés témában.

Utunkat a Szent Antal-kápolna mellett folytattuk, egészen egy hűs árnyékot kínáló lucfenyő alá, ahol a gyerekeket beavattuk a minket körülvevő különböző fenyők termései közti különbségekbe. Végző úticélunknál, a Hármashalom oltárnál rövid tízórai szünetet követően a gyerekek új módszert ismerhettek meg egy fa magasságának megmérésére. Visszafelé utunk a vihar nyomasztó közelségében telt, ám szerencsére mindenki szárazon megúsza.

Résztevők:

A programot kezdeményező kilencedikesek mellett a projekt hasznélvezői a túrán részt vevő ötödikes tanulók voltak. Nagyon köszönjük kísérő és mentortanárunknak, Bálint Csillának, osztályfőnökünknek, Tímár Ritának, valamint kísérőtanárunknak, Imre-Kedves Arankának. Továbbá hálásak vagyunk Csonta Lászlónak is, mivel azon kívül, hogy mi is sokat tanultunk, új oktatási módszertannal a tarsolyunkban tértünk haza.

Kapcsolódó FCC-k:

ÖNBIZALOM-FEJLESZTŐ WORKSHOP

Bíró Brigitta, 9.C osztályos tanuló,
Segítő Mária Katolikus Líceum, Csíkszereda

Célok:

A projekt által a résztvevők tisztább képet kaphattak az önmagukkal való kapcsolatukról, valamint kibontakoztathatták képességeiket, amelyekről addig talán nem is tudtak. Azért választottuk ezt a témát, mert az iskolai keretek között normális órarend szerinti tanítás mellett nincs alkalom arra, hogy a gyerekek foglalkozzanak önmagukkal. Szerencsére a mi iskolánk ebben nagyon progresszív, és sok olyan programunk van, ami azt segíti, hogy az Istenkapcsolatunk és az önmagunkkal való kapcsolatunk is mélyüljön. Ebből akartunk egy kis ízelítőt adni kisebb gyerekeknek, kicsit a mentálhigiéné módszereit segítségül hívva mentortanárnk, Csíki Emese segítségével. A másik célunk az volt, hogy felnőtt segítség nélkül, mi

magunk vezessük a programot és az egyes tevékenységeket, hogy így tapasztalatot szerezzünk csoportok koordinálásában és bővüljön a módszertani tudásunk is. Így hát számunkra is egy önismereti és önbizalomfejlesztő alkalom volt.

Megvalósítás:

A részt vevő kisebb tanulók elmondása alapján a projektet sikerült teljes mértékben az ő érdeklődési körük alapján tematizálni, így nagy lelkesedéssel vettek részt rajta. Teljes odaadással és aktivitással kapcsolódtak be a különböző építő jellegű játékokba és feladatokba. Együttműködtek velünk. Fejleszthették azt a képességüket, hogy huzamosabb időn keresztül foglalkozzanak egy adott dologgal, akár egyénileg, akár társaikkal együtt, csoportosan. Ugyanakkor a türelmükre és az egymásra való odafigyelésükre is nagy szükségük volt, tehát ezen a téren is fejlődhetnek.

Iskolai területen ebből a projektből alkalmazhatónak mondható lényegében bármi, amit szívesen csinálnak vagy játszanak az oda járó gyerekek,

pl. osztályfőnöki órák keretén belül. Egymásra épülő foglalkozásokat is el tudok képzelni, ami hosszan tart, akár egy éven át.

Résztvevők és partnerek:

Ezen az önbizalom- és önfejlesztő úton összesen 28, 5. osztályos diák vett részt a Nagy Imre Általános Iskolából volt osztályfőnökünkkel, Czíkó Levente tanár úrral.

Kapcsolódó FCC-k:

PIKNIKES MOZIEST

Bács Ágnes, 9.C osztályos tanuló,
Segítő Mária Katolikus Líceum, Csíkszereda

Célok:

A Spektrum Oktatási Központ és az Újpedagógia közös projektje, a #FalakonTúl projekt számunkra újdonság volt. Nem tudtuk, hogyan viszonyuljunk hozzá. A teljes osztály ötletelt az elején, és valóban remek ötletek voltak, nehéz volt egyet kiválasztani közülük, és őszintén akkor nem gondoltuk, hogy meg is valósulhatnak. A mi projektünk egy szabadtéri mozi-zásról szólt Szentegyházán, a Fili Csemetekertben. Célunk volt megmozgatni az ott élő embereket, kihúzni őket a mindennapok szürkeségéből, szabadtéren biztosítani egy olyan élményt, amit manapság mindenki az otthonában szerez meg, így akár teljesen megszakadhat a kapcsolatuk a környezetükkel, úgyhogy ezt szerettük volna helyreállítani és közösségi élményt adni.

Megvalósítás:

Azt szerettük volna, hogy egy gyönyörű estét tudjanak eltölteni szeretteik és barátaik társaságában, miközben egy olyan filmet nézhetnek meg, ami valamilyen társadalmi, vagy éppen családi problémára keres választ – ami a #FalakonTúl projektek lényege – és amiből magukkal vihetnek olyan értékeket, amik később segíthetik őket életük során. A film által arra próbáltuk rávezetni az embereket, hogy a család, a közösség fontos az életünkben, és a hit, meg a remény talán még annál is fontosabb. A film amelyet vetítettünk, a Mennyei csodák című film volt (2016, rendezte: Patricia Riggen).

Nagyon izgatottak voltunk végig, mert a projekt megvalósítása rengeteg munka volt, kezdve a helyszín és a film kiválasztásától egészen a dekoráció elrendezéséig. Minden csapattagunk próbált részt venni a szervezésben. Volt, aki a szponzorokat intézte, volt,

aki filmeket keresett, vagy megvásárolta a szükséges eszközöket. Úgy hiszem, mindenki segítsége kellett ahhoz, hogy a végén ilyen jól alakuljanak a dolgok. Próbáltuk az egészet úgy megtervezni, hogy fiataloknak és családoknak egyaránt szóljon. Noha nem sok család jött el, a fiatalok létszámát illetően nem panaszkodhatunk, bár nem jött el olyan sok ember, mint amennyire számítottunk. De ettől vált az egész otthonosabbá, kedvesebbé. És talán a jövőben, ha egy rendszeres programmá válna, akkor még többen lennének. Mivel szabadtéren vetítettünk, az esemény szó szerint „falakon túl” jutott.

A projekt folyamán rájöttünk arra, hogy sok dolgot el tudunk intézni segítség nélkül is. Fejlesztettük a problémamegoldó képességünket, szervező képességünket, a szociális kompetenciáinkat, kreativitásunkat. Mentortanárunk Györgypál Enikő magyartanár volt és Tímár Rita osztályfőnökünk, akikkel többször is tartottunk megbeszéléseket az iskolában szünetekben, biológiaórákon vagy osztályfőnöki órákon. Inspirációként használhatják más iskolák is a projektünket, pl. szuper lenne egy Iskola Másként projekthéten a szabadban megnézni egy jó filmet.

Ez az osztályunk harmadik projektje, és mi ezzel a projekttel is elégedettek vagyunk, hiszen olyan dolgot dobtunk össze csupán pár hónap alatt, amit nem sok ember mondhat el magáról 15 évesen. Mi először nagyban gondolkodtunk, nagyot álmodtunk, viszont rá kellett jönnünk arra, hogy egy kisebb projekt megvalósítása is rengeteg odafigyeléssel és munkával jár.

Résztevők és partnerek:

Az emberek egymást toborozva jöttek el a vetítésre, nem feltétlenül az általunk kirakott plakátok miatt. A legtöbb résztvevő 10-17 év körüli volt. Most már tudjuk azt, hogy idejében, és több platformon is meg kell hirdetni, és lelkesíteni kell az embereket a kimozdulásra. Végül 67 ember jött el kikapcsolódni, kíváncsiskodni.

Sok anyagi erőforrásra volt szükségünk, amit a szponzorok biztosítottak. Így tudtuk beszerezni a dekorációt, kifizetni a fotódobozt, az üdítőket, nasikat stb. Együttműködő és támogató partnerünk a Spektrum Oktatási Központ, a Szent Ágoston plébánia, a Kerekecske Gombocska üzlet és a Csíki Chips volt, a legtöbb anyagi támogatást pedig szentegyházi cégektől, vállalkozásoktól kaptunk. A jó hangulathoz hozzájárult a Ména fotódo-

boz is. Köszönjük azoknak az embereknek, akik lehetővé tették számunkra a moziest megszervezését, és azoknak is, akik segítettek a szervezésben. Egy különleges, ritka élménnyel gazdagodhattunk mindannyian.

Következtetések:

Azt tanácsolnám annak a pedagógusnak, aki hasonlót akar megvalósítani a diákjaival, hogy segítsen a gyerekeknek reálisan gondolkodni, de ne rágja a szájukba a megoldást, és emellett merjen álmodni is. Próbálja a diákokat rávezetni a megvalósítható útra és a célokra, de ne szabjon véges határt a kreativitásuknak, ami elengedhetetlen ahhoz, hogy bármi új szülessen. Fontos az is, hogy legyen, aki egyben tudja tartani a csapatot, akire a csapattagok támaszkodhatnak. A mi mentoraink ebben nekünk sokat segítettek, mert bár látták első perctől, hogy a projektötlet abban az állapotban nem kivitelezhető, hagytak nekünk elég időt ahhoz, hogy szűkíthessük a célokat, hogy konkretizálódjon az ötlet, hogy kaphassunk visszautasításokat, és kereshessünk más megoldásokat. Végig ott voltak mellettünk ebben, és nem mondták meg, hogy mit csináljunk, hagytak kibontakozni.

Kapcsolódó FFC-k:

KÖZÉPISKOLÁSOK ÁLTAL TARTOTT MESETÁBOR ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOKNAK

Lászlófy Balázs, 9.C osztályos tanuló,
Segítő Mária Katolikus Líceum, Csíkszereda

Célok:

Az általunk kitalált projekt egy többnapos, nappali mesetábor volt, ami a legutolsó volt az osztályunk által szervezett események között, hiszen a nyári vakáció idején, július végén került megrendezésre. Meg is érte a várakozást, ugyanis így volt elég idő megtervezni, átgondolni mindhárom, az iskola bentlakásában eltöltött napot, és előkészíteni az ehhez szükséges kellékeket.

Megvalósítás:

Költségvetési megfontolásból a tábort végül háromnaposra hirdettük meg, bejárós nappali táborként, ahol a program 8:00-16:00-ig tart. Egy népmesével, a *Fekete kisasszonnyal* foglalkoztunk, ebből készítettünk a részt vevő 12 gyerekkel egy bábelőadást a 3. nap végére, a szüleik számára.

Az első napon megismerkedtünk egymással és a mesével is. Játsoztunk, meghallgattuk a népmesék, mesék eredettörténetét Forró Albert tanár úr tolmácsolásában, kis csoportokban végigbeszéltük, drámás módszerekkel feldolgoztuk a mesét, valamint leosztottuk a szerepeket az előadáshoz. Mint az elkövetkező két napon, aznap is a Taverna étteremben ebédeltünk, kedvezményesen, amiért nagyon hálásak vagyunk. Ez az első volt a legkönnyebb nap, gyorsan el is telt, szerencsére tömörked idő jutott arra, hogy egymásra tudjunk hangolódni, megismerjük egymást.

A második napon kezdődött a bábok és a díszlet megtervezése valamint elkészítése. Mivel minden résztvevő saját bábót készíthetett a szervezők segítségével, és emellett a mese minden helyszínét el kellett készítenünk, ez volt a legsúfoltabb nap a tábor során. Még így is jutott idő a parkban való játékokra, egy pár rövidke szünetre, pihenőre és közös levezető játékokra. A harmadik nap délutánjára vártuk a szülőket a végső produkció megtekintésére, így egész délelőtt szövegeket tanultunk, gyakoroltunk, és kezdtük összeillesztgetni az előadás darabjait. Ezen a napon egy kicsit több időnk jutott játékokra, és a kezdeti stressz ellenére az előadás is hamar

összeállt. A részt vevő gyerekek is kezdték érezni, hogy lassacskán a közös tevékenységek végére érünk, a legnagyobb megerősítés számunkra az „ugye jöhetünk jövőre?” illetve a „nem maradhatnánk holnapra is?” kérdés volt. Az előadás szuperül sikerült, meglepően sok szülő és rokon vett részt, így pozitívan zárhattuk a tábort. Több búcsúajándékot, elismerést is kaptunk, innen is köszönjük szépen sok szeretettel, szépek, finomak, különlegesek voltak.

Résztvevők:

Ezt a projektet, bár eredetileg ötten találtuk ki, végül négyen valósítottuk meg: Laczkó Csanád, Tankó Vanda, Kiss Balázs és Lászlófy Balázs. Sokat segített Csíki Rita osztályfőnökünk, Forró Albert tanárunk és Molnár Tímea zenepedagógus ismerősünk, valamint Csanád testvére, Laczkó Csenge is. Köszönjük a támogatásukat, ahogyan köszönjük Pál Zsuzsi drámapedagógusnak is a jó néhány játékötletet és inspirációt a konzultációk során.

Köszönjük tehát a helyszínt iskolánknak, az anyagi támogatást a Spektrum Oktatási Központnak, a Szent Kereszt Plébániának, a finomságokat a Harmopannak és a Csíki Csipsznek, az eszközöket és fogyóanyagot a Papírmadárnak.

Kapcsolódó FFC-k:

A KÜLFÖLDI MUNKA VILÁGA

Ferencz Krisztina és Karda Imelda,
Liviu Rebreanu Iskolaközpont, Balánbánya

Célok:

Balánbánya egy hajdan virágzó, mára egyre inkább leépülő bányászváros, „zsákváros”, amely a helyi rézbánya fokozatos felszámolása, majd 2006-os teljes bezárása után nagyarányú elvándorlással szembesült, lakossága töredékére esett vissza. Az itteni vegyes tannyelvű középiskola kis létszámú csoportjaival kezdett bele egy akciópedagógiai projektbe két pedagógus.

A projekt témáját a gyermekek érdeklődése határozta meg, a fenntarthatósági témakör alapos körüljárása után: A külföldi vendégmunka világa. A diákok kutatásaik során három kérdéskört jártak végig: (1) Miért szeretnének a fiatalok külföldön, vendégmunkásként dolgozni? (2) Milyen a külföldi élet, megéri-e ott dolgozni? (3) Mikor és miért költöznek haza azok, akik néhány év munka után hazajönnek?

Megvalósítás:

Sok útbaigazítás, biztatás, noszogatás után sikerült összeállítani a kérdőíveket, több akadályba is ütköztünk, pl a digitális kompetenciák hiánya, önállóan nehezen ment, kevesen voltak (2-3 ember dolgozott, de inkább 2), problémák adódtak a kommunikációval a csoporton belül, könnyen elvesztették a motivációt, folyamatosan sarkallni, biztatni és segíteni kellett. A projektet a tanév végére nem sikerült véglegesíteni, a bemutató és bemutató nem valósult még meg, de 2024 őszére tervezzük. Nagy probléma a kicsi létszám így a motiváló erő hiánya is. Mentor tanárok: Ferencz Krisztina és Karda Imelda.

A fenntarthatóságról, mint témakörrel a bevezetőben beszéltünk. Bemutattuk a 17 célkitűzést, azokról kellett választani, ők a minőségi munkát és a decens élethez való jogot választották, a szegénység felszámolását és az egyenlő esélyeikért és lehetőségeikért való jogot/ lehetőséget.

Résztvevők és partnerek:

A projektben végül 5 tanulót sikerült bevonni (16 évesek), ők nagyon sokat foglalkoztak a témával és egész komolyan mérlegelték a külföldi munka előnyeit és hátrányait. Bár a projekt végeredményének szánt bemutató még nem készült el, a tanulók máris fejlesztették a digitális, kommunikációs, kollaborációs kompetenciáikat, a motiváción, kitartáson is folyamatosan dolgozik a két mentor-pedagógus: Karda Imelda és Ferencz Krisztina, főként angol, biológia és osztályfőnöki órákon, de tanórán kívül is (ki kellett küldeni az online kérdőíveket, beszélni emberekkel).

Mindenki, aki kitöltötte és visszaküldte a kérdőívet partner volt, teljesen jól megoldható az iskola falain belül, nem igényel különösebb anyagi befektetést, elég volt az interaktív tábla, a laptop és telefon amit az iskola biztosított. Bárki nekifoghat, csak hozzáállás kell, és főleg a gyermekek motiválása és motiváltsága.

A projektben mentorként szereplő pedagógusok más osztály csoportoknak, más pedagógusoknak is bemutatták a megismert akciópedagógiai módszereket, és a pedagógus kollégák be is számoltak két további megvalósult projektről: román nyelven a XII.- esek készítettek egy hasonló projektet külföldi munkavállalás témában, ezt be is mutatták, illetve a VI. osztályosok készítettek egy „főzős projektet”, amely látványosan segítette az osztályban az elfogadást, tiszteletet egymás iránt, a kommunikációt, vitát, kollaborációt, a kudarcok elfogadását, feldolgozását. Ez a projektet a VI. osztályosok kisfilmben is bemutatták az iskola társaiknak.

Kapcsolódó FFC-k:

ITT - HON VAGY?!

Királyné Miklós Éva, Király Katalin,
Kertészné Kovács Mária, Molnár Marianna,
Fehérgyarmati Deák Ferenc Általános Iskola,
Gimnázium és Kollégium

Célok:

A kistelepüléseken élő tinédzsereket vonzza a nagyvárosi élet, az ottani lehetőségek, a nyüzsgő forgatag, miközben saját szülőhelyük, településük értékeit nem ismerik és nem igazán ismerik fel. „Nincs ott semmi látnivaló!” – mondják. Ezért célul tűztük ki, hogy megpróbáljuk bevonni az iskolánk tanulóit egy olyan projektbe, melynek során megváltoztatjuk a hozzáállásukat, kinyitjuk a szemüket és szívüket a szülőföld szépségei és értékei iránt.

A projektünk fókuszában az állt, hogy a tanulók reagáljanak az egykori Szatmár vármegye értékeire és hiányosságaira. Célunk az volt, hogy a tanulók ismerjék fel lakóhelyük értékeit és őrizzék meg azokat, legyenek tevékeny részesei a települési közösségnek. Kutatómunkájukkal is járuljanak hozzá a település jelenének megismeréséhez és jövőjének alakításához. Mivel a Nemzeti Összetartozás Napjára időzítettük a kiállítást, ezért a Határtalanul Program is kapcsolódott a kivitelezéshez.

Megvalósítás:

Az ötlet tőlünk származott, de a megvalósítás már a diákoké volt. Az általunk tanított osztályokban hirdettük meg a projektet, és nagy örömkökre sokak érdeklődését felkeltettük. Hamarosan megszerveződtek a csapatok, és a megbeszélések során újabb és újabb ötletek, megvalósítási lehetőségek vetődtek fel. A csapatok nagy önállósággal dolgoztak. Szükség esetén tőlünk és egymástól is kértek segítséget, tanácsokat.

A tanulók 90%-a eleget tett a vállalt feladatának, elkészítette a produktumot. Sokféle alkotás született. A hagyományos plakátforma mellett a diákok szívesen használták az IKT eszközök adta lehetőségeket is. A tanulók sokféle digitális eszközt használtak a projekt elkészítése során. A képek, szövegek elkészítéséhez mobiltelefont, különböző kiadvány-szerkesztő és vágóprogramokat hasz-

náltak. Az oktatás támogatására kapott laptopokon készültek a ppt bemutatók, kisfilmek. Az adatgyűjtéshez használták az internetes forrásokat. A tanulók büszkéek voltak alkotásaikra, a kiállításon szívesen mutatták be azokat társaiknak, fényképezkedtek a kész mű előtt.

A csoportok többsége magas színvonalon oldotta meg a vállalt feladatot. A legsikeresebb alkotásokat a záró kiállításon mutatták be az iskolai közösségnek és a meghívott vendégeknek. A kiállítás alatt más osztályok tanulói is érdeklődtek, hogy mikor lesz a következő alkalom, mert ők is szeretnének hasonló dolgokban részt venni. Ez nagyon örömteli, mert úgy látszik, hogy a diákok érdeklődőek és szívesen tevékenykednek – ezért azt tervezzük, hogy a következő tanévben új ötletekkel állunk majd elő, és még több tanulót vonunk be a munkába. Azonban azt is el kell mondani, hogy sajnos voltak olyanok is, akik félvállról vették a kivitelezést, a munkájukat nem is lehetett kiállítani. Viszont azt örömtelinek tartjuk, hogy a tanulók nagyon együttműködőek voltak, folyamatosan tartották egymással és velünk a kapcsolatot, így nagyon jól nyomon tudtuk követni a munkájukat, szükség esetén korrigálni tudtuk a hibákat. A tanulók a feladatok nagy részét szabadidejükben végezték, délutánonként és hétvégén. A projekt finiséban azonban engedélyt kaptak arra, hogy bizonyos tanórákon (történelem, társadalomismeret, német nyelv, technika, rajz és művészettörténet órák – ezeket jobbra mi tanítottuk) a csoportok együtt dolgozzanak a feladat kidolgozásában, elkészítésében.

A projekt során számos innovatív elemet alkalmaztunk, amelyek hozzájárultak a tanulók komplex fejlődéséhez. A hagyományos osztálykereten túlmutató projektmunka lehetővé tette, hogy a diákok különböző évfolyamokból és érdeklődési körökből kerülve dolgozzanak együtt, így erősítve

a közösségi szellemet és az együttműködéshez szükséges készségeket. A projekt során nagy hangsúlyt fektettünk a problémaérzékenység fejlesztésére, ösztönözve a tanulókat, hogy azonosítsák a településükön fennálló kihívásokat és keressenek rájuk megoldásokat. A digitális eszközök kreatív és hatékony felhasználásával fejlesztettük a diákok digitális kompetenciáit, amelyek elengedhetetlenek a 21. századi világban.

Résztevők és partnerek:

A projektfolyamban összesen 105 fő vett részt, jellemzően 16-19 évesek. A megvalósítás során a különböző évfolyamokba és osztályokba járó tanulók szívesen dolgoztak együtt, jobban megismerték, motiválták, inspirálták egymást. Egy jó értelemben vett versenyszellem is kialakult közöttük, hogy minél szebb, esztétikusabb, tartalmasabb alkotások születhessenek. Úgy gondoljuk, hogy sikerült felrázni, érdeklődőbbé tenni a tanulókat. Rájöttek arra, hogy egy általuk ezerszer látott „uncsi” templom, egy színes virággyás, folyópart, töltésoldal, romos épület is rejthet csodákat, értékeket. Reméljük, hogy a projekt elkészítése során szerzett élmények nyitottabbá teszik a diákokat a környezetükben lévő értékek megőrzése iránt, erősödik bennük a szülőföld és a hagyományok tisztelete, szeretete. És ha életük során távol is kerülnek majd településüktől, mindig büszkéek lesznek rá.

Partnerként önkormányzatok (Jánkmajtis, Sonkád, Fehérgyarmat, Szamosújlak, Nábrád, Tunyogmatolc), a helyi egyházak, üzletek és a települések lakossága vett részt. A külső partnerek bevonásával a tanulók a gyakorlatban is megtapasztalhatták, hogy a tudás megszerzése és a problémák megoldása hogyan kapcsolódik a valós élethez. A projekt során a hazaszeretet és a közösséghez tartozás érzése is megerősödött, hiszen a diákok aktív résztvevői voltak a településük életének. A természeti és környezeti értékek iránti érzékenységük is fejlődött, ahogyan a projekt során felfedezték és megismerték szülőföldjük értékeit. Végül, de nem utolsósorban, a projekt során számos tantárgyközi kapcsolatot építettünk ki, így a tanulók komplexebb látásmódot sajátíthattak el.

Következtetések:

Ha hasonló projektet szeretnél megvalósítani, érdemes kiemelt figyelmet fordítanod a részletekre. Kérdőívezés segítségével mélyebb betekintést nyerhetsz a tanulók elvárásaiba, véleményébe, így a projekt még inkább

személyre szabottá tehető. A munkafolyamatok rendszeres ellenőrzése elengedhetetlen a határidők betartásához és a felmerülő problémák gyors megoldásához. Gondold végig, hogy a projekt produktumát hogyan tudod a jövőben is hasznosítani, például egy kiállításon bemutatni, vagy akár egy újabb projekt alapjául felhasználni. Legyél bátor és engedj álmodni! Támogasd a tanulókat abban, hogy szabadjára tudják engedni a kreativitásukat, és megvalósíthassák az elképzeléseiket. Bíz a tanulóidban, és engedd meg nekik, hogy aktív szerepet vállaljanak a projektben. A saját ötleteik megvalósítása során sokkal motiváltabbak és elkötelezettebbek lesznek. Szervezőként igyekezz háttérbe vonulni, és csak akkor avatkozz be, ha a helyzet megkívánja. Bíz a tanulókra a döntéseket, és támogasd őket a sikeres megvalósításban. Emlékezz, a legfontosabb, hogy a tanulók élvezék a munkát és értékes tapasztalatokat szerezzenek.

Kapcsolódó FFC-k:

TAVASZI JÓTÉKONYSÁGI BÁL

Szentpéteri Sára és Mester Anikó,
Dózsa György Gimnázium és Táncművészeti Szakgimnázium, Budapest

Célok:

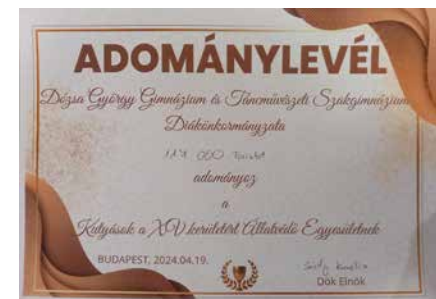

Egy táncos estet szerveztünk a diákélet fellendítésére, és a bevétel 70%-át felajánlottuk a meghívott kerületi állatvédelmi egyesületnek.

Megvalósítás:

A fiatalok, azon belül a Diákönkormányzat ötlete mentén született a projekt, tehát teljes mértékben a diákok érdeklődése alapján. Egy tanév végi kérdőív mentén feltérképeztük az iskolai igényeket, majd az új tanév elején megterveztük ezt a projektet. A tanulók maguk osztották el egymás között a feladatokat, és kerestek egy számukra fontos egyesületet, hogy társadalmilag is értéket képviseljen a bál. Ezt azért tartották fontosnak, mert iskolánk rendszeres adományozó, és nem volt kérdés számukra, hogy ez a fontos esemény sem mehet jótekonyság nélkül. Ezt az állatvédelmi egyesületet ismerték páran, mert közösségi szolgálatra járnak hozzájuk, így ők tartották velük a kapcsolatot végig a projekt során.

Teljes mértékben a diákok aktivitásán múlt a projekt sikeressége. Minden adódó problémát megvitattunk a folyamat során az ellenőrzési fázisokban, ott voltak velük a pedagógusok a fontosabb tárgyalásoknál, de csak mint szemlélő. Annyi negatívum adódott, hogy néhányan látva a sok munkát és szabadidős elfoglaltságot ebben, kiszálltak a folyamat második részében. Közben szerencsére újabb diákok csatlakoztak, akik

szívesen segítettek társaiknak. A Diákönkormányzat havonta 1-2 alkalommal gyűlésen vett részt, illetve ha el kellett menni a külsős helyszínekre, ebből a célból is találkoztunk. Online csoportban tartottuk a kapcsolatot rendszeresen. Google kérdőívet, űrlapot használtunk és az online felületen csoportban értekeztünk egymással. Az iskola és az egyesület online felületeit is használtuk.

Résztevők és partnerek:

Az iskola 200 tanulója, 13-18 év közötti fiatalok. Mentortanárok: Szentpéteri Sára, Mester Anikó. Iskolán kívüli partnereink: Csokonai Nonprofit Kft., Kutyasok a XV. Kerületért Állatvédő Egyesület, Kikötő Ifjúsági Központ, Retro Máni Rendezvényszervező, Dj Wicksilver

Következtetések:

Amit alkalmazhatónak látunk, az a közösségi szerveződés egy jó ügy érdekében, ahol megfér egymás mellett a szórakozás és a játékonyság is. Ugyanakkor fontos volt számunkra a civil, társadalmi kérdésekben jártas diákok önszerveződése, mely során figyelembe veszik a fenntarthatóságot is mint alapot. A legfontosabb felkelteni a diákok érdeklődését, kitárni a kapukat a fenntarthatósági kérdések felé, majd hagyni őket szárnyalni!

Kapcsolódó FFC-k:

KREATÍV TANULÓI PROJEKTEK LÉTREHOZÁSA A HOLOKAUSZT 80. ÉVFORDULÓJÁRA

Ceglédi Anna, Tisza-parti Általános Iskola, Szeged

Célok:

A projekt témája a holokauszt feldolgozása elsősorban szegedi vonatkozásban különböző művészeti ágak segítségével. Az idei tanévben a Tisza-parti Általános Iskolában kiemelt témánk volt a holokauszt helyi történetének feldolgozása. Tanulóim már 5. osztályban megismerkednek a zsidó történelemmel, kultúrával, vallással. Nyáron többször is elmegyünk a környékbeli zsinagógákba. Az oktatásuk része ez a téma, így mikor ismertettem velük ennek a tanévnek a kiemelt témáját történelemből, akkor nyitottan és lelkesen álltak hozzá. A szülők is hozzájárultak minden projekthez, és köszönetüket is tolmácsolták, amiért a gyermekük kipróbálhatta magát olyan területeken, amelyek túlmutatnak az iskolában történő tanuláson.

A csatlakozás önkéntes és folyamatosan bővülő volt, három akciót valósítottunk meg, mindhárom határidőkhöz kötött volt. A határidők betartásában nagy segítség volt, hogy egyre többen jöttek a diákok, egymástól képesek voltak segítséget kérni, így voltak, akik a projektek közepén, végén csatlakoztak. Lemorzsolódás nem volt, ezt mindenképpen sikernek élem meg. Összeszámolva körülbelül 30 tanuló vett részt a folyamatban, 5-6-7. osztályosok.

Megvalósítás:

Centropa Alapítvány: NőTörténetek (HerStories - nemzetközi diákverseny)

A pályázat témája: helyi 20. század elején/közepén élő a hagyományos társadalmi szerepen túlmutató zsidó nő bemutatása egy 10 perces kisfilm keretében. A film készítésében közreműködő diákok saját maguk döntötték el, hogy milyen munkafolyamatot vállalnak el. Riportot készítenek, szöveget olvasnak, helyszínen vesznek fel anyagot. A projektet segítő szervezetek: Centropa Alapítvány, Szegedi Zsidó Hitközség, Holtzer-Horváth-Lindberg Alapítvány.

Sikerült több szülőt is bevonnunk, volt, aki a szállításban vállalt szerepet, illetve az angol fordítás lektorálását vezette. A film elkészítése két hóna-

pot vett igénybe, a pályázaton első helyezést értünk el. A díjátadó nemzetközi találkozó is volt egyben – 7 országban írták ki ezt a pályázatot –, ezzel még inkább megvalósul az akciópedagógia egyik elvárása, hogy minél tágabb hatósugara legyen az elkészült projekteknek. A szövegek válogatása és egy részének felvétele az iskolában zajlott, de elmentünk a Szegedi Zsinagógába és a zsidó temetőbe is. Tanórákon kívül dolgoztunk ezeken a feladatokon a gyerekekkel.

A kisfilm a mellékelt QR-kóddal tekinthető meg:

Zachor Alapítvány: „A művészet az elmondhatatlan tolmácsa” pályázat

A pályázat keretében a diákok művészeti alkotásokat készítettek a Dél-kaliforniai Egyetem (USC) Soá Alapítványának holokauszt-túlélőkkel és szemtanúkkal készült (magyar vagy idegen nyelvű) interjúklipsei alapján. Ebben a projektben azok a tanulók vettek részt, akik a történelmen túl szeretnek alkotni, rajzolni, festeni. A Watch page – iwatch.usc.edu/watch – oldalának bemutatása után a jelentkezők választották ki, hogy melyik történet hatott rájuk úgy, hogy ahhoz művészeti alkotást készítenek. Nyolc munkát adtunk le, a pályázat zárórendezvénye és a kiállítás megnyitóját május 2-án lesz Budapesten a Ludwig Múzeumban, ahová az összes magyarországi pályázó meghívást kapott.

A jelentkezők belső motivációja miatt, ez olyan folyamat volt, ami külső segítség nélkül is működött. Március hónapban zajlott a munkák elkészítése és beadása. Részben az iskolában, részben otthon készítették el a rajzokat. Volt közös megbeszélésre, alkotásra is lehetőség osztályfőnöki és rajzórán. A kivitelezésben egymástól kértek segítséget a gyerekek, nekem csak az volt a feladatom, hogy biztosítsam a közös találkozó lehetőségét és figyeljem a határidőt.

Kisfilm a holokauszt magyar áldozatainak emléknapjára

A tavalyi tanévben létrejött egy kis csapat a diákjaimból, akikkel a Szeged Televízióval együttműködve készítettünk egy kisfilmet Janikovszky Éva: Naplóm című könyvéből.

Olyan tanulókból áll ez az „alkalmi társulat”, akik szívesen és bátran szerepelnek. Idén is az volt a célunk, hogy olyan regényből, dokumentumból dolgozzunk, ami szegedi vonatkozású. Együttműködő partnereink voltak:

Móra Könyvkiadó, Újpedagógia, Szegedi Zsidó Hitközség, Szegedért Alapítvány. A témánk: Váradi Z. Ferenc Szökőév című önéletrajzi regényének és a szegedi holokausztjának a bemutatása volt. A film egyik része interjúkból áll, amibe a tanulókat életkoruk miatt nem vontam be. A másik részét viszont már olyan szövegek alkották, amit értettek a gyerekek és át is tudtak adni a film során. Az idei csapat 11 főből állt, ami a tavalyi létszám több mint kétszerese volt. Az új szereplők azokból a gyerekekből kerültek ki, akiket tanítok, és jelentkeztek, mikor elmondtam nekik ezt a lehetőséget. Az együtt dolgozás során két szempontot vettem figyelembe, a belső motivációt és a szülői támogatást. A forgatás a tavaszi szünetre esett, így tényleg elkötelezett diákok voltak jelen.

Tanórán kívül találkoztunk és beszéltük meg a forgatás részleteit, próbát, vagy a szövegek előzetes felmondását nem szerettem volna, mert a belső lelki cselekvés és feldolgozás volt a lényeg. A kisfilm elérhetősége QR-kóddal:

A kisfilm egy tanári segédlet megírásával fog folytatódni. Szeretném, ha ez a film a nézői befogadáson túl aktív cselekvésre is készítetné a gyerekeket. A filmhez a diákjaimmal olyan óravázlatot szeretnék kidolgozni, ami még jobban segít ennek a korszaknak az értelmezésében. Olyan feladatokat készíteni, amit először azok a diákok véleményeznek, akik cselekvő részesei voltak ennek a projektnek. Ötleteikkel segítenek a megírásában, természetesen, mint szerzőtársakat őket is feltüntetném.

A projekt időkeretét a tanulóknál két hónapot ölelt fel, jellemzően az iskolában tudtunk találkozni, a főszereplő kisfiúval az otthonukban volt több megbeszélés, találkozó.

Következtetések:

A tervezett projektek megvalósultak, fontos történelmi, társadalmi témát érintettek. Mindegyik túlmutat az iskola falain. A sikerességük abban rejlik, hogy szabadon és önként lehetett csatlakozni a kínált lehetőségekhez. A diákok olyan élményekhez jutottak, amik egyben visszaigazolások is voltak számukra, hogy együtt és egyenként is értékes dolgokat tudnak létrehozni. Mentorként azért volt számomra öröm ez a folyamat, mert nekem is szívügyem volt ez a téma. A csoportok szerveződése a film alapcsapatán túl spontán történt. Sok alapítványhoz tudtunk kapcsolódni, ami szintén fontos része az akciópedagógiának.

Kapcsolódó FFC-k:

Pedagógusi reflexió

TÍMÁR RITA

Önszerveződő tanulás, mentorok:

A közéiskolában, ahol dolgozom, a csíkszeredai Segítő Mária Római-Katolikus Gimnáziumban, a #FalakonTúl projekt keretében összesen hat akciópedagógiai projektötlet körvonalazódott, és a tanulók az érdeklődésüknek megfelelően csatlakoztak egy-egy ötlet megvalósításához. Előfordult az is, hogy időközben valaki csoportot váltott. Mindegyik projekt mellé felkértünk egy-egy mentortanárt az iskolában tanító pedagógusok közül, így a projekteket összefogni és koordinálni is könnyebb volt. Mindazonáltal mindegyik projektnél a megvalósításkor és az azt megelőző utolsó simításoknál nekem mint koordinátornak is jelen kellett lennem személyesen is.

A hat projektötlet mind megvalósult. Mivel az iskolában 5-12. osztályokban tanítok és osztályfőnök is vagyok, túl sok munkát igényelt volna, ha kiterjesztjük a falakontúli akciók ötletét az intézményre, mint ahogyan terveztük. Ehelyett azt az osztályt vontam be, ahol osztályfőnök vagyok. Az osztályban voltak tanulók, akik nagyon lelkesedtek, és olyanok is, akik a társaik miatt döntöttek úgy, hogy „végigcsinálják”, és nem szállnak ki.

Tantervi kapcsolódás, alkalmazott módszerek:

A teljes Iskola Másként projekthez idén arra használtuk, hogy az osztály érdeklődése mentén olyan témákat térképezzünk fel, amelyek őket foglalkoztatják:

- mi az, ami a közvetlen környezetükben zavarja őket,
- mi az, amit szívesen tennének vagy kipróbálnának,
- mi az, aminek szerintük lenne valamilyen társadalmi haszna is.

Nagyon sok kooperatív technikát és élménypedagógiai módszert alkalmaztam a kiscsoportos és közös munka során, így a végén osztályszinten hat projekt ötlet maradt meg, ezekhez bárki szabadon társulhatott az érdeklődése függvényében.

A Zöld Hét projekthéten már ismerkedtek a Fenntartható Fejlődési Célokkal, így néhány biológiaóra keretén belül azzal foglalkoztunk, hogy a projektötletekhez társítsanak max. 3 FFC-t. Osztályfőnöki órákon azzal fog-

lalkoztunk, melyek egy projekt lépései a megvalósulásig, és hogy az őket tanító tanárok közül kik azok, akikkel szívesen dolgoznának mentorként. Ezután mindegyik csapat személyesen felkért egy mentortanárt, aki végigkövette a folyamatot és segítette őket: Bálint Csilla matematikatanárnő, Csíki Emese földrajztanárnő, Forró Albert történelemtanár, Györgypál Enikő magyartanárnő, Imre-Kedves Aranka némettanárnő és Kolumbán Magda társadalomtudományok tanárnő.

Összességében márciustól kezdve a tanév végéig átlagosan heti két órát szántunk a megbeszélésekre, amihez hozzájön a diákok egyéni és csoportos munkája a szabadidejükben. A tervezésben és a teendők átlátásában, elvégzésében segítette őket a Discord platform, a Google Naptár, a Google Dokumentum, a Google Táblázatok és a Canva.

Mindegyik projektet sikeresnek tartom, #FalakonTúli eseményeket, az iskola közösségén kívüli szereplőket mozgósító eseményeket szerveztünk, partnerségek alakultak ki, közösségek mozdultak meg a diákjaim hatására, és végig tiszteletben tartottuk a gyerekek határait azzal kapcsolatban, hogy mit és mennyit vállalnak, mennyire viszik ki falakon túlra az eseményeket, nekik mit jelent a siker, mikor miben kell segítség és mit szeretnének egyedül elvégezni.

Projektalapú tanulás pozitív tapasztalatokkal:

Úgy gondolom, hogy annak ellenére, hogy két olyan projekthét is az iskolánk rendelkezésére áll (Zöld Hét és Iskola Másként Hét), amikor a diákok kivitelezhetnének általuk kigondolt projekteket, a legtöbb intézmény nem él ezzel a lehetőséggel, és ehelyett kész programokat tárnak a gyerekek elé, biztosítják a kész foglalkozásokat, nem pedig hagyják őket dolgozni és fejlődni olyan téren, amit a hagyományos tanórák nem biztosítanak.

Ebben az értelemben minden #FalakonTúli projekt valóban projektnek mondható, mert a tervezéstől a megvalósításig tanulói aktivitást igényelt, konkrét produktumok születtek, mérhető eredmények és tanulói sikerélmény, amit a diákok vissza is jeleztek. Mindegyik projekt eljutott egy kisebb közösséghez, a megvalósulások után kaptunk utólag külön felkérdéseket, a résztvevők mindig jelezték, hogy várják a következő alkalmat, szóval valódi igényekre tudtunk reagálni a projektekkel, és így hatása is volt a társadalomra a közvetlen környezetünkben. Fejlődött a diákjaim szervezőképessége, kommunikációja, együttműködő képessége, a lényeg-

látó- és stratégiai gondolkodásuk, a fenntartható életszemléletük és az önbizalmuk.

Más pedagógusnak azt tanácsolom, hogy merje kihasználni a rendelkezésre álló projektheteket arra, hogy a diákjával projektet terveznek és kiviteleznek, mert ha idő és tér van adva számukra, akkor meg tudják ezeket valósítani, és megéri azt a néhány, tanterv helyett projektre áldozott órát. Én személy szerint hálás vagyok az iskolánk vezetőségének a nyitottságért, rugalmasságért, támogatásért, a kollégáim pozitív hozzáállásáért, a mellénk állásért, és a plusz munkáért, amellyel hozzájárultak mindegyik projekt megvalósulásához! Számomra is egy tanulási folyamat volt, és én is sikerélménnyel zárom az évet.

Köszönetnyilvánítás

Ez a kiadvány nem jöhetett volna a képzési anyagunkat tesztelő 24 lelkes pedagógus, az őket fogadó és jó gyakorlataikat megosztó 5 szervezet és szakmai lektorunk iránymutató tanácsai nélkül.

Köszönetet mondunk nektek:

Bernád Ildikó, Boldizsár Célia, Both Edina, Ceglédi Anna, Csingér Judit, Dr. Boda-Székesi Eszter, Dr. Tódor Imre, Dr. Varga Attila, Fazakas Edit, Ferencz Krisztina, Gál-Iankó Katalin, Gerhard Katalin, Gyurcsik Péter, Hitter Kovács Andrea, Jamrik Márta, Karda Imelda, Király Katalin, Kiss Balázs, Kolumbán Magda, Mester Anikó, Miklósné Király Éva, Papp-Szabó Zsuzsanna, Szentpéteri Sára, Tarczali Éva, Tildyné Ruh Borbála, Tímár Rita.

Mellékletek

1. számú melléklet: Az e-learning képzés felépítése

A képzés elvégzése összesen 30 tanórát vesz igénybe.

1. tanulási egység: Fenntarthatóság - nevelés - oktatás (10×45 perc)

A tanulási egység célja, hogy a résztvevő

- megismerkedjen a fenntarthatóság fogalmával, céljával és a Fenntartható Fejlődési Célokkal (FFC),
- megismerjen lehetőségeket a fenntarthatóság iskolai beékelhetőségére a tantervbe tartalmi és projektszinten,
- megértse a fenntarthatósághoz szükséges rendszerszemléletet és váljon képessé annak átadására,
- a képzés által nyújtott gyakorlati segítséggel képes legyen támogatni a szemléletváltást és a cselekvést.

2. tanulási egység (10×45 perc): Az akciópedagógia elméleti megvalósítása és módszertani előzményei

A tanulási egység céljai:

- hogy a résztvevő képet kapjon egy pedagógiai elképzelésről, mellyel olyan társadalmi kérdéseket lehet feldolgozni, amelyek közvetlenül érintik a tanulókat;
- az elméleti háttér, illetve a gyakorlati példák segítségével váljon képessé akciópedagógiai elképzeléseit hozzáilleszteni tanítási gyakorlatához.

3. tanulási egység (10×45 perc): Konkrét akciópedagógiai projektek tervezése és megvalósítása

A tanulási egység célja:

- hogy a résztvevő áttekinthesse az akciópedagógiával rokon, széles körben használt pedagógiai és tanulásszervezési módszerek azon tanulságait, amelyek egy konkrét akciópedagógiai projekt megtervezésében és megvalósításában segítségére lehetnek;
- megismerje az akciópedagógiai projekt létrehozásának lépéseit, és minden lépés megtervezéséhez konkrét ötleteket, útmutatót kapjon.

A képzésre ingyenesen elérhető e-learning.ujpedagogia.hu Moodle oldalon történő egyszerű regisztráció után.

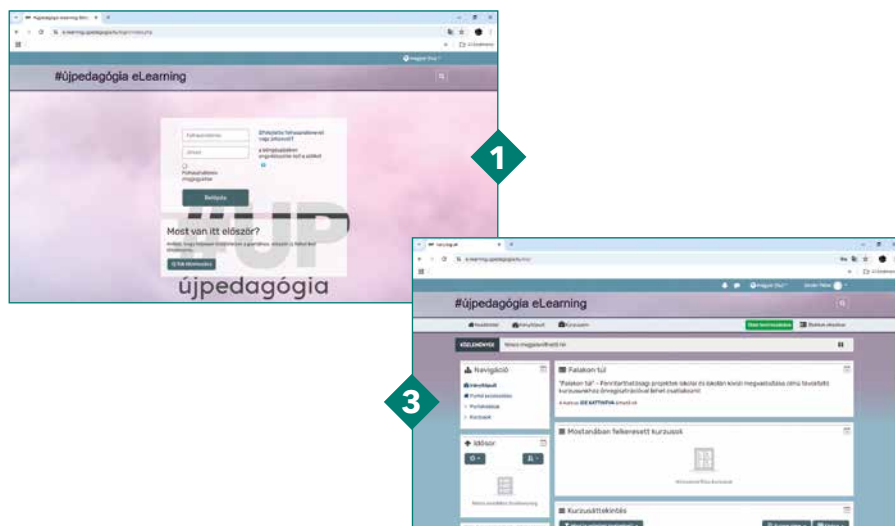
Mi kell a jelentkezéshez és a sikeres teljesítéshez?

Nyomja meg a Jelentkezem gombot az ujpedagogia.hu/iskola/falakontul oldalon!

1. Ha már van fiókja, lépjen be, ha még nincsen, regisztráljon.
2. Regisztráció után visszaigazoló e-mailt kap. Kattintson az e-mailben található linkre.
3. Lépjen be a felületre és vegye fel a kurzust.
4. Törvényi kötelezettségük az Ön adatait a Felnőttképzési Adatszolgáltatási Rendszerbe lejelenteni, ezért jelentkezésekor egy űrlapot kell kitöltenie személyes adatairól. Adatait bizalmasan kezeljük. Adatainak biztonságáról tájékoztatónkat honlapunkon olvashatja.
5. Ezek után el tudja kezdeni a tanulást. A felnőttképzési szerződést és a diplomamásolatát el kell küldenie digitálisan az Újpedagógia részére (erről tájékoztató e-mailt küldünk Önnek).

A sikeres teljesítéshez szükséges ellenőrző feladatokat a Moodle keretrendszeren keresztül juttathatja el konzulensének. Ezek elfogadása után a tanúsítványát e-mailben küldjük Önnek.

Már regisztrációval rendelkezőknek a kurzus itt elérhető:
e-learning.ujpedagogia.hu/course/view.php?id=32

2. számú melléklet: Kompetencia-keretrendszer

A projekt keretében kidolgozott kompetencia-keretrendszer megmutatja, hogy mely kompetenciái fejlődhetnek azon szakembereknek, akik elvégzik a kurzust és elolvassák a kiadványt. Készítsen egy elemzés saját kompetenciáiról a kurzus elvégzése előtt és után is.

Felhasznált irodalom

Actionbound (2012). *Collaborative Gaming quiz*. • <https://en.actionbound.com/>

Antropolis Egyesület. (2021). *I-CAN klímavédelmi útmutató*. <http://anthropolis.hu/anthropolis/wp-content/uploads/2022/01/HU-Guide-I-CAN-2021-final.pdf> (Letöltés dátuma: 2024. 10. 08.)

Bailie, J. W. (2019). A science of human dignity: Belonging, voice and agency as universal human needs. *IIRP Presidential Papers Series*, 1, 1-16.

Bianchi, G., Pisiotis, U., & Cabrera Giraldez, M. (2022). *GreenComp: The European sustainability competence framework*. In Y. Punie & M. Bacigalupo (Eds.), EUR 30955 EN. Publications Office of the European Union. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128040> (Letöltés dátuma: 2024. 10. 05.)

Biró A., Z. és Bodó, J. (2020). Iskolai oktatás egy vidéki társadalom szemszögéből. *Tér és Társadalom*, 34(4), o. 143-157. doi: 10.17649/TET.34.4.3307.

Buck Institut for Education (2024). PBL Works. • <https://www.pblworks.org/>

Czibere, I., & Sipeki, I. (2019). A munkaerőpiaci esélyeket meghatározó kompetenciák és értékek a pályaaorientáció folyamatában: Egy fejlett ipari régió középiskolásai körében végzett több szempontú vizsgálat eredményei. *SOCIO.HU: Társadalomtudományi Szemle: Kommunikáció Közvélemény Média*, 9(1), 80-107.

Eurodesk (2024). *Volunteering*. • <https://programmes.eurodesk.eu/volunteering>

Európai Ifjúsági Portál (2024). *Önkéntes munka*. https://youth.europa.eu/go-abroad/volunteering_hu

Fassio, F.; Tecco, N. Circular Economy for Food: A Systemic Interpretation of 40 Case Histories in the Food System in Their Relationships with SDGs. *Systems*. 2019, 7, 43. <https://doi.org/10.3390/systems7030043>

Genially (2024). *Build interactive and gamified experiences*. • <https://genially.com/>

Gyulai, I. (2011). *A fenntartható fejlődés*. https://mtvsz.hu/dynamic/fenntart/ff_afenntarthatofejlodes.pdf (Letöltés dátuma: 2024. 10. 08.)

Ergül Halisçelik & Mehmet Ali Soytas, (2019). Sustainable development from millennium 2015 to Sustainable Development Goals 2030. *Sustainable Development*. 27(4), 545-572.

Havas, P. (2009). A fenntarthatóság pedagógiai elemei. *Pedagógia Szemle*. <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/fenntarthatosag> (Letöltés dátuma: 2024. 10. 08.)

Hickel J. The contradiction of the sustainable development goals: Growth versus ecology on a finite planet. *Sustainable Development*. 2019;1-12. <https://doi.org/10.1002/sd.1947>

Hunya, M. (2009). Projekt módszer a 21. században I. *Új Pedagógiai Szemle*, 11 (59. évf.), 75-96. https://folyoiratok.oh.gov.hu/sites/default/files/article_attachments/upsz_2009_11_08.pdf
Imre, A. (2002). A holnap iskolái. *Educatio*. IV., 652-656. <https://epa.oszk.hu/01500/01551/00022/pdf/698.pdf> (Letöltés dátuma: 2024. 10. 08.)

Juhász, G. (2023). Gazdasági növekedés versus jólét és fenntarthatóság. *Humán Innovációs Szemle*, XIV(2), 122-140. DOI: 10.61177/HISZ.2023.14.2.9122.

Kingston, S., deMonsabert, J., and Wagner, K. (2022). Project Based Learning and Every Student Succeeds Act (ESSA) Evidence Levels: Is PBL an evidence-based practice? *PBL Evidence Matters* 2(1). The Buck Institute for Education. <https://drive.google.com/file/d/1z4ERmU-EqJn9YKXSN67NE9lyKCQfwLE/view>

M. Nádasi, M. (2010). A projektoktatás elmélete és gyakorlata. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége. <https://tehetseg.hu/konyv/projektoktatasi-elmlete-es-gyakorlata>

Magyar Tapasztalati Tanulás Alapítvány. (2016). *A tapasztalati tanulás módszertana*. <http://tapasztalati-tanulas-kepzes.hu/tapasztalati-tanulas/> (Utolsó letöltés: 2024. 10. 08.)

Michl, W. (2015). *Élménypedagógia* (kétTé Magyar Tapasztalati Tanulás Alapítvány, Trans.). Magyar Tapasztalati Tanulás Alapítvány.

Mindset Pszichológia (2024). *Több mint „agyvihar” – avagy hogyan használjuk hatékonyan a brainstorming módszert?* • <https://mindsetpszichologia.hu/tobb-mint-agyvihar-avagy-hogyan-hasznaljuk-hatekonyan-a-brainstorming-modszert>

Ministerul Educației Naționale (2016). *Metodologie de organizare a Programului național „Școala altfel”*. • <https://www.edu.ro/sites/default/files/Metodologie%20Școala%20Altfel.pdf>

Ministerul Educației Naționale (2023). *Metodologie de organizare a programului „Săptămâna verde”*. • https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Legislatie/2023/Anexa_OM_3629_2023_Metodologie_Saptamana_Verde.pdf

Model Thinkers (2024). *What? So What? Now What?* • <https://modelthinkers.com/mental-model/what-so-what-now-what#:~:text=The%20What%3F,lessons%20for%20effective%20next%20steps>

Monitorul Oficial (2014). *Legea nr. 78/2014 privind reglementarea activității de voluntariat în România*. • <https://lege5.ro/gratuit/gm4tsojsgi/legea-nr-78-2014-privind-reglementarea-activitatii-de-voluntariat-in-romania>

Oktatási Hivatal (2012). *Az iskolai közösségi szolgálat (IKSZ) fogalmai és alapelvei*. https://www.oktatas.hu/koznevelis/iskolai_kozossegi_szolgaltat/gyik

Oktatási Hivatal (2022). *Iskolai Közösségi program. Játékok*. <https://www.csodaszarvasprogram.hu/jatekok>

Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesülete (2005). *Pedagógiai játékok*. <https://osztalyfonok.hu/178/>

Pacheco J. A. (2021). The “new normal” in education. *Prospects*, 51(1-3), 3-14.

Mészáros, R. (2019). Közösségépítés kamaszok körében. *A köz- és felsőoktatás előtt álló kihívások a XXI. században Kelet-Közép-Európában az oktatási reformok tükrében: Nemzetközi tudományos konferencia*, 493-503

Riczu, J., & Tóth, L. Á. (2016). Kompetenciák, sztenderdek, indikátorok, portfólió. *Pedagógusképzés*, 15(1-4), 81-89.

Rockström, J. & Sukhdev, P. (2016). *A new way of viewing the Sustainable Development Goals and how they are all linked to food*. Stockholm Resilience Centre
<https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2016-06-14-the-sdgs-wedding-cake.html> (Letöltés dátuma: 2024. 09. 25.)

Rosling, H., Rosling, O., & Rosling Rönnlund, A. (2018). *Tények*. Libri Könyvkiadó Kft.

Solymosi, K. S. (2015). A globális nevelés a Fejlesztés Európai Événél tükrében.

Studia Ignatiana, VII, 103-114.

Stefány, J. (2008). A projektpedagógia szerepe az oktatásban. *Kompetencia-fejlesztés projekt módszerrel (pp. 11-16)*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet.
<https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/ofipast/2009/05/11-17.pdf>

Tate, N. (2023). *Konzervatív iskola*. MCC Press Kft.

UNESCO. (2017). *Fenntartható fejlődési célok oktatása*. • https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/fenntarthato_fejlodesi_celok_oktatasa_unesco_2017.pdf

Varga, A. (2022): *Iskolák a fenntartható jövőért*. L'Harmattan Könyvkiadó Kft.

Vargancsik-Thörök, K. I. (2017). Az élménypedagógussá válás útján. *Pedacta*, 7(2).

Vass, V. (2020). A tudásgazdaság és a 21. századi kompetenciák összefüggései. *Új Munkaügyi Szemle*, 1(1). <https://www.metropolitan.hu/upload/62972a5434e437a-440115eace52810492fdb4273.pdf> (Utolsó letöltés: 2022. 02. 23.)

